

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες Ἀπ'τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2013

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Έκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 147, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2013 Κωδικός Έντύπου 073730														
ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Εταιρεία Φωκικών Μελετών Άγ. Θεοδώρων 19, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678 e-mail: efmeleton@yahoo.gr														
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανάς Όδος Ι. Γιδογιάννου 9 - Άμφισσα Τ.Κ. 331 00, Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174														
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Ευθύμιος Κ. Σανιδάς Ιωαννίνων 6, Μοσχάτο Τ.Κ. 18543, Τηλ. 210 9414.233														
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: <table> <tr> <td>Ιωάν. Γ. Ράμμος</td><td>Πρόεδρος Ε.Φ.Μ.</td></tr> <tr> <td>Ι.Β. Τσινταβής</td><td>Άντιπρόεδρος »</td></tr> <tr> <td>Βιβή Καστρίτη</td><td>Γραμματέας »</td></tr> <tr> <td>Χαρ. Παναγιωτόπουλος</td><td>Ταμίας »</td></tr> <tr> <td>Γ. Μαστρογιαννόπουλος</td><td>Έφορος »</td></tr> <tr> <td>Νικ. Κοχολόγος</td><td>Μέλος »</td></tr> <tr> <td>Γ. Κουτσοκλένης</td><td>Μέλος »</td></tr> </table>	Ιωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος Ε.Φ.Μ.	Ι.Β. Τσινταβής	Άντιπρόεδρος »	Βιβή Καστρίτη	Γραμματέας »	Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας »	Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Έφορος »	Νικ. Κοχολόγος	Μέλος »	Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος »
Ιωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος Ε.Φ.Μ.														
Ι.Β. Τσινταβής	Άντιπρόεδρος »														
Βιβή Καστρίτη	Γραμματέας »														
Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας »														
Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Έφορος »														
Νικ. Κοχολόγος	Μέλος »														
Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος »														

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ: α'. Ο Έλαιώνας της Άμφισσας	1/7437
β'. Ιστορικές μνήμες	2/7438
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝ.:	
α'. «...Έν τῇ Κοιμήσει, τόν Κόσμον οὐ κατέλειπες Θεοτόκε...».....	4/7440
β'. Ο πανηγυρισμός του Δεκαπενταύγουστου	6/7442
Άρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ:	
Ο Φωκίδος Άμβρόσιος στό «Άνάθεμα» του Έλευθ. Βενιζέλου ...	8/7444
BENETH ANTΩN.: Ο επίσκοπος Φωκίδος Δαυΐδ Μολοχάδης	20/7456
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Γ.: α'. 3η Σεπτεμβρίου 1843	22/7458
β'. Η πικρή ανταλλαγή τών πληθυσμών	25/7461
γ'. Η Ψωροκώσταινα	29/7465
δ'. Δρόσος Δροσόπουλος (1876 - 1967)	31/7467
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ Γ.: Άπ' τῇ χλωρίδα της Φωκίδας:	
α'. Η Άκακία, β'. Η Άμυγδαλιά γ'. Τό Έλατο	33/7469
ΝΤΟΜΑΛΗ ΣΤ.: Τό γιατρικό	39/7475
ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΓΙΑΝΝΗ: α'. Χαράς εὐαγγέλια.....	40/4776
β'. Άπ' τήν εφημερίδα «ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» τῆς 22-6-1921	43/7479
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΙΣΤ.: Κι αυτά είναι παιδιά μας	52/7488
ΣΑΝΤΑΡΜΗ ΙΩΑΝ.: Τό κατέβασμα τών κοπαδιών	54/7490
ΤΑΛΑΝΤΗ ΕΥΘ.: Ένα Χάλκινο Άριστειο	
για τόν άγώνα τῆς Επανάστασης του 1821	60/7496
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	64/7500

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α'. Ὁ Ἐλαιώνας τῆς Ἀμφισσας

Ἐλιά - Τό δῶρο τῶν θεῶν στή Φωκική Γῆ

Ἀπό τήν ιστοσελίδα τοῦ τ. Δήμου Ἀμφισσας θά δανειστῶ μία παράγραφο πού ἀφορᾷ στὸν Ἐλαιώνα τῆς Ἀμφισσας.

«Ὁ Ἐλαιώνας τῆς Ἀμφισσας εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους τῆς Ἑλλάδος, ἡλικίας 3.000 ἐτῶν. Τὰ πρῶτα ἐλαιόδεντρά του φυτεύτηκαν ἀπὸ τοὺς Πελασγούς καί ἡ καλλιέργειά τους συνεχίσθηκε ἀπὸ τοὺς Αἰολεῖς. Στούς κλασικούς χρόνους ἀποτελοῦσε τὴν αἰτία ἔριδας μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Ἀμφισσας καί τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν. Μὲ τὴν ἰδρυση τοῦ πρώτου Βασιλείου, ἐπὶ Ὅθωνα, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τοὺς Τούρκους, φημολογεῖται ὅτι ὁ Ἐλαιώνας τῆς Ἀμφισσας ὑποθηκεύτηκε κατὰ τὴν σύναψη δανείου τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Ἀγγλία».

Αὕτῃ λοιπὸν εἶναι ἡ σύντομη ἱστορία τοῦ Ἐλαιώνα μας. Τὸν Ἐλαιώνα πού ἔζησε γενιές καί γενιές σέ δύσκολες ἡμέρες μέχρι καί σήμερα.

Ἕνα ΜΝΗΜΕΙΟ παγκόσμιας πολιτιστικῆς κληρονομιάς τοῦ Δελφικοῦ τοπίου, χαρακτηρισμένο ἀπὸ τὴν UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization- Ἐκπαιδευτικός Ἐπιστημονικός καί Πολιτιστικός Ὄργανισμός τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἀπὸ τό Νοέμβριο τοῦ 1945).

Ὑπεραιωνόβιος - Μοναδικός, πού ἔχει ἐνταχθεῖ στὰ Γεωργοπεριβαλλοντικά προγράμματα τοῦ ΥΠ.Α.Α.Τ. (Υπουργεῖο Ἀγροτικῆς Ἀνάπτυξης καί Τροφίμων) ὡς «Προστασία Παραδοσιακοῦ Ἐλαιώνα Ἀμφισσας».

5η Αὐγούστου 2013 ἡμέρα Δευτέρα πρωῒ καί ὥρα 08.45.

Ἡ ἀποφράδα ἡμέρα τοῦ Ἐλαιώνα μας.

Συνέβη αὐτό πού γιὰ αἰῶνες δέν εἶχε συμβεῖ.

Ἕνα μέρος του, τό κεντρικότερο καί παραγωγικότερο, ἔγινε «ΣΤΑΧΤΗ».

Κάηκε ἓνα μέρος τῆς ζωῆς μας.

Κάηκε ἓνα ΜΝΗΜΕΙΟ.

Γιατί ἄραγε αὐτό συνέβη στίς ἡμέρες μας;

Εἶχαμε καταλάβει τὴν ἀξία του καὶ εἶχαμε δώσει τὴν ἀνάλογη προσοχή;

Εἶχαμε δημιουργήσει τίς κατάλληλες ὑποδομές;

Καὶ πάρα πολλά ἄλλα ἐρωτηματικά τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀναλογισθοῦμε καὶ νὰ ἀπαντήσουμε.

Καὶ νὰ ἀπαντήσουμε;

Δέν φθάνει μόνο αὐτό. Τώρα πρέπει νὰ ἐνεργοποιηθοῦμε ὥστε νὰ προστατεύσουμε τὸ ὑπόλοιπο κομμάτι πού ἔμεινε.

Νὰ βάλουμε στόχο νὰ ἀποκαταστήσουμε τὸν Ἑλαιῶνα στὴν κατάσταση πού ἦταν πρὶν τὴν πυρκαγιά ἀπὸ πλευρᾶς παραγωγικότητας καὶ φυσικοῦ κάλλους καὶ κατὰ συνέπεια τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Δελφικοῦ τοπίου.

Ἔχουμε ὑποχρέωση στοὺς προγόνους μας καὶ τοὺς ἀπογόνους μας νὰ τὸ κάνουμε ὅλοι μαζί.

Ὁ Ἑλαιῶνας μας εἶναι ΜΝΗΜΕΙΟ, εἶναι ΙΣΤΟΡΙΑ, εἶναι ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, εἶναι ἡ ΖΩΗ μας.

Ι.Γ. Ράμμος

β'. Ἱστορικές μνήμες

2-7-1881. Πραγματοποιεῖται ἡ Ἑνωση τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἄρτας μέ τὴν Ἑλλάδα, μέ ξεχωριστὴ Ἑλληνοτουρκικὴ σύμβαση.

5-7-1824. Μεγάλη νίκη τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν Τούρκων στὸν Μαραθῶνα. Ὁ Ὁμέρ Πασᾶς τῆς Καρύστου μέ 3.000 Τούρκους ἐμποδίζεται ἀπ' τὸν Γκούρα νὰ φθάσει στὸν Ἰσθμό.

8-7-1824. Ὀλιγάριθμοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Σκαλτσᾶ τρέπουν σέ φυγή, μετὰ ἀπὸ ὥρη μάχη, 6.000 Τούρκους στὴ θέση Μπινίτσα Λιδωρικίου.

9-7-1906. Ἀλβανίζοντες καὶ ὁπαδοὶ τῆς Ρουμανικῆς Προπαγάνδας δολοφονοῦν σέ ἐνέδρα τὸν Μητροπολίτη Κορυτσᾶς Φώτιο, κοντὰ στοῦ χωριὸ Μπραδίβιστα τῆς Μοράβας.

14-7-1824. Μάχη τῆς Ἀμπλιανῆς. Ἡ ἐθνοσωτήριος αὐτὴ μάχη τῆς Ἀμπλιανῆς περιγράφεται καὶ ἀναλύεται σέ πολλά τεύχη τοῦ περιοδικοῦ.

17-7-1825. Μάχη τοῦ Προφ. Ἡλία Σαλώνων. 7.000 Τουρκαλβανοὶ ὑπὸ τὸν Σούλτσα Κόρτσα ἐπιτίθενται κατὰ τῶν Ἑλλήνων στὸ Μοναστήρι. (Λεπτομέρειες βλέπε: Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ, *Τὸ Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία Παρνασσίδος*).

20-7-1828. Πέθανε ὁ Γενικός Ἀρχηγὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἀλεξ. Ὑψηλάντης, στίς φυλακὲς τῆς Βιέννης.

28-7-1914. Ἀρχίζει ὁ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

30-7-480 π.Χ. Μάχη Θερμοπυλῶν.

4-8-1865. Μέ Β.Δ. καθιερώνεται ὁ «Ύμνος πρὸς τὴν Ἐλευθερία» ὡς Ἐθνικός Ὑμνος τῆς Ἑλλάδος.

8-8-1823. Ὁ ἥρωας Μάρκος Μπότσαρης πέφτει στό Κεφαλόβρυσο τοῦ Καρπενησίου.

9-8-1828. Ὑπογράφεται μεταξύ τοῦ Ἀγγλοῦ Ναυάρχου Κόρδιγκτον καί τοῦ Μωχάμετ Ἄλυ τῆς Αἰγύπτου συνθήκη μέ τὴν ὁποία ὑποχρεώνεται ὁ Ἱμπραήμ νά ἐγκαταλείψει τόν Μωριά.

13-8-490 π.Χ. Μάχη τοῦ Μαραθῶνα.

15-8-1940. Ὁ ὕπουλος τορπιλισμός ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τοῦ «ΕΛΛΗ», στήν Τήνο.

24-8-1779. Ὁ Κούρτ Πασᾶς κρέμασε τόν ΠατροΚοσμᾶ τόν Αἰτωλό.

26-8-1821. Ἡ Μάχη τῶν Βασιλικῶν. Οἱ Ἕλληνες ἀπαγορεύουν στούς 8.000 Τούρκους ὑπὸ τόν Μπεῦράν Πασᾶ νά περάσουν στήν Πελοπόννησο.

3-9-1843. Ἐπανάσταση τῆς 3ης Σεπτεμβρίου. Λήξη περιόδου ἀπόλυτης μοναρχίας (1833 - 1843).

3-9-1826. Καταπλέει στό Ναύπλιο τό πρῶτο ἀτμοκίνητο Ἑλληνικό πλοῖο «ΚΑΡΤΕΡΙΑ», μέ πλοίαρχο τόν Ἀγγλο Φιλέλληνα Ἀστιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε συνεισφέρει 5.000 λίρες γιά τὴν ναυπήγησή του.

4-9-1826. Τὴν Ἀγγλική σημαία τοῦ «ΚΑΡΤΕΡΙΑ» ἀντικατέστησε ἡ Ἑλληνική καί ὁ Ἀστιγκας ἀπὸ Χιλίαρχος ἔγινε πλοίαρχος φρεγάτας καί Κυβερνήτης τοῦ «ΚΑΡΤΕΡΙΑ».

5-9-1885. Ἡ Βουλγαρία προσαρτᾷ τὴν Ἀνατολική Ρωμυλία.

12-9-1829. Μάχη Πέτρας Βοιωτίας. Ἡ τελευταία τοῦ Ἰ. Ἀγῶνα.

14-9-1824. Μάχη τῆς Πανάσσαρης καί νίκη τῶν Ἑλλήνων.

17-9-1827. Ἡ θρυλική ναυμαχία τῆς Ἀγκάλης στή Σκάλα τῶν Σαλῶνων. Σέ μισή ὥρα ὁ Ἀστιγκας εἶχε καταστρέψει τὰ 4 μεγαλύτερα πλοῖα τῶν Τούρκων καί πῆρε ὡς λάφυρα ὅλα τὰ ὑπόλοιπα.

23-9-1821. Τουρκοαιγυπτιακές δυνάμεις καταλαμβάνουν καί καταστρέφουν τό Γαλαξείδι.

26-9-1687. Καταστροφή τοῦ Παρθενῶνα.

27-9-1831. Δολοφονία τοῦ Καποδίστρια.

28-9-1941. Οἱ Βούλγαροι μέ προδιαγεγραμμένο σχέδιο ἀρχίζουν τίς σφαγές τῶν Ἑλλήνων στή Μακεδονία.

30-9-1826. Ὁ Γκούρας σκοτώνεται στίς ἐπάλξεις τῆς Ἀκροπόλεως.

«...Ἐν τῇ Κοιμήσει, τόν Κόσμον οὐ κατέλειπες Θεοτόκε...»

Τοῦ Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ κυρ-Θρασύβουλας ἔφη:

«Ἐθιμον, νηστήσιμον, ἀπαράβατον, εὐλαβέστατον, διατηρούμενον εἰς τό ἀκέραιον ἐν Κουκούροις, ἀπαιτεῖ, εἰσερχομένου τοῦ μηνός Αὐγούστου ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, νά συμπληρώνεται ἀπό ἐκάστην χωρικήν οἰκογένειαν καί μία τεσσαρακονταπενθήμερη σαλατοντοματοφαγία, τρίς ἐπαναλαμβανομένη ἐκάστην ἡμέραν, μέ προϊόντα τοῦ οἰκιακοῦ λαχανόκηπου... Τοῦθ' ὅπερ νηστεία δεκαπενθήμερη, ἐν τῇ προοπτικῇ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Θερινοῦ Πάσχα, ἤγουν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐορταζομένης τήν 15ην Αὐγούστου, μετά ἐκκλησιασμῶν, παρακλήσεων, γονυκλισιῶν, ταμάτων, κοινωνιῶν, συγχωρητικῶν χειραφιῶν κι ἀσπασμῶν, ἀλλά κι ἐπισκέψεων - προσκυνημάτων στό πλησίον Μεγαλομονάστηρο τῆς Παναγίας τῆς Βαρνάκοβας...».

Ὁ κυρ-Θρασύβουλας περιέγραψε τά τῶν ἐθίμων τοῦ Δεκαπενταύγουστου, πρὸς τό ἐκκλησίασμα τοῦ Ναοῦ μας, ἀμέσως μετά τό τέλος τῶν τελευταίων παρακλήσεων κι ἀφοῦ ὁ παπα-Γιάννης προετοίμασε τούς πιστούς, γιά τήν «κατ' ἔθιμον» ἄνοδο τοῦ χωριοῦ στό Μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας, ὅπου παραμονή τῆς μεγάλης ἐορτῆς θά γινόταν κοινός τῶν γύρω τῆς Μονῆς πιστῶν Μέγας Ἀρχιερατικός Ἑσπερινός...

– Αὐτεῖνα, πού μᾶς εἶπε ὁ παπάς, τά ἤξερα καί τά κατάλαβα... Ἀπό κεῖνα, πού εἶπε ὁ «Προϊστάμενος», ὁ κυρ-Θρασύβουλας, δέν κατάλαβα γρί!...

– Μή κραίνεις δυνατά, μωρή Παράσχω... Θά μᾶς ἀκούσ' κι θά θυμώσ' οὐ «Προϊστάμενος»... Δέ νηστεύετε στό σπίτ';

– Νηστεύουμε, Παγώνα μ', πῶς δέ νηστεύουμε... Ντίπ κρέας κι οὔλου ντουμάτες, ἀλάδιας, Τετάρτ' καί Παρασκευή, νά καταλάβς...

– Αὐτεῖνο μᾶς ἔλεγε κι ὁ κυρ-Θρασύβουλας, ὁ «Προϊστάμενος», ὅπως τόν ἀναγελᾶνε καμός'... Θά βάλνε καί λεωφορεῖο, νά πᾶμε οὐλ' μαζί, ἀποβραδὶς, στόν Ἑσπερινό, νά εἰποῦμε, στή Βαρνάκοβα...

– Θά πᾶμε, πιδάχι μ', θά πᾶμι...

Μέγας, Ἀρχιερατικός Ἐσπερινός, παραμονή τῆς «Παναγίας» καί τό Μοναστήρι τῆς Ἱστορικῆς Βαρνάκοβας πλημμύρισε ἀπό πιστούς κάθε ἡλικίας κι... ἀμφίεσης, πίστης καί τουριστικῆς βιντεοκαταγραφῆς...

Κι ὀλοφάνεροι οἱ παραδοσιακοί προσκυνητές τῆς γύρω ἀπό τό Μοναστήρι ἀνθρώπινης οἰκιστικῆς κοινωνίας μέ τ' ἁγιοκέρια, τά πλασμένα ἀπό ἀγνό μελισσοκέρι, τίς λαμπάδες, τά τάματα, τά ζώσματα, τά μύσχολλίβανα, τό λάδι, τ' ἀνάμα, τό πρόσφορο, τή γαλήνη τῆς ψυχῆς ζωγραφισμένη στά πρόσωπα, τά ἥσυχα, τά σοβαρά κι ἀμίλητα... Καί ἡ ἱερή προσμονή καί σιγή ἀπέραντη... Καί οἱ ψαλμωδίες, ἀπό τό χορό τῶν καλογραιῶν καί τή χορεία τῶν ἱερέων, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου στό νέο παρεκκλήσι, τίς καρδιές ἀνατάραζαν ὅλου τοῦ ἐκκλησιαζομένου καί προσευχομένου λαοῦ...

Κι ὕστερα ἡ κατανυκτική «Ἀρτοκλασία», πάνω στήν εὐπρεπισμένη «ἐξέδρα» τῆς ἄλλοτε Ὑδατοδεξαμενῆς τοῦ Μοναστηριοῦ, γιά τή θέα ὅλων, ἐκεῖ δά δίπλα στό Καθολικό τοῦ ἱεροῦ χώρου, τό Ἱστορικό, ἀλλ' ἐρμητικά διατηρούμενο κλειστό, γιά τό φόβο τυχόν ἀτυχημάτων, καθῶς οἱ σεισμοί τοῦ 1996 τό κατέστησαν πολύ ἐπικίνδυνο...

Οἱ χιλιάδες τῶν προσκυνητῶν, κατά τόν ἐφετινὸ Μεγάλον Ἐσπερινό στό Μοναστήρι τῆς «Παναγίας Βαρνάκοβας», μέ ψυχική γαλήνη καί χριστιανική χάρη κι ἱκανοποίηση ἀνεβασμένη ἀπ' τῆς καρδιᾶς τά βάθη καί ζωγραφισμένη στά πρόσωπά τους καί τραγουδημένη ἀπ' τά χεῖλη τους, ἐπέστρεψαν στά ἴδια συνεχῶς προσευχόμενοι, φάλλοντες καί χαίροντες...

Τοὺς εὐχόμαστε «Καί τοῦ Χρόνου»...

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ «ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΒΑΡΝΑΚΩΒΑ»

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΡΟΜΑΧΩΝΑΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Τοῦ Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ πανηγυρισμός τοῦ Δεκαπενταύγουστου

Ἡ Ἱερά Μονή τῆς «Παναγίας Βαρνάκοβας», Ὁρθόδοξο, θρησκευτικό Προσκύνημα εἶναι τῆς κεντρικῆς Ρούμελης κι ὅλως ιδιαίτερα τῆς Δωρίδας, στήν ὁποία εἶναι Ἀνιδρυμένο ἀπό τοῦ 1077 κι ἐπὶ πολλούς αἰῶνες καί διά μέσου πολλῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν συνεχίζει τό θεάρεστο ἔργο του, πού τό χαρακτηρίζουν ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανική Παράδοση κι ἡ διαρκῆς πνευματική μά καί ὕλική προσφορά του, στούς ἐκεῖ προσκυνητές, τό Λαό τῆς περιοχῆς, μά καί τό Ἑλληνικό μας Ἔθνος...

Ἡ καταγραμμένη Ἱστορική του πορεία, ἐπιβεβαιώνει τήν πολυποίκιλη κοινωνική του προσφορά...

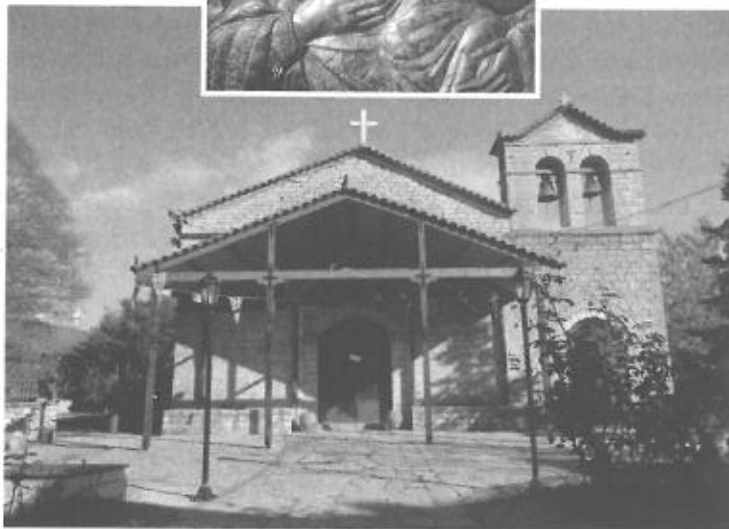
Σέ ἔξαρση βρίσκονται, κατά τή μνήμη τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» –Δεκαπενταύγουστο κάθε ἔτους–. κάθε προσκυνητῇ τό αὐθόρμητο ξάνοιγμα τῆς ψυχῆς γιά μιὰ ἐπαφή μέ τό Θεῖο, μέ τή βοήθεια τῆς Προσευχῆς κι ἐπίκλησης τῆς προστασίας τῆς Θεοτόκου...

Ἡ ἱερότητα τοῦ χώρου καί τοῦ ἀπέραντου, καταπράσινου δάσους, πού τόν περιβάλλει, ἡ σιωπή, δημιουργοῦν μία ὑπέροχη ἀτμόσφαιρα θρησκευτικῆς, πνευματικῆς ἔξαρσης κι ἀληθινῆς προσευχῆς, πού ξαλαφρώνουν τίς ψυχές τῶν ἐπισκεπτῶν - προσκυνητῶν...

Τό Βυζαντινό Μοναστήρι τῆς «Παναγίας Βαρνάκοβας» εἶναι χώρος Ἀσκήσης ὅχι μόνο Πνευματικῆς καί Ἀπότισης εὐλαβικῆς Τιμῆς πρός τή Θεομήτορα –μέ τή βοήθεια τῆς Προσευχῆς– ἀλλά κι εὐκαιρία γιά ἀναζωογόνηση κι ἐνδυνάμωση τοῦ χρέους κάθε χριστιανικῆς ψυχῆς, γιά ἔμπρακτη ἐκδήλωση τῆς Ἀγάπης πρός κάθε συνάνθρωπο...

Ἀλλά, πέρα ἀπό τό θρησκευτικό «ρίγος», πού ἡ ἐπίσκεψη στή «Βαρνάκοβα», εἰδικά αὐτή τήν περίοδο τοῦ Δεκαπενταύγουστου, προκαλεῖ στίς ψυχές μας, ἡ εὐπρέπεια κι ὁ στολισμός αὐτοῦ τοῦ Ἱεροῦ χώρου (Πρός Εἰλικρινῇ ΕΠΑΙΝΟ τῆς ἐκεῖ γυναικείας Μοναστικῆς ἀδελφότητος), τά ἔργα τῆς Βυζαντινῆς Ἀγιογραφίας καί Μικρογραφίας, τά Ἐπιγράμματα, ἡ Βιβλιοθήκη καί τά ποικίλα ἄλλα ἐκθέματα, μά καί ἡ φυσική κι ἀπερίγραπτη ὁμορφιά τοῦ εὐρύτατου ὀρίζοντα, ἱκανοποιημένο ἀφήνουν καί τόν πιό ἀπαιτητικό προσκυνητή - ἐπισκέπτη...

Πάντα κάνουμε τό Σταυρό μας -τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ ἡ συμβουλή- καί ζητᾶμε εὐλαβικά τήν προστασία τῆς Παναγίας μας, τῆς Βαρνακοβίτισσας...

Ο ΦΩΚΙΔΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΣΤΟ «ΑΝΑΘΕΜΑ» ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Πρόλογος

Στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχουν συμβεῖ ἀμέτρητα γεγονότα πού ἀξίζουν κάποια στιγμή ιδιαίτερη μελέτη, ὅσο καί ἂν μερικά φαίνονται ἀσήμαντα ἢ «περασμένα - ξεχασμένα». Ὅλα ὑφαίνουσιν τόν χιτῶνα τῆς ἱστορίας Τῆς. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔρχονται στήν μνήμη μας τά χρόνια ἀπό τό παρελθόν· τά μέν λάθη τους νά μήν τά ἐπαναλαμβάνουμε, τίς δέ σωστές ἐνέργειες νά τίς ἀξιοποιοῦμε πρὸς τό συμφέρον μας.

Ἡ Φωκίδα, πού βρίσκεται στό μέσον τῆς Ρούμελης, ἔχει καί ἐκεῖνη τήν δική της συμβολή στήν διαμόρφωση τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας. Ἡ τοπική μάλιστα Ἐκκλησία ἔχει ζωή αἰώνων καί ἔχοντας δωρίσει (ἐκτός ἀπό Ἀγίους τῆς πίστεως μας) ἥρωες καί ἀγωνιστές στούς ἐθνικούς ἀγῶνες, ξεχωριστή μορφή αὐτῆ τοῦ Σαλῶνων Ἡσαΐα πού πραγματικά «ὑπῆρξε ἐξαιρετική καί ἡρωϊκή μορφή» καί πού «δέν ἔζη παρά διά τήν ἀνάστασιν τοῦ Γένους»¹. Δέν ξεχνᾶμε βέβαια καί ἄλλα λαμπρά ἀρχιερατικά ἀναστήματα ὅπως τῶν Ἐπισκόπων Σαλῶνων Τιμοθέου καί Φιλοθέου, ἢ τόν Ἀθανάσιο Διάκο². Ἐκεῖνοι καί ἄλλοι ἀκόμα ἔδωσαν τά πάντα (καί τήν ζωή τους ἀκόμα) γιά τήν ἐλευθερία μας.

Ἐμεῖς θά σταθοῦμε γιά λίγο στόν πρῶτο Ἐπίσκοπο Φωκίδος τοῦ 20οῦ αἰῶνα, τόν Ἀμβρόσιο Τσάπο. Δέν θά ἐξετάσουμε ιδιαίτερα τήν βιωτή του, αὐτό ἔγινε ἄλλοῦ καί παλιότερα³, ἀλλά θά σταθοῦμε σ' ἓνα γεγονός πού σέ πολλούς εἶναι ἄγνωστο. Θά τό δοῦμε μέ «ἀνεξαρτησία» καί μέ ὅσες πληροφορίες μᾶς χαρίζουν γραπτά κείμενα καί μόνο. Ἐπειδή «...οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη...»⁴, γι' αὐτό καί ἡ συμμετοχή τοῦ Φ. Α. σέ ὅποιο βαθμό στό ἀ. κατά τοῦ Ἑλ. Β. εἶναι πράξη πραγματική καί ἄξια κάποιας προσοχῆς.

Βιογραφικά

Ὁ Φ. Ἀ. γεννήθηκε στήν Κάλυμνο στίς 28 Αὐγούστου 1864. Σπούδασε στήν Ριζάρειο Ἐκκλησιαστική Σχολή καί στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν. Πρεσβύτερος χειροτονήθηκε τό 1893 καί Ἐπίσκοπος τό 1901, ὅπου ὑπηρέτησε τόν Φωκικό λαό μέχρι τό 1928 (28 Ἰανουαρίου), ἡμέρα τελευτῆς του, μέ διάστημα ἀποχῆς ἀπό τά καθήκοντά του 1917 - 1920, λόγω τῆς ἀνάμειξής του στό ἁ. κατά τοῦ Ἑλ. Β.

Τό ἀνάθεμα

Τό ἁ. εἶναι σκληρή πράξη, ἔχει προϋποθέσεις ὅπως καί συνέπειες. Συγκεκριμένα, ὁ ὅρος προέρχεται ἀπό τό ρῆμα «ἀνατίθηναι», πού ἔχει διπλῇ ἔννοια: Τῆς ἀφιερώσεως ἑνός προσώπου ἢ πράγματος (βλ. ἀνάθημα) στό Θεό, ἀλλά καί τῆς παραδόσεως ἢ ἀναθέσεως ἑνός ἐγκληματίου ἢ αἰρετικοῦ στόν διάολο (πρβλ. «ἀνάθεμά σε!»). Ἔτσι, μέ τήν κακή αὐτή ἔννοια ὁ ὅρος Ἀ. συμπίπτει μέ τόν Ἀφορισμό, πού εἶναι ἡ ἐσχάτη ἐκκλησιαστική ποινή (ἀποκοπή ἀπό τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας)⁶. Χρειάζεται ὑπευθυνότητα καί σοβαρότητα ὅσων θά λάβουν τήν ἀπόφαση γιά ἁ. Πρέπει δέ νά εἶναι ἀπόφαση ἐκκλησιαστικοῦ συνοδικοῦ ὀργάνου, δικαστηρίου δηλαδή. Ἄν δέν εἶναι τέτοια καί ἔχει ληφθεῖ μέ ἐλατήρια χαμηλά «δι' οἰονδήποτε λόγον ἐμπαθῆς ἐπιβολή τῆς ποινῆς γελοιοποιεῖ τήν τε ποινήν καί τήν ἐπιβάλουσα ταύτην ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν καί ἐκθέτει ἀνεπανορθώτως τό κύρος καί τήν ἀξιοπρέπειαν ταύτης...»⁷. Τέτοια ἁ. ἀρκετά, ἀνά τοὺς αἰῶνες ὑπῆρξαν καί ὅλα εἶχαν τό τίμημά τους. Ἐμεῖς θά δοῦμε ἕνα συγκεκριμένο ἁ., αὐτό κατά τοῦ Ἑλ. Β. καί τήν συμμετοχή τοῦ Φ. Ἀ. σ' αὐτό. Νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ἑλ. Β. ἦταν γιά πολλούς ἴσως καί νά παραμένει – σημεῖο ἀντιλεγόμενο.

Ἐγινε τό ἁ., ἄν καί ὑπῆρχαν σοβαρές μαρτυρίες πῶς σάν ἄνθρωπος ὁ Ἑλ. Β. ἦταν εὐλαβῆς καί πιστός, μέ θρησκευτικά συναισθήματα, σεβόμενος πάντα τίς τελετές καί τίς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλα αὐτά δέν τά ἔχασε ὅταν πολιτικοί του ἀντίπαλοι ἐξώθησαν τοὺς Ἐπισκόπους νά ρίξουν τό ἁ. ἐναντίον του. Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀργότερα – στίς 5 Δεκεμβρίου 1930 – μέ ἔγγραφό της τόν εὐχαριστοῦσε γιά συγκεκριμένη ἀποφασή του. Μέσα στά σχέδιά του ἦταν γιά τό ἔργο του Καταστατικός χάρτης, οἱ κανονισμοί γιά TAKE καί ΟΔΕΠ, πού δέν ἐφαρμόστηκαν ὁμῶς⁸.

Ἦταν ἀγαπητός σέ μέγιστη μερίδα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, μέχρι πού ἔχει λεχθεῖ ὅτι «θά μποροῦσε νά ιδρύσει θρησκεία»⁹. Τά ὅσα

συνέβησαν ἐναντίον του ἔφεραν ἀνωμαλία στίς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Κράτους καί σύγχυση ἀκόμα καί μεταξύ ἀρχιερέων. Διαιρέθηκαν ἐκεῖνοι σέ φιλοβενιζελικούς καί ἀντιβενιζελικούς, ὅπως συνέβαινε καί στόν λαό. Οἱ ποιμένες ὅμως πρέπει νά ἀποτελοῦν δύναμη ἐνοποιό καί ὄχι διχασμοῦ τοῦ ποιμνίου καί αἰτία σκανδαλισμοῦ του. Ὅλα πληρώνονται τόσο ἀπό τήν ἱστορία, ὅσο καί ἀπό τόν λαό.

Τό γεγονός

Ἡ ἱστορία τοῦ ἁ. ἔχει πολύ περιληπτικά ὡς ἐξῆς: «τόν Δεκέμβριο τοῦ 1916 ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος καί Σύνοδος ἀποφάσισαν νά πραγματοποιήσουν τό ἀνάθεμα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, πού εἶχε ἐπαναστατήσει κατὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν καί εἶχε σχηματίσει στήν Θεσσαλονίκη ἄλλη προσωρινή Ἐθνική Κυβέρνηση»¹⁰. Ἡ Σύνοδος ἔλαβε καί ἀπόφαση ἀκριβῶς τήν προηγούμενη ἡμέρα¹¹ ἃν καί ὑπῆρχαν σοβαρές ἐπιφυλάξεις καί ἀντιρρήσεις. Ἴσως νά μήν γίνουν περισσότερες οἱ ἀντιδράσεις καί ματαιωθεῖ, γιά τόν λόγο αὐτό νά ἔγινε τόσο γρήγορα ἀπό τήν λήψη τῆς ἀπόφασης.

Μέ τήν ἐπιμονή τῶν ἐφένδρων καί τήν πίεση ἀπό πολίτες (ὅπως ἔλεγαν οἱ Ἀρχιερεῖς) ἀποφάσισαν τό ἁ. Ἴσως νά ὑπῆρχαν καί ἀνάλογες πιέσεις, πάντα κρυφές, ἀπό τό παλάτι. Ὑπῆρχε ἐπίσης διαφωνία ἃν θά εἶναι πολιτικό ἢ θρησκευτικό. Ἀφοῦ ὅμως τό ἀποφάσισαν καί οἱ Ἀρχιερεῖς καί ἐκεῖνοι ἦταν οἱ πρῶτοι στήν πραγματοποίησή του, τότε εἶχε θρησκευτική χροιά, ἃς μήν εἶχε συγκεκριμένη ἱεροτελεστία. Ἐπιφυλάξεις εἶχε καί ἡ κυβέρνηση Σπυρ. Λάμπρου, ὅπως στήν οὐσία εἶπε καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεόκλητος. Πρωταίτιος –ὅπως φάνηκε καί στήν μετέπειτα δίκη– ἦταν ὁ Λαρίσης Ἀρσένιος, ὁ ὁποῖος ἐπηρέασε καί τούς ἄλλους καί ἄλλαξαν γνώμη καί πῆγαν¹².

Ἔτσι, στίς 12 Δεκεμβρίου 1916 διοργανώθηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή συντεχνιῶν καί ἐφένδρων στήν Ἀθήνα ἀντιβενιζελική συγκέντρωση στό Πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἐκεῖ πού βρίσκεται τό ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς (ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρας). Κάθε διαδηλωτής ἔριχνε μιά πέτρα, ἐπαναλαμβάνοντας ὅσα ἔλεγε ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος: «Ἐλευθερίω Βενιζέλω ἐπιβουλευθέντι τήν Βασιλείαν καί τήν πατρίδα καί καταδιώξαντι καί φυλακίσαντι Ἀρχιερεῖς, ἀνάθεμα ἔστω»¹³.

Ἦταν μιά συμβολική πράξη, ἀλλά ταυτόχρονα καί σημαντική, δηλωτική τῆς ἔντασης τῶν παθῶν. Εἶχε λαογραφικό ἐνδιαφέρον (μέ τίς πέτρες), ἐνῶ ἔγινε καί καύση ἀχυρένιου ὁμοιώματος τοῦ Ἐλ. Β.

Οἱ ρίψεις πετρῶν, ἀκόμα καί ἀπό ὁλόκληρες κοινότητες, συνεχιζόταν ἐπὶ ἓνα μῆνα. Ὅλοι τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ ἐσχάτη προδοσία. Μὲ τὶς πέτρες αὐτές τὸ 1930 κατασκευάστηκε ἡ ποτίστρα γιὰ τοὺς βασιλικούς σταύλους στὸ Γουδί, ἀφοῦ παρέμειναν γιὰ δύο δεκαετίες καί πλέον στίς βασιλικές ἀποθήκες. Ἀνακαλύφθηκαν τυχαῖα τὸ 2004 κατὰ τὴν κατασκευὴ Ὀλυμπιακῶν ἔργων στὴν περιοχὴ.

Οἱ Ἱεράρχες, ἐκτός τοῦ Ἀθηνῶν, πού συμμετεῖχαν στὸ ἄ. ἦταν οἱ πέντε Συνοδικοί, οἱ Λαρίσης Ἀρσένιος, Φωκίδος Ἀμβρόσιος, Κεφαλληνίας Δαμασκηνός, Ἡλείας Δαμασκηνός καί ἄλλοι δέκα ὁκτώ μὴ συνοδικοί. Ἦταν οἱ λεγόμενοι «φιλοβασιλικοί» Ἱεράρχες. Ἄξιο προσοχῆς εἶναι ὅτι προέρχονται ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ φήμη, ὅτι μετεῖχε καί ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος ὡς Ἐπίσκοπος Πενταπόλεως δέν εὐσταθεῖ καί ἐντάσσεται στὴν γενικὴ πολεμικὴ καί συκοφάντηση τοῦ προσώπου του¹⁴. Γιὰ πολλοὺς καί διαφόρους λόγους δέν θά μπορούσε νά εἶχε συμμετάσχει σέ τέτοια κίνηση.

Ἡ Δίκη

Ὁ καιρὸς, ὅπως λέει ὁ λαός, ἔχει καί γυρίσματα. Ὅταν παραιτήθηκε ὁ Βασιλιάς Κωνσταντῖνος «ὁ Βενιζέλος ἐπανῆλθε στὴν Ἀθήνα σάν ἡ μόνη κυβέρνησις τοῦ κράτους τὸν Μάϊο τοῦ 1917 καί ἀξίωσε μέ τὴν σειρά του τὴν κάθαρση τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἐκείνους πού ἀποφάσισαν καί ἔμπρακτα δέχθηκαν τὸ ἀνάθεμα ἐναντίον»¹⁵. Μέσα στὸ πνεῦμα αὐτὸ ξεκίνησε ἐκκαθάρισις ὅλης τῆς δημόσιας ζωῆς, ἀπέλυσε δημοσίους ὑπαλλήλους, δικαστές καί στρατιωτικούς. Καί οἱ ἄρχιερεῖς δέν μπορούσαν νά μὴν ὑποστοῦν συνέπειες τοῦ ἄ., ἀνάμεσά τους καί ὁ Φ. Ἀ.

Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ Φ. Ἀ. εἶχε ἀντιρρήσεις (μαζί μέ τὸν Κεφαλληνίας) στὴν Σύνοδο γιὰ τὸ ἄ., ὡς δικαιολογία προέβαλε ὅτι ἦταν θέμα τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀθηνῶν καί ὄχι συνοδικὸ ζήτημα¹⁶, πρὸς στιγμὴ φάνηκε ὅτι ἀκούστηκε ἡ γνώμη του. Μάταια ὅμως, ἐξωγενεῖς παράγοντες ἀνέτρεψαν τὴν ἀπόφασις καί τὸ ἄ. ἐγίνε.

Οἱ λεγόμενοι Βενιζελικοί Ἐπίσκοποι συγκρότησαν δεκατριμελὲς ἀνώτατο ἐκκλησιαστικὸ δικαστήριον, σύμφωνα μέ τὸ ἀπὸ 11 Ἰουλίου 1917 Νομοθετικὸ Διάταγμα, ἀφοῦ εἶχε συγκροτηθεῖ καί νέα Σύνοδος, Ἀριστίνδην ὅμως. Ἀπομακρύνθηκαν σέ πρώτη φάσις οἱ ἄρχιερεῖς πού μετεῖχαν στὸ ἄ., ἀπὸ τίς ἑδρες τους, μεταξύ αὐτῶν καί ὁ Φ. Ἀ., καί τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου τὴν κατέλαβε, μέχρι ἐκλογῆς νέου, ὁ Θεσσαλιώτιδος Εὐθύμιος, στίς 17 Ἰουλίου 1917.

Τό δικαστήριο συνήλθε σέ δύο περιόδους. Στήν ἀρχή ὅρισε ἀνακριτές, γραμματεῖς καί τό κατηγορητήριο. Δέν ἐξέτασε ὅμως ποτέ καί καθόλου τήν ὑπόθεση αὐτή καθ' αὐτή τοῦ ἁ. ἤ καί τήν περίπτωση τῆς ἄρσης του.

Ἡ κατηγορία πού ἀπαγγέλθηκε σ' ὅλους ὅτι ἦταν ἐνοχοί «ἀναμίξεως καί πολιτικῆς διαμάχης καί κομματικῆς φροντίδος καί θρησκευτικοῦ ἀφανισμοῦ»¹⁷. Ὁ Φ. Ἀ. ἐν τῷ μεταξύ εἶχε ἔρθει καί κοινοῦσε στήν Ἀθήνα ὡς ἐκπιωτος. Ἀνακριτής στήν ὑπόθεσή του ὀρίσθηκε (στίς 21.8.1917) ὁ Μυτιλήνης Κύριλλος, μέ γραμματέα τόν Ἀρχιμ. Μελέτιο Παπανδρέου. Ἡ δίκη, γιά ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς πού συμμετεῖχαν στό ἁ. καί πού ἔγραψαν τήν ἄσχημη αὐτή σελίδα τῆς νεώτερης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἄρχισε στίς 2 Αὐγούτου καί τελείωσε στίς 20 Νοεμβρίου 1917, διεξήχθη δέ σέ πενήντα συνεδριάσεις μέ τήν παρουσία πάντα βασιλικοῦ ἐπιτρόπου.

Ἡ οὐσιαστική δίκη ἰδιαίτερα τῶν πέντε συνοδικῶν μελῶν καί τῶν ὑπολοίπων ἀρχιερέων πού συμμετεῖχαν στό ἁ' (συνολικά 23) ἄρχισε στίς 25.9.1917 κατά τήν 16η συνεδρίαση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Ἡ διαδικασία κατά τοῦ Φ. Ἀ. στηρίχθηκε στήν ὑπ' ἀριθμ. 24300/17.8.17 μήνυση τοῦ ὑπουργοῦ ἐκκλησιαστικῶν Δημ. Δίγκα κατά τοῦ προέδρου καί τῶν μελῶν τῆς ΕΒ' (62) περιόδου, τῆς ὁποίας μέλος ἦταν. Ὁ Φ. Ἀ. παρουσιάσθηκε, αὐτοπροσώπως δέν ἔκανε καμία ἐνσταση, ὅπως καί οἱ ἄλλοι συγκατηγορούμενοί του. Ὁ Κασσανδρείας Εἰρηναῖος ὑπέβαλε τήν παράκληση ὅπως ἐπιδειχθεῖ τό φιλάδελφο (πάντα ὑπῆρχε καί ὑπάρχει) πρὸς τοὺς ὑπόδικους ἀρχιερεῖς.

Στίς 28/9/1917 τελικά, διαβάστηκαν τά δημοσιεύματα ἐφημερίδων, τά ἐγγράφα, οἱ ἐγκύκλιοι καί τά πρακτικά. Ὁ πρῶτος πού κλήθηκε νά ἀπολογηθεῖ ἦταν ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος, φάνηκε ἀμετανόητος. Ὁ Φ. Ἀ. (μαζί μέ τόν Κεφαλληνίας) εἶχαν ἀντιρρήσεις σέ πολλά σημεῖα τῆς ἀπολογίας του.

Ὁ Φ. Ἀ. ἀπολογήθηκε ἐγγράφως, χαρακτήρισε τό πρακτικό τῆς ἀπόφασης γιά τό ἁ. ἀπό τήν Ἱ. Σύνοδο ὡς «καρπό συναρπαγῆς καί ἐκβιάσεως καί ὅτι τοῦτο συνετάχθει ἄνευ συζητήσεως περί τῆς κανονικότητος τοῦ ἀναθέματος ἢ μή». Τόν ἐπιβεβαίωσε καί ὁ Κεφαλληνίας Δαμασκηνός. Ἀντίθετα, ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος τόν ἀντέκρουσε λέγοντας ὅτι στήν αἴθουσα τῆς Ἱ. Συνόδου φώναξε «νά πᾶμε ὅλοι καί ἐάν σεῖς δέν ἔλθετε, ἡμεῖς θά πᾶμε».

Οἱ ἐπίσκοποι - δικαστές τοποθέτησαν περί τοῦ Φ. Ἀ. ὡς ἐξῆς:

Ὁ Μυτιλήνης Κύριλλος (ὁ καὶ ἀνακριτὴς τοῦ Φ. Ἀ.):

Ὁ Φ. Ἀ. νὰ διακριθεῖ μαζί μέ τόν Κεφαλληνίας, ἐπειδὴ μέ τήν ἀπολογία του καί μέ μαρτυρίες ἄλλων ἔδειξε μεταμέλεια καί κατὰ τό ἄ. καί ὕστερα ἀπ' αὐτό. Ἄρα νὰ κηρυχθεῖ ἐκπτωτος καί νὰ μὴν τοῦ ἐπιβληθεῖ καμία ἀργία».

Ὁ Κασσανδρείας Εἰρηναῖος:

Εἶναι ἔνοχοι ὅλοι οἱ συνοδικοί, ἄρα καί ὁ Φ. Ἀ.

Ὁ Πέτρας Τίτος:

Συμφώνησε μέ τόν προηγούμενο Ἀρχιερέα, ὑπογράμμισε ὅμως ὅτι ὁ Φ. Ἀ. ἀναγνώρισε τό σφάλμα του καί χαρακτήρισε τοὺς ὑπόδικους ὡς «πεπτωκότες». Παρά ταῦτα ὡς πρὸς τήν ποινή, ἂν καί ὁ Φ. Ἀ. ἦταν συνένοχος καί συνυπεύθυνος, ἐπειδὴ ὅμως μετάνιωσε, πρότεινε νὰ συγχωρεθεῖ μαζί μέ τοὺς ὑπόλοιπους καί νὰ ἐπιβληθεῖ στὸν Φ. Ἀ. μόνο ἐξάμηνη ἀργία, λόγω μεταμέλειας.

Ὁ Σισανίου Ἱερόθεος:

Νὰ τιμωρηθεῖ μέ τριετὴ ἢ ἐτήσια ἀργία.

Ὁ Κερκύρας Σεβαστιανός:

Λόγω χριστιανικῆς ἀγάπης καί ἐπειδὴ δέν ὑπῆρχε προηγούμενο (δεδικασμένο δηλαδὴ), νὰ ἐπιβληθεῖ σ' ὅλους, ἄρα καί στὸν Φ. Ἀ., μικρὴ καί μεγάλῃ ἀργία, καί ὄχι καθαίρεση.

Ὁ Θεσσαλονίκης Γεννάδιος:

Ἀποδείχθηκε ἡ ἐνοχὴ τῶν κατηγορουμένων, ἄρα καί τοῦ Φ. Ἀ., καί ἀξίζουν ποινῆς.

Ὁ Χαλκίδος Χρυσάνθος:

Δέν ἀναμείχθηκε ὁ Φ. Ἀ. στὸ ἄ. καί στὴν πολιτική, ἄρα δέν πρέπει νὰ τοῦ ἐπιβληθεῖ ποινὴ. Ἐπειδὴ ὅμως σκανδάλισαν, ἂν καί ὅ,τι ἔκανε τό ἔκανε λόγω πιέσεων ἐξωγενῶν, πρέπει νὰ τοῦ ἐπιβληθεῖ ποινὴ προσωρινῆς ἀργίας.

Ὁ Φθιώτιδος Ἰάκωβος:

Εἶναι ὅλοι ἔνοχοι. Διευκρίνησε ὅτι ὁ Φ. Ἀ. λόγω τῶν ἀνώμαλων περιστάσεων δέν σκέφτηκε ἐλεύθερα καί λογικά, ὅτι δέν εἶχε κατη-

γορηθεῖ στό παρελθόν γιά κανονικές παραβάσεις γι' αὐτό καί ἡ ποινή νά εἶναι μικρότερη τῆς ἀργίας ἢ τῆς καθαίρεσης.

Ὁ Θεσσαλιώτιδος Εὐθύμιος :

Συμφωνεῖ μέ τόν Πέτρας Τίτο (ἐξάμηνη ἀργία).

Ὁ Σύρου Ἀθανάσιος :

Ζήτησε ἐπιείκεια καί ἀθώωση, ἐπειδὴ τόν πίεσαν.

Ὁ Ἱερισσοῦ Σωκράτης :

Δέν εἶχε ὁ Φ. Α. ἀνάμειξη στήν πολιτική.

Προτείνει νά τεθεῖ σέ διαθεσιμότητα, ὅπως ἔκανε καί ὁ Ἑλ. Β. μέ τούς ἐπίορκους στρατιωτικούς. Δικαιολογεῖ τήν πρότασή του αὐτή ἐπειδὴ ὁ Φ. Α. δέν ἀρνήθηκε τήν ἀνάμειξή του στό ἄ.

Ὁ Κυδωνίας Ἀγαθάγγελος :

Συμφωνεῖ μέ τόν Πέτρας, ἄρα ἀργία.

Ὁ Βεροίας Καλλίνικος :

Νά κηρυχθεῖ ἔκπτωτος.

Ὑστερα ἀπό τίς τοποθετήσεις τῶν δικαστῶν γιά τό Φ. Α. διαπιστώνουμε ὅτι οἱ περισσότεροι ἐννέα (9) ὑποστήριξαν νά τοῦ ἐπιβληθεῖ ἀργία, δύο (2) δήλωσαν ὅτι εἶναι ἔνοχος καί τίποτα περισσότερο, ἓνας (1) πρότεινε νά κηρυχθεῖ ἔκπτωτος τοῦ θρόνου του καί ἄλλος ἓνας (1) ὅτι εἶναι ἀθῶος. Μετά τήν ψηφοφορία, στόν Φ. Α. ἐπιβλήθηκε ἡ ποινή τῆς ἔκπτωσης (ἀρ. ἀπόφασης 26/3.10.17) ἀπό τόν θρόνο του, χωρίς ἀργία, μέ ὀκτώ (8) ψήφους, πέντε (5) ψήφους ἔλαβε ἡ ἀποψη νά τιμωρηθεῖ μέ ὀλιγόμηνη ἀργία.

Στήν Ἱεραρχία πού ἄρχισε στίς 24/12/1923 συζητήθηκε ἡ αἴτηση τοῦ Ἰωάννου Σιδερίδη, γιά ἄρση τοῦ ἄ. Ἡ αἴτηση τέθηκε στό ἀρχεῖο. Ἀποφάνθηκε ἡ Ἱεραρχία ὅτι τέτοιο ζήτημα δέν ὑπῆρχε, σάν νά μὴν εἶχε γίνει τό ἄ. σύμφωνα μέ τίς ἐκκλησιαστικές διατάξεις. Δικαίωσε ἡ Ἱεραρχία ἡ ἴδια τόν ἐκθρονισθέντα Μητροπολίτη Ἀθηνῶν Θεόκλητο.

Ἀποκατάσταση

Ὁ καιρὸς πέρασε. Τό 1920 ἔπese ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου, ὁ ἐκλεχθεὶς Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος Μεταξάκης (ἀπὸ Κιτίου Κύπρου), φιλοβενιζελικός, ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα διαμαρτυρόμενος. Μὲ ἓνα «ἁπλὸ βασιλικὸ διάταγμα τῆς 16ης Νοεμβρίου 1920, ἐπανῆλθαν στὶς ἔδρες τοὺς ὁ καθαιρεθεὶς Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι καθαιρεθέντες ἢ τιμωρηθέντες ἐπίσκοποι. Ἄν καὶ στὴν Ἱεραρχίᾳ τῆς 28/11/20 ὑπῆρξε διαφωνία γιὰ τὴν ἔκβασι τῆς ὑπόθεσης, κήρυξε κατὰ πλειοψηφία ἄκυρες τὶς ἀποφάσεις τοῦ δικαστηρίου τοῦ 1917¹⁸. Μετὰ τὴν τραγωδίαν τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς, μὲ Ν.Δ. τῆς 23/9/22 ἐξαφανίστηκε ἡ ἀπόφασις καθαιρέσεως τοῦ Μελετίου, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐκλεγεί καὶ οἰκουμενικός Πατριάρχης ἔχοντας διακόψει τὶς σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησίαν. Ἡ ὀριστικὴ εἰρήνευσις καὶ ἡ κανονικὴ ἀποκατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἦρθε πλέον ἀπὸ τὴ Μεῖζονα Σύνοδο ποὺ συγκροτήθηκε μὲ τὸ Ν.Δ. τῆς 27ης Δεκεμβρίου 1922¹⁹. Ὁ Φ. Ἀ., ἐπέστρεψε κανονικὰ καὶ νόμιμα πλέον στὸν θρόνον του (ἀρ. ἀπόφ. 7/2/23) καὶ ποίμανε τὸν Φωκικὸ λαὸ μέχρι τὶς 28.1.1928, ὅπου καὶ πέθανε ὕστερα ἀπὸ σύντομὴ ἀσθένεια²⁰.

Ἡ Σύνοδος τῆς Θεσσαλονίκης

Νά σημειωθεῖ ὅτι μὲ τὸ ἄ. εἶχε ἀσχοληθεῖ καὶ ἡ λεγόμενη Συνέλευσις τῆς Ἱεραρχίας τῶν Νέων Χωρῶν στὴν Θεσσαλονίκην. Μετεῖχαν σ' αὐτὴν εἰκοσι τέσσερες Ἀρχιερεῖς, ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς προσωρινῆς κυβέρνησεως Ἑλ. Β. Ἀλλῇ μιᾷ ἀπόδειξις ὅτι τὸ Σῶμα τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἑλλάδας ἦταν διχασμένο.

Συγκεκριμένα, κατὰ τὴν δεύτερην συνεδρίασιν (στὶς 23/4/17) καὶ τρίτην συνεδρίασιν (στὶς 2/5/17) συζητήθηκε τὸ θέμα «περὶ τῶν μὴ ἀναγνωρισάντων τοῦ νέου πολιτικοῦ καθεστώτος ἀρχιερέων...», δηλαδὴ τοῦ Ἑλ. Β. Τὸ τρίτον ζήτημα τῆς συζήτησεως «ἀντικατοπτρίζει τὶς θλιβερὰς συνέπειες τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν». Οἱ Μητροπολίτες καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας ἀναγνώριζαν τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐκτός λίγων, οἱ δὲ Μητροπολίτες τῶν Νέων Χωρῶν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἀναγνώριζαν τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ Ἑλ. Β. Ἐπιπλέον τότε «πολύς λόγος ἔγινε περὶ τῶν κανονικῶν ἢ ὄχι προϋποθέσεων αὐτοῦ τοῦ ἀναθέματος», μετὰ ἀπὸ συζήτησιν ἡ Σύνοδος «...ἐξέφρασε ὁμοφώνως τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῇ πράξει ταύτῃ καὶ ἐπευλόγησε τοὺς τὴν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν ἀποτε-

λοῦντες...»²¹. Δέν ἔλαβε ὁμως καμία οὐσιαστική ἀπόφαση. Ἦταν παράδοξη ἡ σύσταση καί ἀνάμειξη μιᾶς Συνόδου στά τῆς ἄλλης, ἡ διαίρεση τῶν Ἀρχιερέων σέ φιλοβενιζελικούς, σ' αὐτοῦς πού κατατάχθηκε, θά λέγαμε, καί ὁ Φ. Ἀ.

Παρατηρήσεις

Σέ κάθε κρίση (ὅπου καί νά ὑπάρχει αὐτή) σίγουρα μερίδιο εὐθύνης ἔχουν ὅλες οἱ πλευρές. Τό ἄ. εἶναι ἀκραία ἀντίδραση στίς ἐνέργειες ὁποιοδήποτε, ἄς εἶναι καί γιά ἐνέργειες ἐπαναστατικοῦ πρωθυπουργοῦ, τοῦ Ἑλ. Β. Εἶχε ἔρθει σέ ἀντίθεση μέ τό παλάτι. Ἡ ὑποκίνηση ἀπ' αὐτό καί ἡ ἀπαίτηση τῶν συντεχνιῶν, ἔπεισαν μερίδα τῶν Ἱεραρχῶν νά προβοῦν σ' αὐτό.

Ἄν καί εἶναι καταδικαστέα ἡ πράξη αὐτή (τό ἄ.), ἀντίστοιχα δέν μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ τό ἴδιο καί ἡ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων σύμπραξη μαζί του; Ἡ σύνθεση καί τῶν δύο Συνόδων, τῆς κανονικῆς στήν Ἀθήνα καί τῆς ἔκτακτης στήν Θεσσαλονίκη, δηλώνουν ὅτι δέν ἦταν χωρισμός σέ βόρειους καί νότιους. Μετεῖχαν καί στίς δύο ἀρχιερεῖς προερχόμενοι ἀπ' ὅλα τά γεωγραφικά διαμερίσματα καί ἀπό τίς δύο ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες (Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί Ἐκκλησία Ἑλλάδος).

Καί στίς δύο περιπτώσεις βλέπουμε ἐπέμβαση τῶν ἀρχόντων, τῆς Πολιτείας δηλαδή, στά τῆς Ἐκκλησίας. Χρησιμοποιοῦν (καί) Ἐκείνη γιά νά ἐπικρατήσουν καλύτερα. Ἡ κίνηση τοῦ Ἑλ. Β. νά ζητήσει, ὅταν ἦρθε ὡς κανονικός πρωθυπουργός στήν Ἀθήνα, τήν τιμωρία ὅσων εἶχαν ἀντιδράσει ἐναντίον του –ἀνάμεσά τους καί Ἀρχιερεῖς– ἦταν ἐπέμβαση στά ἐκκλησιαστικά καί ἔκρυβε ἐκδίκηση καί καθόλου δημοκρατικό πνεῦμα. Θεράπευσε τήν ἀρρώστια μέ ἀρρώστια, κάτι πού δέν γίνεται.

Ὅσο αὐστηρή λοιπόν καί ἂν ἦταν σάν πράξη τό ἄ., ἡ κριτική ἀνήκει στήν ἱστορία. Δέν πρέπει νά εἶναι ὑπερβολική ἡ κρίση γιά τόν Φ. Ἀ. Ἦταν ὑποτονική ἡ συμμετοχή του, παρασύρθηκε. Ἡ μετέπειτα στάση του τό ἔδειξε. Τό ὅλο ἔργο ἑνός προσώπου δέν μπορεῖ νά κρίνεται καί νά κατακρίνεται ἀπό μιά καί μόνο κίνησή του, τήν στιγμή πού ἡ ὑπόλοιπη βιωτή του δείχνει ἱεράρχη καλό καί δραστήριο, ἔχοντας ἀφήσει φήμη καλή. Οἱ ἀπόψεις ὅτι «ἡ πράξη τοῦ Ἀμβροσίου θά καταγράψει στήν ἱστορία ὡς μελανό σημεῖο, ἑνός ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτη καί ὅσοι χρυσοί σταυροί καί ἂν δοθοῦν δέν θά καταφέρουν νά ἀγιάσουν ἕνα τέτοιο ἀμάρτημα, οὔτε νά τό

ὀδηγήσουν στή λήθη»²², εἶναι ἀκραία καί μεροληπτική ἡ σκέψη αὐτή. Σίγουρα ἀδικεῖται καί ὁ Φ. Ἀ. καί ὁ συγγραφέας τῆς εἰσήγησης.

Δέν μπορεῖ νά διαγραφεῖ ἡ ὅλη δράση τοῦ Φ. Ἀ. ἀπό μιὰ πράξη πού ἦταν ἐνάντια ἐνός «Ἐπαναστάτη» γιά κάποιους, «Ἐθνάρχη» γιά ἄλλους, ἀκόμη καί σήμερα. Οἱ «ἀντιβενιζελικοί» εἶναι ἀνάξιοι ἀρχιερεῖς, οἱ «φιλοβενιζελικοί» γιατί νά εἶναι οἱ ἄξιοι; Τό ἄριστο θά ἦταν νά μὴν εἶχε γίνει καμία ἀνάμειξη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν στά τῆς πολιτικῆς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί πάντοτε βέβαια. Μέ ποιό ἄραγε κριτήριο; Εἶναι κακή ἡ πρώτη σύνοδος καί καλή ἡ δεύτερη; Σίγουρα πρέπει νά ἐμπνέει καί νά ὁμονοεῖ ὁ Ἀρχιερέας τό ποιμνιό του, ἀλλά μὴν ξεχνᾶμε ὅτι εἶναι ἄνθρωπος μέ ἐλαττώματα, πού μετανιώνει ὅπως ἔκανε καί ὁ Χ. Ἀ. Χῶρος μετανοημένων ἁμαρτωλῶν εἶναι ἡ Ἐκκλησία καί ὄχι ἄθροισμα ἁγίων ἐκ προοιμίου. Ἀπό τή στάση του στήν Ἱ. Σύνοδο καί στή συνέχεια στό δικαστήριο, φάνηκε τί χαρακτήρας ἦταν ὁ Φ. Ἀ. Κράτησε χαμηλούς τόνους, λιγομίλητος, χωρίς ἐντάσεις καί ἐνστάσεις. Ἐφυγε ἄλλωστε ἔγκαιρα ἀπό τήν Ἀμφισσα, δέν ἔμεινε ἐκεῖ γιά νά ξεσηκώνει ὑπέρ του τόν κλῆρο καί τόν λαό.

Χωρίς νά θέλουμε νά δικαιολογήσουμε πρόσωπα καί γεγονότα, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία ἔχει μέ τό κράτος (μέχρι στούς καιρούς μας) μιὰ σχέση ἀνάγκης καί ἀγάπης, αὐτό πού λέμε σήμερα «καθεστῶς συναλληλίας». Ἡ Ἐκκλησία μετὰ τήν ἀπελευθέρωση προσπαθοῦσε ἀκόμα νά «σταθεῖ» στά πόδια της, ἡ βοήθεια τῆς Πολιτείας ἦταν ἀναγκαία, ἄλλοῦ ἴσως ἐπιζήμια, ὅπως φάνηκε στό θέμα τοῦ ἁ. κατὰ τοῦ Ἐλ. Β. Εἶναι θέματα πού ἀντιμετώπισαν τήν κριτική ἢ καί ἐπικροτήθηκαν. Ὅλα ὅμως τείνουν στήν ἔξοδο πού λέγεται «χωρισμός Ἐκκλησίας ἀπό τό Κράτος» μέ προϋποθέσεις, μέ διάλογο, μέ διάθεση καλή χωρίς προκαταλήψεις γιά τό καλό ὅλων.

Νά σημειώσουμε ὅτι, ὁ μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κυρός Χριστόδουλος († 2008) εἶχε σέ ὁμιλία του ζητήσῃ συγγνώμη γιά τό ἁ. κατὰ τοῦ Ἐλ. Β., γιά τήν μερίδα εὐθυνῶν πού εἶχε ἡ Ἐκκλησία²³.

Ἐπίλογος

Ἡ ἀνάμειξη τῶν κληρικῶν (παντός βαθμοῦ) στά πολιτικά ζητήματα ἀναμφισβήτητα, ἀργά ἢ γρήγορα ἀποβαίνει ἐπιζήμια γιά ἐκείνους ἀλλά καί γι' αὐτή τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία, ἀδιάψευστη

εἶναι ἡ προφητοβασιλική προτροπή «μή πεποιθατε ἐπ' ἄρχοντας»²⁴. Πρέπει νά ὑπάρχει διάκριση λόγων καί ρόλων καί εὐταξία στήν συνύπαρξη, μᾶς βεβαιώνει καί μᾶς συμβουλεύει Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας λέγοντας: «Ἡ τάξη εἶναι ἡ μητέρα καί ἡ ἀσφάλεια τῶν ὄντων... Καί στίς Ἐκκλησίες ἡ τάξη εἶναι τό ὅτι ὁ Θεός ὄρισε ἄλλοι νά εἶναι τό ποιμνιο καί ἄλλοι οἱ ποιμένες· ἄλλοι νά εἶναι οἱ ἄρχοντες καί ἄλλοι οἱ ἀρχόμενοι...»²⁵. Γι' αὐτό καί μέ πολύ σεβασμό στήν μνήμη τοῦ μακαριστοῦ Φ. Ἀ., ἀφοῦ «ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται»²⁶, διαπιστώνουμε ὅτι ἡ ἀνάμειξη του στά πολιτικά, ἔχοντας σίγουρα παρασυρθεῖ, μόνο ταλαιπωρία προξένησε, πρῶτα στήν Ἑλλαδική Ἐκκλησία καί ὕστερα στήν ζωή του. Τόν στερήθηκε γιά τρία ὁλόκληρα χρόνια τό ποιμνιο του, τό σκανδάλισε, δημιούργησε σίγουρα ἀντιπάθεια λόγω τῶν ἐπιλογῶν των. Τά σχόλια τά ἀρνητικά γιά ἐκεῖνο καί τήν ὑπόλοιπη διοικοῦσα Ἐκκλησία εἶναι διαχρονικά.

Τά σφάλματα εἶναι σίγουρα γιά τούς ἀνθρώπους, γιά τόν λόγο αὐτό δέν πρέπει νά δοῦμε γεγονότα μόνο ὡς ἱστορική ἀναδρομή. Οἱ λόγοι μας καί οἱ πράξεις μας ἀνήκουν στήν δικαιοκρισία τοῦ Κυρίου. Χρυσός κανόνας εἶναι ἡ Κυριακή συμβουλή: «ἀπόδοτε τά τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καί τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»²⁷. Ἄς ἔχουμε τήν πνευματική διάθεση καί νά τό ἐφαρμόσουμε, ἄσχετα τῶν προκλήσεων.

Παραπομπές

- ¹ Ἀπό τό Ἡμερολόγιο ἔτους 1989, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φωκίδος.
- ² Σεβ. Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου († 2008): «Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τό 1821» (σελ. 32).
- ³ Περιοδικό «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ἔτος 1993 (σελ. 676).
- ⁴ Ματθ. ε', 14.
- ⁵ Θ.Η.Ε., τόμος 2ος (σελ. 286).
- ⁶ Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου: «Μικρό χριστιανικό Λεξικό», Ἀθήνα 1982 (σελ. 33).
- ⁷ Θ.Η.Ε., τόμος 2ος (σελ. 470-471).
- ⁸ Περισσότερα βλ. ὁ.π., τόμος 3ος (σελ. 806-809).
- ⁹ Ἐφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 10 Μαΐου 2005.
- ¹⁰ Ἀθ. Ἀν. Ἀγγελόπουλου: «Ἐκκλησιαστική Ἱστορία», Θεσ/νίκη 1984 (σελ. 41).
- ¹¹ Πρακτικά Ἱερᾶς Συνόδου 30/11-12-1916.
- ¹² Πολυκάρπου Συνοδινού, Μητροπολίτου Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως: «Ἐκκλησιαστικά ἀπομνημονεύματα», Ἀθήνα 1960 (σελ. 89).

¹³ Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπισκόπου Ταλαντίου: «Ἐπίτομος Ἐπισκοπική Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τόμος Β', Ἀθῆναι 1952 (σελ. 22).

¹⁴ Σοφ. Γ. Δημητρακόπουλου: «Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος», Ἀθῆνα 1998 (σελ. 267).

¹⁵ Ἀθ. Ἀν. Ἀγγελόπουλου, ὁ.π. (σελ. 41).

¹⁶ Θ.Η.Ε., τόμος 2ος (σελ. 477).

²⁰ Περ. «ΦΩΚΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» τ. Δ-Ε/1994 (σελ. 93-94).

²¹ Γεωργίου Χ. Γκαβαρδίνου Δρ. Θ.: «Ἡ Συνέλευση τῆς Ἱεραρχίας τῶν Νέων Χωρῶν (1917) τά τεθέντα ζητήματα καί οἱ προταθεῖσες λύσεις», περιοδικό «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ», τεύχος 796, Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 2003 (σελ. 87).

²² Δρόσος Κραβαρτόγιαννος: «Ἀρχιερατικές μορφές... Νέου Ἑλληνισμοῦ», στά «Πρακτικά 13ου Συνεδρίου Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Παρνασσίδας» (σελ. 325).

²³ Ν. - Γ. Παπαχρήστου: «www.amen.gr» (12/1/2013).

²⁴ Ψ. 145, 3.

²⁵ Γρηγόριος Ναζιανζηνός: Ε.Π. 36, 185.

²⁶ Ρωμ. στ', 7.

²⁷ Μάρκ. ιβ', 17.

Συντομογραφίες

– Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία	:	Θ.Η.Ε.
– Ἀνάθεμα	:	ἁ
– Φωκίδος Ἀμβρόσιος	:	Φ. Α.
– Ἐλευθέριος Βενιζέλος	:	Ἐλ. Β.
– ὅπου παραπάνω	:	ὁ.π.
– Βλέπε	:	βλ.

Κυριότερη βιβλιογραφία

1. Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Στράγκα: «Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἱστορία ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν, 1817 - 1967», τόμος Α', Ἀθῆναι 1969 καί τόμος Β', Ἀθῆναι 1970.

2. Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπισκόπου Ταλαντίου: «Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστική Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», τόμος Β', Ἀθῆναι 1953.

3. «Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία», (διάφοροι τόμοι).

Ὁ Ἐπίσκοπος Φωκίδος Δαυῖδ Μολοχάδης

Κατά τήν ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ» τῆς 11.7.1855 «Ὁ Ἱεροκλήρυξ Κυκλάδων Δαυῖδ Μολοχάδης ἐχειροτονήθη χθές ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπίσκοπος Φωκίδος. Ἡ χειροτονία ἐγένετο ὑπό τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιεπισκόπων Ἀχαΐας, Ἀργολίδος καί Φθιώτιδος. [...]

Λίγους μῆνες μετά, πάντα κατά τήν ἴδια ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ» τῆς 13.3.1856. Ὁ Μητροπολίτης Φωκίδος Δαυῖδ, συγκαλεῖ σύσκεψη στήν Ἀμφισσα, γιά τήν ἀνέγερση Μητροπολιτικοῦ ναοῦ στήν πόλη καί ἔτσι «κατόρθωσε τήν σύναξιν τοῦ ποσοῦ ὅπερ ἐμφαίνεται εἰς τόν κατωτέρω κατάλογον, ἄν παρακαλεῖσθε νά καταχωρήσετε, ὅπως ἴδωσιν οἱ φίλοι τῶν καλῶν καί μιμηθῶσι καί οὗτοι καί ἰδίως τ' ἀλλαχόσε εὐρισκόμενα τέκνα τῆς Ἀμφίσσης».

Στή σύσκεψη καί στόν κατάλογον τῶν συνεισφορῶν παρελαύνουν οἱ μεγάλες οἰκογένειες τῆς Ἀμφίσσας Πανουργιᾶ, Τριάντη, Δελμούζου, Κόκκαλη, Ράμμου καί ἕνας Ἀναστάσιος Κλάρας. Νά ἔχει ἄραγε κάποια σχέση μέ τή γνωστή οἰκογένεια τῆς Λαμίας;

Ἀλλά ἄς παραθέσουμε ἐπὶ λέξει τό σχετικό «ρεπορτάζ» τῆς «Ἀθηνᾶς» τό ὁποῖον ὑπογράφει ὁ Ἀμφισσέας Δ.Γ. Βαϊδάνης, μέ τήν σημείωση ὅτι κατά τήν ΩΡΑ τῆς 18.2.1887: «Ἀπεβίωσεν χθές ἐν Ἀμφίσσῃ ὁ Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Φωκίδος Δαυῖδ, διακεκριμένος Ἱεράρχης, ἀπολαύων ἐξόχου ὑπολήψεως ἐπὶ παιδείᾳ, καί ταῖς ὄντως χριστιανικαῖς αὐτοῦ ἀρεταῖς. [...]».

«Ἀθηνᾶ», 13.3.1856 – Συνελθόντες σήμερον τήν ἕκτην Δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ πέμπτου ἔτους οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς πόλεως Ἀμφίσσης τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος εἰς τήν οἰκίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Φωκίδος ἐν Ἀμφίσσῃ, καί συσχεφθέντες περὶ τῆς μελετωμένης ἀνεγέρσεως ἐν τῇ πόλει ἡμῶν δημοτικοῦ, ἥτοι Μητροπολιτικοῦ ναοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παρεδέχθημεν τό μέτρον ὅπερ ὁ σεβασμιώτατος οἰκοθεν ἔλαβε, τήν σύστασιν δηλ. ταμείου, δεχομένου τάς ὑπέρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ εἰρημένου ναοῦ ἐκουσίας ἰδιωτικᾶς συνεισφοράς, ὅπως διευκολυνθῇ ἡ ἑναρξίς τοῦ ἔργου.

Ὅθεν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ληφθέντος μέτρου συνιστῶμεν ἐκ

συμφώνου ἑπταμελῇ ἐπιτροπῇ, συγκειμένην ὑπὸ τοῦ Κ.Σ. Τριάντη, Γ. Δελμούζου, Γ. Κόκκαλη, Δ. Ράμμου, Φίλωνος Τσοκᾶ καὶ Δ. Βαϊδάνη καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Φωκίδος κ. Δαυῖδ, ὅστις προεδρεύων εἰς τὰς διασκέψεις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, μέλλει νὰ δέχεται καὶ τὰς συνεισφοράς, ὡς ταμίας, ἐκδίδων τὰς τούτων ἀποδείξεις. Ἡ οὕτω δέ συστηθεῖσα ἐπιτροπὴ δύναται πρὸς ταχύτεραν τοῦ σκοποῦ ἐπίτευξιν νὰ συνιστᾷ καὶ ἄλλας ἐπιτροπὰς μονομελεῖς ἢ πολυμελεῖς εἰς διάφορα μέρη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἵνα καὶ αὗται δέχωνται κατὰ τόπους πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνεισφοράς καὶ ἀποστέλωσι ταύτας τὴν κεντρικὴν ἐν Ἀμφίσσῃ ἐπιτροπῇ.

Ταῦτα ὁμοφώνως ἀποφασίσαντες ὑποφαινόμεθα· Ν. Πανουργιάς, – Σπυρ. Ἀ. Τριάντης, – Γιαννοῦτσος Γ. Δελμούζος, – Γ. Κόκκαλη, – Ἰωάννης Ἀλεξανδρόπουλος, – Δ. Βαϊδάνης, – Ν. Μπάκας, – Φ. Κουτσοσταθόπουλος, – Δ. Κατσαλῆρος, – Δ. Ράμμος, Ἰ. Κ. Παλαιολόγος, – Ἀναγνώστης Παππανάνος, – Ἀθανάσιος Ἰωάννου, – Ἀποστολὸς Κανελλόπουλος, – Φίλων Τσοκᾶς. Διὰ τοὺς ἀγραμμάτους Ἠλίαν Γιαννακούρη καὶ Τριαντάφυλλον Γιαννακούρη, Ἡ. Θεοδωρόπουλος – Παπαχρήστος Κανέλου – Παππαδημήτριος Γερμανοῦ.

Κατάλογος συνεισφορῶν

Γεώργιος Παππαηλιόπουλος δραχ. 600, – Σπυρίδων Α. Τριάντης δραχ. 500, – Λελούδα Ἀ. Κεχαγιᾶ δραχ. 500, – Δ. Ράμμος δραχ. 300, – Γιαν(ν)οῦτσος Δελμούζος δραχ. 300, – Δ.Γ. Βαϊδάνης δραχ. 300, – Ἰωάννης Ἀλεξάνδρου δραχ. 200, – Φίλων Τσοκόπουλος δραχ. 200, – Ἀναγνώστης Παππανάνος δραχ. 200, – Ἀθανάσιος Ἰωάννου δραχ. 200, – Θεοχάρης Ἀλεξανδρόπουλος δραχ. 200, – Ἰωάννης Κ. Παλαιολόγος δραχ. 200. – Δημ. Κατσαλῆρος δραχ. 200, – Ἠλίας Γιαννακούρης δραχ. 150, – Τριαντάφυλλος Γιαννακούρης δραχ. 150, – Παππαδημήτριος Γερμανοῦ δραχ. 150, – Σπυρίδων Παππᾶ Κοντορήγας δραχ. 100. – Ἀποστόλης Κανελλόπουλος δραχ. 100, – Φώτιος Κουτσοσταθόπουλος δραχ. 100, – Γεώργιος Ν. Τριάντης δραχ. 100, – Νικόλαος Σαντελῆς δραχ. 100, – Δημ. Κατζαμποῦρος δραχ. 100, – Δημήτριος Χαρπάκης δραχ. 100, – Ἀναστάσιος Κλάρας δραχ. 50, – Κωνσταντῖνος Γιαῖτζῆς δραχ. 94 καὶ λ. 60 (ἀποβιώσας).

Τὸ ὅλον δραχ. 5.294,60».

Καὶ γιὰ τὴν ἀντιγραφὴν
Ἀντώνης Ν. Βενέτης
Μοναστηράκι Δωρίδος

α'. 3η Σεπτεμβρίου 1843

«...Ἦταν Δ ὦ ρ ο τ ο ὕ Θ ε ο ὕ...» (Μακρυγιάννης)

Τοῦ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
e-mail: mionitis@fmail.com

Στίς 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1843 ἡ μεγάλη πλατεία τῆς Ἀθήνας, πού βρισκόταν μπροστά στά Ἀνάκτορα, πῆρε τό γνωστό μας ὄνομα «Πλατεία Συντάγματος» καί ἓνας ἀπό τούς πιό κεντρικούς δρόμους τῆς τότε μικρῆς Πρωτεύουσας ὀνομάστηκε «Ὁδός 3ης Σεπτεμβρίου».

Τά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν ἐκεῖνη τήν νύχτα, εἶναι γνωστά: Δέν εἶχαν περάσει παρά δέκα πέντε περίπου χρόνια ἀπό τότε, πού ἡ Ἑλλάδα μέ τήν ἀποκοτιά τῆς Ἐπανάστασης, μέ τήν βοήθεια τῶν ξένων Δυνάμεων καί πιό πολύ μέ τήν «ὑπογραφή» τοῦ Θεοῦ, ἀποκτοῦσε τήν ἀπό τά ἱερά κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων βγαλμένη ἐλευθερία της.

Κάποιοι ἀπό τούς ἀγωνιστές, πού εἶχαν ἐπιζήσει ἀπό τίς τρομερές σφαγές καί τά ὀλοκαυτώματα, στελέχωναν τήν στρατιωτική καί τήν πολιτική ζωή τοῦ νέου Κράτους. Ἄλλοι, ἴσως οἱ πιό πολλοί, ζοῦσαν ξεχασμένοι στό περιθώριο τῆς ζωῆς. Μερικοί συκοφαντημένοι, ἀδικημένοι ἔλειωναν στίς φυλακές. Ἦταν κι «αὐτεῖνοι οἱ ἀγωνισταί, πού στά σοκάκια διακόνευσαν» τήν εὐσπλαγχνία τῶν ἀνθρώπων, γιά νά θρέψουν τήν φαμίλια τους, ἀφοῦ ὄλο τό μεγάλο βίός τους τό εἶχαν προσφέρει στόν ἀγώνα.

Ἐποχή μέ φτώχεια, πικρίες, ἀδικίες, λάθη, πάθη, ξένα συμφέροντα καί πιό πολύ μέ τήν καταπίεση καί τήν αὐταρχικότητα τῆς Βαυαροκρατίας, θλίβει τούς φιλελεύθερους Ἑλληνες. Πληγώνει τό φιλότιμό τους, τούς κάνει νά ἀντιδροῦν, νά ἀπαιτοῦν **Σύνταγμα**.

— Ὅταν μέσα σ' ἐκεῖνη τήν νύχτα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1843 τά πλήθη τά συγκεντρωμένα στήν Πλατεία, μπροστά σ' Ἀνάκτορα, φωνάζουν: «Ζήτω ὁ Βασιλεύς, Ζήτω τό Σύνταγμα» ὁ Ὅθων δεσμεύεται μέ τήν ὑπογραφή του.

— Δέν ἦταν πολλοί, ὅσοι ἔλαβαν μέρος. Οὔτε καλά ὀργανωμένη ἦταν ἡ Ἐπανάσταση αὕτη. Καί θάταν ἀπορίας ἄξιο τό πῶς πέτυχε

ἡ Ἐπανάσταση αὐτή, ἃν ὁ Μακρυγιάννης, ἀπό τούς κύριους ὑποκινητές της, δέν ἔδιδε τήν ἐρμηνεία: «Ἦταν θέλημα Θεοῦ καί γιά τοῦτο δέν μάτωσε μήτε μύτη κανενοῦ... Ὁ κόσμος ἐργαζόταν καί ὁ Θεός μας ἔκανε τό Σύνταγμα νά σώσει τήν Πατρίδα καί Βασιλεία...».

— Τό γεγονός ἔχει πολλές πλευρές. Ἔργο τῆς Ἱστορίας νά τό κρίνει. Ἐκεῖνο πού δέν πρέπει νά παραλειφθεῖ, εἶναι ὅτι στίς ἐνέργειες ὧσων ἔλαβαν μέρος, ἔβλεπε κανεῖς ἀγνότητα καί ἀνιδιοτέλεια αἰσθημάτων. Εἶχαν βαθειά πίστη στό Θεό καί πραγματική ἀγάπη στήν Πατρίδα.

Ὁ Μακρυγιάννης ἔβλεπε, μεταξύ ἄλλων, τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νά διατρέχει καθημερινά κινδύνους ἀλλοτρίωσης καί ἐξαπάτησης. Γι' αὐτό καί προσευχόταν πολύ γιά τήν διαφύλαξή της: «...Θυσιάζα συστηματικῶς κάθε μέρα περίπου 2.300 μετάνοιες καί εἰς τίς ἐπίσημες μέρες τίς δίπλωνα (διπλασίαζα) αὐτές». Πολεμοῦσε ὄχι μόνον τούς αἵρετικούς ἀλλά καί τούς δυτικοπληκτους ὀρθολογιστές, τονίζοντας πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις: «Θρησκεία δέν ἀλλάζουμε ἐμεῖς, οὔτε καί τήν πολεμοῦμε».

— Ἡ γνησιότητα τῶν αἰσθημάτων καί ἡ ἀκεραιότητα αὐτῶν, πού προσπάθησαν τήν νύχτα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843 ν' ἀποκτήσει Σύνταγμα τό Κράτος, φαίνεται συνολικά καί ἀπό τήν Διαθήκη τοῦ Μακρυγιάννη, πού συντάχθηκε ἐκείνη τήν νύχτα ἐν ὄψει πιθανοῦ θανάτου του. Κείμενα σάν αὐτό, ὡς πρὸς τό φρόνημα καί τό πνεῦμα τῆς θυσίας, γιά τό κοινό καλό, θάπρεπε νά φωτίζουν τίς σκέψεις, τίς ἐνέργειες καί τίς ἀποφάσεις ὧσων μας, πιό πολύ ὧσων ἀσχολοῦνται μέ τά κοινά:

«Εἰς ΔΟΞΑ ΣΟΥ ΚΥΡΙΕ»

Διαθήκη τῆς 3ης Σεπτεμβρίου. Εἰς δόξαν τοῦ δικαίου καί μεγάλου Θεοῦ.

«Κύριε Παντοδύναμε! Ἐσύ, Κύριε, θά σώσης αὐτό τό ἀθῶο ἔθνος. Εἴμαστε ἁμαρτωλοί, εἶσαι Θεός! Ἐλέησέ μας, φώτισέ μας, ἔνωσέ μας καί κίνησέ μας ἐναντίον τοῦ δόλου καί τῆς ἀπάτης τῆς συστηματικῆς τυραγνίας, σημαία τῆς λευτεριᾶς ἐναντίον τῆς τυραγνίας! Πατριῶτες! πεθαίνω διά τήν Πατρίδα. Στέκω εἰς τόν ὄρκον μου τόν πρῶτον. Δέν μπορῶ, πατρίδα, νά σέ βλέπω τοιούτως καί τῶν σκοτωμένων τά παιδιὰ καί οἱ γριγιές νά διακονεῦουν καί τίς νιές νά τίς βάζουν διά κομμάτι ψωμί εἰς τήν τιμὴν τους οἱ ἀπατεῶνες

τῆς πατρίδος. Γιομάτες οἱ φυλακές ἀπό ἀγωνιστές καί στά σοκάκια σου διακονεῦουν αὐτεῖνοι οἱ ἀγωνισταί, ὅπου χύσανε τό αἷμα τους γιά νά ξαναειπωθεῖ “Πατρίδα Ἑλλάδα”.

Εἴτε λευτεριά κατὰ τοὺς ἀγῶνες μας καί τίς θυσίες μας, εἴτε θάνατος σ’ ἐμᾶς. Πεθαίνω ἐγώ πρῶτος ἀπόψε. Ἔχετε γειά πατριῶτες καί εἰς τὴν ἄλλη ζωὴ σμίγουμε, ἐκεῖ ὅπουνε καί οἱ ἄλλοι οἱ συναγωνισταί μας εἰς τόν κόσμον τοῦ ἀληθινοῦ Βασιλέως, τοῦ μεγάλου Θεοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ. Πατρίδα, σ’ ἀφήνω ἀνήλικα παιδιὰ καί γυναῖκα, ἂν τ’ ἀφήσουνε ζωντανά, τ’ ἀφήνω εἰς τὴν προστασίαν σου... Κύτταξε ὅτ’ εἶναι παιδιὰ τοῦ τίμιου ἀγωνιστοῦ Μακρυγιάννη. Ποτέ αὐτός δέν σέ ψύχρανε εἰς τὰ δικά σου καί τώρα πρόθυμος νά πεθάνει διὰ ἐσένα γιά νά σέ ἰδοῦνε τὰ παιδιὰ σου ἐλεύθερη Ἑλλάδα καί ὄχι παλιόψαθα τῆς τυραγνίας καί τῶν κολάκωνέ της.

Διὰ τὰ παιδιὰ μου ἀφήνω κηδεμόνες τόν κύριο Μιχ. Σχινᾶ, Μελᾶ, Δόσιον, Καλλεφουρνᾶ, γυναικάδελφό μου Σκουζέ καί τὴν γυναῖκα μου. Καί ν’ ἀκολουθήσετε κατὰ τὴν παλιά μου διαθήκη ὅ,τι διαλαμβάνει. Κι ἂν ἀμελήσετε, εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν θά μοῦ δώσετε λόγον.

Βιαστικά γράφω καί μέ τὴν σημαίαν μου εἰς τό χέρι. Ἔχετε γειά ὅλοι καί τὴν τυραγνίαν, νά μὴν ντροπιάσετε τόσα αἵματα ὅπου χύθηκαν.

1843 Σεπτεμβρίου 2 μεσάνυχτα
Μακρυγιάννης»

Ἀλύτρωτες Πατρίδες

β'. Ἡ Πικρὴ Ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν

Ἐννεήντα χρόνια ἀπὸ τότε (Συνθήκη Λωζάννης 24-7-1923)

Συμπληρώνονται φέτος Ἐννεήντα χρόνια ἀπὸ τὴν Συνθήκη τῆς Λωζάννης μὲ τὴν ὁποία ἐκλείσε τὸ δράμα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Τό... Ὀνειρο τῆς Μεγάλης Ἰδέας γιὰ μιὰ Ἑλλάδα τῶν «...Δύο Ἡπείρων καὶ τῶν Πέντε θαλασσῶν...» τῶν ὑπερφιάλων ἡγετῶν μας, πού δέν ἦταν σέ θέση νά διακρίνουν ποῦ τέλειωναν τὰ εθνικά μας δίκαια καὶ ποῦ ἄρχιζε ἡ ἐπεκτατικὴ μεγαλομανία, καταποντίστηκε ὀριστικὰ στὸν Σαγγάριο ποταμὸ καὶ στὰ νερά τοῦ Ἑρμαίου κόλπου τῆς Σμύρνης τὸ φθινόπωρο τοῦ 1922 καὶ ἡ κηδεία του ἔγινε μὲ τὸν πιὸ ταπεινωτικὸ τρόπο στὴ Λωζάννη (Lausanne) τῆς Ἑλβετίας στίς 24 Ἰουλίου 1923.

Βάσει τῆς Συνθήκης ἐκείνης, περίπου 260.000 Ἕλληνες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀναγκάστηκαν νά ἐγκαταλείψουν τίς ἐστίες τους, ν' ἀφήσουν τὰ σπίτια τους, τίς ἐκκλησίες, τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν τους καὶ τίς περιουσίες τους καὶ νά πάρουν τὸν δρόμο τῆς προσφυγιᾶς. Ἐνώθηκαν μὲ τὸ ἓνα καὶ πλέον ἑκατομμῦριο τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου, πού μὲ ματωμένη τὴν καρδιά ἀποχαιρέτησαν τὴν γῆ τους καὶ ἦρθαν στὴ Μητέρα Ἑλλάδα ζητώντας καταφύγιο καὶ ζεστασιά.

Ποιά πέννα ἄραγε θά μπορούσε νά καταγράψει στὸ ἄψυχο χαρτί τὴν συμφορὰ τῆς προσφυγιᾶς; Καὶ πῶς θά ἀποτυπώσεις μὲ τυπογραφικὰ στοιχεῖα τὸ δάκρυ, τὴν θλίψη καὶ τὸν ἀγιάτρευτο καημὸ τοῦ ξεριζωμοῦ;

Χάνει τὸν νοῦ του κανεὶς σὰν σκέπτεται πῶς κατορθώθηκε νά ἐκδιωχθεῖ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἀπὸ τὴν Μικρασία, ἀπὸ ἐκεῖ πού αἰῶνες ἀνθίξε τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς!... Εἶναι ἡ μοναδικὴ περίπτωση ἀναγκαστικῆς μετακίνησης πληθυσμῶν στὰ παγκόσμια ἱστορικὰ δεδομένα, πού πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς σφαγῆς, πού ἔγινε ἐκεῖνα τὰ χρόνια (1915 - 1923) μὲ τὸν πιὸ ἀπάνθρωπο τρόπο. Ἐγινε μὲ τὸν βίαιο ξεριζωμὸ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων ἀπὸ τίς προγονικὲς τους ἐστίες μὲ τὴν μέθοδο

«Ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν». Ἦταν βάρβαρη αὐτή ἡ ανταλλαγή γιατί ἀγνοοῦσε τήν ἀνθρώπινη προσωπικότητα γιατί ἀνταλλάσσει κανεῖς ἀντικείμενα, ὄχι καί ἀνθρώπινες ὑπάρξεις!... Οἱ Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, «αὐτόχθονες ἀπό τούς πανάρχαιους χρόνους», ξεριζώθηκαν ἀπό τόν τόπο τους, ἔχασαν γονεῖς, παιδιά, ἀδέλφια, περυσίες, τήν προγονική τους γῆ κι ἔζησαν ἀξέχαστες ὥρες φρίκης, πού καμιὰ φαντασία δέν θά μποροῦσε νά συλλάβει. Ἡ Ἀνταλλαγή αὐτή πληρώθηκε μέ ἀνείπωτες θυσίες ἀπό τήν γενιά τῆς... «Ἐξόδο» καί δημιούργησε ἀνεπούλωτα τραύματα.

Στά ἱερά χώματα πού τά πότισαν μέ τόν ἰδρώτα καί τό αἷμα τους οἱ Ἕλληνες χιλιάδες χρόνια, πάτησαν μέ τήν Συνθήκη τῆς Λωζάννης 400.000 περίπου Μουσουλμάνοι τῆς Μακεδονίας καί τῆς Κρήτης, πού ἀνταλλάχτηκαν μέ τούς Ἕλληνες πρόσφυγες. Ἔτσι, οἱ εὐφορες πεδιάδες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τά δαντελένια ἀκρογιάλια τῆς Ἰωνίας καί οἱ ὑπέροχες παραλίες τοῦ Εὐξείνου Πόντου θεωρήθηκαν τουρκικά ἐδάφη!... Χαρίσθηκαν ἐπίσημα στούς Ἀγαρηνοὺς, πού τά μολύνουν μέ τήν παρουσία τους ἐδῶ καί ἐννιά δεκαετίες τώρα.

Ἡ Συνθήκη ἐκείνη, τήν ὁποία ἀναγκάσθηκε νά δεχθεῖ ἡ χώρα μας, μιά καί βρέθηκε ἀπό νικήτρια στά ἔμπεδα, νικημένη τελικά γιά πολλούς καί διαφόρους λόγους, ἦταν ὅπωςδῆποτε θλιβερή γιά τήν Ἑλλάδα. Εἴμασταν οἱ νικημένοι. Ὅχι γιατί μᾶς ἐνίκησαν οἱ Τοῦρκοι. Τό γνώριζε αὐτό καί ὁ Κεμάλ. Θά τό ὁμολογοῦσε στήν Ἐθνοσυνέλευση τῆς Ἀγκυρας στήν πρώτη ἐπέτειο τῆς νίκης του. «Δέν πρέπει νά λησμονοῦμε, εἶπε, ὅτι στή Μικρά Ἀσία δέν ἡττήθη ὁ γενναῖος Ἑλληνικός στρατός. Ἡ πολιτική ἡγεσία του ἡττήθη...». Ὁ Ἑλληνικός στρατός δέν νικήθηκε. Προδόθηκε στά μετόπισθεν. Προδόθηκε στίς Πρωτεύουσες τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, στά σαλόνια τῆς Ἀθήνας προδόθηκε. Μᾶς νίκησαν τά αἰώνια πάθη τῆς Φυλῆς μας. Καί σάν νικημένοι δεχθήκαμε νά μείνουν στήν Δυτική, λεγόμενη, Θράκη μας 80.000 Μουσουλμάνοι. Τό δεχθήκαμε γιά νά δεχθοῦν καί οἱ Τοῦρκοι νά παραμείνουν στήν Πόλη τῶν ὀνείρων μας καί στήν Ἰμβρο καί στήν Τένεδο 200.000 περίπου Ἕλληνες καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Γιά νά θυμίζουν τό Βυζάντιο. Γιά νά παραμένει ἄσβεστη ἡ καντήλα τῆς ἐλπίδας τοῦ Γένους. Γιά νά συνεχίζεται ἡ Θεία Λειτουργία, πού διακόπηκε ἀπότομα τήν ἀποφράδα ἡμέρα τῆς Ἀλωσης. Γιά νά ὑπάρχουν Ἕλληνες, πού θά δείξουν πού ἀναπαύεται ὁ μαρμαρωμένος Βασιλιάς σ' ἐκείνους πού θά μποῦν κάποτε νικητές στή Βασιλεύουσα...

Ἄραγε νά σκέφτηκαν ἔτσι ἐκεῖνοι, πού ὑπέγραφαν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδας τήν Συνθήκη τῆς Λωζάννης γιά τήν ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν, τά δικαιώματα Χριστιανῶν καί Μουσουλμάνων ἀντίστοιχα καί τά ὅμοια; Δέν νομίζουμε, πάντως, ὅτι θά πίστευαν στίς διαβεβαιώσεις τῶν Τούρκων καί ὅτι ἦσαν βέβαιοι ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀττίλα θά σέβονταν τήν ὑπογραφή τους.

Ἡ Ἱστορία τῆς Τουρκίας εἶναι ἓνα ἀπέραντο, ἓνα ἀτέλειωτο Ποινικό Μητρώο. Ὅπου πάνε οἱ Τοῦρκοι ὁμαδικές σφαγές κυριαρχοῦν, ἐξανδραποδισμοί καί γενοκτονίες. Καί ἤρθαν νά τό ἐπιβεβαιώσουν σύντομα τά γεγονότα. Οἱ εἰδικευμένοι στίς γενοκτονίες ὁπαδοί τοῦ Μωάμεθ πρόσθεσαν στό ἐνεργητικό τους δίπλα στήν γενοκτονία τῶν Ἀρμενίων καί τῶν Κούρδων καί αὐτή τῶν Ἑλλήνων, πού ἀπόμειναν στήν Ἀνατολική Θράκη. Γιά νά ἔχουν νά ἐπιδείχνουν κατορθώματα στούς θαυμαστές καί ἐπιχορηγούς τους ἀπό τήν Δύση καί τήν Ἀνατολή.

Μέσα σέ λίγα χρόνια μέ σφαγές, δημεύσεις περιουσιῶν, ἀτιμώσεις, βιασμούς καί ἐξορίες ἀδειασαν τήν Ἰμβρο καί τήν Τένεδο ἀπό τό Ἑλληνικό στοιχεῖο καί περιόρισαν τούς Ἑλλήνες τῆς Κωνσταντινούπολης σέ Δύο μόνον Χιλιάδες τρομοκρατούμενες φυχές. Ἀχνίζει ἀκόμα τό αἷμα ἀπό τίς σφαγές καί τούς βανδαλισμούς τοῦ Σεπτεμβρίου 1955 στήν Κωνσταντινούπολη, μέ τούς ὁποίους θέλησαν νά ἀπαντήσουν οἱ βάρβαροι στό ξέσπασμα γιά τήν λευτεριά τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν μας τῆς 1ης Ἀπριλίου τοῦ '55.

Ἀντίθετα, οἱ 80.000 Μουσουλμάνοι τῆς Δυτικῆς Θράκης αὐξήθηκαν σύντομα μέσα στίς συνθήκες ἐλευθερίας καί Δημοκρατίας, πού ἐπικρατοῦσαν στή Χώρα μας καί ἔφθασαν σήμερα τίς 120.000 περίπου. Καί ἐνῶ οἱ καθαρόαιμοι Τοῦρκοι τῆς Δυτικῆς Θράκης δέν ἀποτελοῦσαν παρά μόνον τό 50%, μιά καί οἱ ἄλλοι ἦταν Πομάκοι, δηλαδή ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Θρακῶν καί ἀθίγγανοι, ἐν τούτοις κατάφεραν χάρις στή φοβερή διπλωματία τῆς Ἀγκυρας νά γίνουν διεθνῶς γνωστοί σάν Τοῦρκοι. Καί ἄς μὴν ἀνέφερε τίποτε περί Τούρκων ἢ Συνθήκη τῆς Λωζάννης. Κι ἄς τούς θεωροῦσε ὅλους αὐτούς Ἑλλήνες πολῖτες, μουσουλμάνους στό θρήσκευμα.

Στήν ἐπιτυχία αὐτή τῆς Ἀγκυρας, πού τήν ὑποδαύλιζε καί τήν ὑποβοηθοῦσε ξένος δάκτυλος, ἤρθε νά προστεθεῖ καί μιά ἄλλη, στήν ὁποία συνήργησαν, ὅπως πάντα, καί τά πολιτικά μας πάθη. Τρεῖς φανατικοί μισέλληνες, ἀπό αὐτούς τούς λεγομένους «Τούρκους» τῆς Δυτικῆς Θράκης, ὑψώθηκαν στήν τιμητική θέση τοῦ βου-

λευτοῦ καὶ ἐκπροσώπου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ στό Κοινοβούλιο τῆς Ἑλλάδας καί ἀλωνίζουν τόν κόσμο μιλώντας γιά καταπάτηση δικαιωμάτων τῆς τουρκικῆς μειονότητας στήν Ἑλλάδα. Προχωροῦν δέ σταδιακά καί βάσει σατανικοῦ σχεδίου μέ σκοπό νά δημιουργήσουν στήν αἰγαιοθρακική ζώνη μιᾶ ἄλλη κατάσταση Κύπρου. Δημιουργοῦν δέ κατά καιρούς προβλήματα καί διαδηλώνουν ἀνοικτά στίς πλατείες τῆς Ἐάνθης καί τῆς Κομοτηνῆς ἐναντίον τῆς Πατρίδας μας. Μιά νέα πληγή, πού στάζει αἷμα, ἄνοιξε πλέον στά βορειοανατολικά πλευρά μας. Καί πρέπει νά ξυπνήσουμε καί νά προλάβουμε, πρὶν ἐπεκταθεῖ καί φθάσει στήν καρδιά μας...

Ἀγία Εὐθυμία, Ἰούλιος 2013

γ'. Η Ψωροκώσταινα

Όταν, τόν Ιούνιο τοῦ 1826, ἔγινε στό Ναύπλιο ὁ μέγας λαϊκός ἔρανος γιά τήν σωτηρία τῆς Πατρίδας, ὁ σοφός Γεώργιος Γεννάδιος (1786 - 1854) πού εἶχε ὀρισθεῖ ὁμιλητής στή σχετική ἐκδήλωση, στάθηκε κάτω ἀπό τόν πλάτανο τῆς κεντρικῆς πλατείας καί ὕστερα ἀπό ἓνα φλογερό λόγο, ἔδωσε πρῶτος τό σύνθημα καί τό παράδειγμα: Προσέφερε τίς Τέσσερες λίρες πού εἶχε καί τούς μισθοῦς του τεσσάρων χρόνων, ἄν ἤθελε βρεθεῖ κάποιος νά τόν πάρει γιά δάσκαλο. Συγκινημένοι ὅλοι ὅσοι εἶχαν πλημμυρίσει τήν πλατεία σπεύσανε νά προσφέρουν ὅ,τι μποροῦσαν. Ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Σοῦτσος, ὁ Ζαΐμης, οἱ Δεληγιανναῖοι προθυμοποιήθηκαν νά δώσουν κάθε τι πολύτιμο πού εἶχαν, ἄλλοι πιστόλες ἀσημένιες, παλάσκες, σπαθιά, γιαταγάνια, ἄλλοι γρόσια, ἄλογα, χρυσάφικα.

Ἡ ὥραία κόρη τοῦ Καλαμογδάρτη Καλλιόπη, ἀρραβωνιασμένη τότε μέ τόν Παπαλεξόπουλο, ἀφοῦ ἔδωσε ὅλα της τά κοσμήματα, ἔβγαλε τό χρυσό δακτυλίδι τοῦ ἀρραβῶνα της καί τό θυσίασε κι αὐτό. Ὅλοι, πρῶτος ὁ Γεννάδιος, τῆς φώναξαν «Ὅχι», μά ἐκείνη, κοιτάζοντας μέ δακρυσμένα μάτια τόν μνηστήρα της, ἀρνήθηκε νά τό πάρει πίσω. Ξαφνικά, τήν προσοχή τοῦ κόσμου τράβηξε μιά γριά ζητιάνα, πού πῆρε κι ἔρριξε στά πόδια τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐνα γρόσι καί τό μονάκριβο στολίδι πού τῆς εἶχε ἀπομείνει, τό ἀσημένιο δακτυλίδι της. Ὅσοι τήν γνώριζαν, φώναξαν: «Ἡ ψωροκώσταινα». Τῆς εἶχαν βγάλει αὐτό τό παρατσούκλι γιατί ἦταν πάντα ἀναμαλλιασμενη, κουρελοῦ καί ὅλο ξυνότανε.

Ἐνας πού τήν γνώριζε καλά, διηγήθηκε ἀργότερα τήν ἱστορία της:

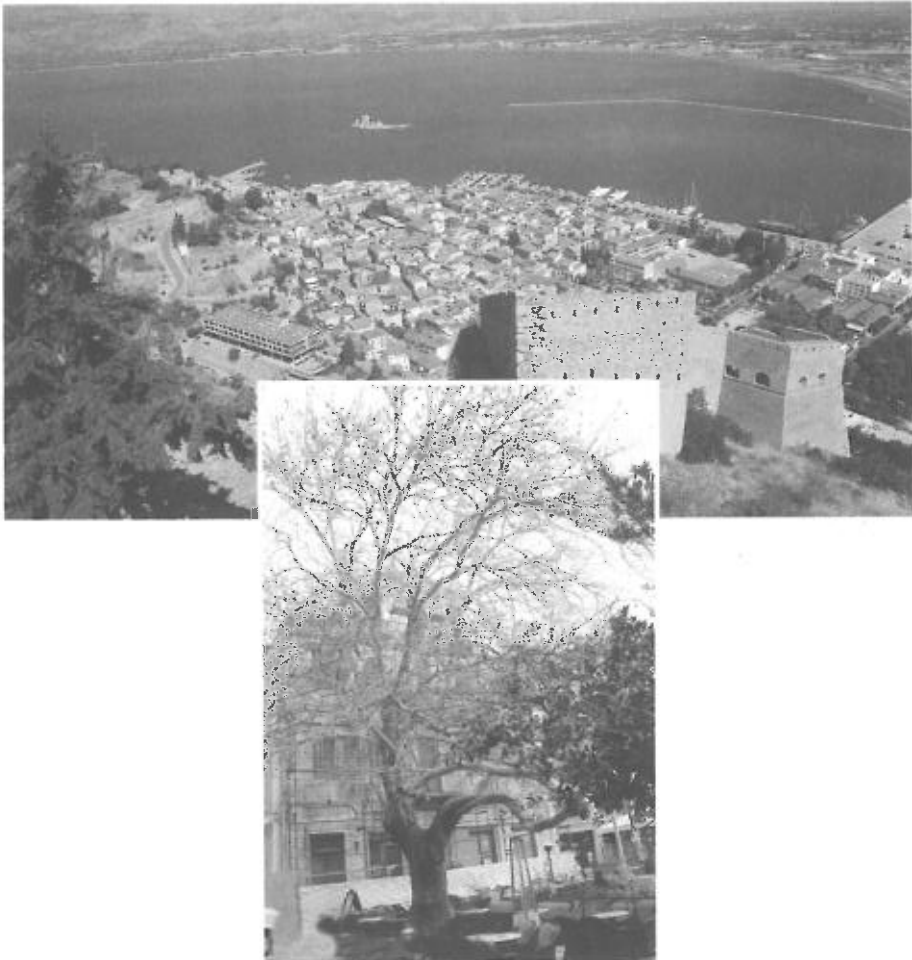
Ὡς τήν ὥρα τοῦ ξεσηκωμοῦ ἦταν ἀρχόντισσα στίς Κυδωνίες (Αἰβαλί) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τήν ἔλεγαν Πανῶρια Χατζῆ-Κῶστα. Όταν οἱ Τούρκοι βάλανε φωτιά στήν ὁμορφὴ Ἑλληνική συνοικία καί τά γυναικόπαιδα μαζεύτηκαν στό λιμάνι γιά νά σωθοῦν μέ τά Ἑλληνικά καράβια, οἱ ἄντρες μπλέξανε σέ ἀγῶνα μέ τούς Τούρκους.

Ἡ Πανῶρια, ἀφοῦ εἶδε νά σφάζουν τόν σύντροφό της καί νά παίρνουν σκλαβάκια τά τέσσερα παιδιά της, πῆγε νά πέσει στή θά-

λασσα, μά τήν πρόλαβαν. Βρέθηκε στό Ἀνάπλι καί ἀναγκάστηκε νά ξενοπλένει.

Καί σάν νά μὴν ἔφτανε ἡ φτώχεια της, μάζεψε τρία ὀρφανὰ προσφυγάκια καί τὰ πῆρε στήν τρώγλη της. Ἐπειδὴ δέν τὰ κατάφερνε μέ τό νά ξενοπλένει, ἀναγκάστηκε νά ζητιανεύει πότε - πότε, ροῦχα, ψωμί, λεφτά.

Τό παρατσούκλι πού τῆς εἶχαν βγάλει δέν ἄργησε νά κυκλοφορήσει ὕστερα ἀπό τόν ἔρανο καί νά δοθεῖ καί στήν Ἑλληνική Κυβέρνηση, πού ἐξ αἰτίας τῶν φοβερῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου καί τοῦ διχασμοῦ εἶχε ἀπομείνει ἀπένταρη, Κράτος φτωχῶν καί μέ χρόνια προβλήματα. Κακὴ ὥρα σάν καί σήμερα!

Πρόσωπα τοῦ Τόπου μας πού διακρίθηκαν

δ'. Δρόσος Δροσόπουλος (1876 - 1967)

Ἀντιστράτηγος - Ἀρχηγός Χωροφυλακῆς

Ὁ Ἀντιστράτηγος Χωροφυλακῆς Δρόσος Δροσόπουλος γεννήθηκε τό 1876 στό χωριό Καστέλια Παρνασσίδος Φωκίδος. Μετά τήν ἀποπεράτωση τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν του, φοίτησε στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί ἀναγορεύτηκε διδάκτορας τῆς Νομικῆς Σχολῆς.

Στήν Ἑλληνική Χωροφυλακή κατατάχθηκε τό 1898 μέ τόν βαθμόν τοῦ Χωροφύλακα καί στήν τριετία 1898 - 1901 προβιβάστηκε διαδοχικά σέ Ὑπενωμόταρχη καί Ἐνωμόταρχη Β' καί Α' Τάξεως.

Κατά τήν διάρκεια τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα (1904 - 1909) τοῦ ἀνατέθηκαν σοβαρές κατασκοπευτικές ἀποστολές στή Μακεδονία καί τίς ἔφερε μέ ἐπιτυχία εἰς πέρας, ἐμφανιζόμενος ἄλλοτε ὡς πλανόδιος ἔμπορος κι ἄλλοτε ὡς δημοσιογράφος.

Τό 1911 προήχθη στόν βαθμό τοῦ Ἀνθυπομοιράρχου καί ἀμέσως μέ τήν προαγωγή του, ὁ τότε Διοικητής Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν, γνωρίζοντας καλά τίς ικανότητες τοῦ Δροσοπούλου, προσέφυγε στόν Ἀρχηγό τῆς Χωροφυλακῆς καί πέτυχε τήν τοποθέτησή του στήν Ἀστυνομική Ὑποδιεύθυνση Πειραιῶς, ἡ ὁποία τότε ὑπαγόταν στήν δικαιοδοσία του καί τόν τοποθέτησε ὡς Προϊστάμενο τῆς «Καταδιώξεως», ὅπως ὀνομαζόταν τότε ἡ κάθε Ὑπηρεσία Ἀσφαλείας. Στή θέση αὐτή ἔμεινε μέχρι τό 1915 κατορθώνοντας νά ξεκαθαρίσει τόν Πειραιᾶ ἀπό ἐπικίνδυνα κακοποιά στοιχεῖα.

Μέχρι τό 1934, πού ἀνέλαβε τήν Ἀρχηγία τοῦ Σώματος, ὑπηρέτησε σέ καίριας σημασίας Ὑπηρεσίες τῶν περιοχῶν Ἀττικῆς, Πελοποννήσου, Κρήτης, Ἐπτανήσου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας καί Θράκης, προσφέροντας σπουδαίες ὑπηρεσίες γιά τήν ἐμπέδωση τῆς Δημόσιας Τάξης καί Ἀσφαλείας.

Στό διάστημα τῆς Ἀρχηγίας του, βοηθούμενος ἀπό ὁμάδα ικανῶν ἀξιωματικῶν πού διέθεταν, ὅπως καί ὁ ἴδιος ἄρτια πνευματική καί ἐπαγγελματική κατάρτιση καί πείρα, συνέβαλε ἀποφασιστικά στόν μετασχηματισμό τῆς τότε «Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς» σέ

ένα σύγχρονο για την εποχή εκείνη Αστυνομικό Σώμα, πού ανταποκρίθηκε με αποτελεσματικότητα στα σύγχρονα προβλήματα της κοινωνίας.

Αποστρατεύθηκε την 29η Δεκεμβρίου 1940, λόγω της κατάληψής του από τό ὄριο ἡλικίας. Μετά τήν ἀπελευθέρωση ἐχρημάτισε, κατά τά ἔτη 1947 - 1948, Γενικός Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως.

Απεβίωσε τήν 21 Δεκεμβρίου 1967 σέ ἡλικία 91 ἐτῶν, ἔχοντας προλάβει, ὅπως συχνά ἔλεγε, νά ἰδεῖ τό Σῶμα τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς, στό ὁποῖο ὑπηρέτησε 43 ὁλόκληρα χρόνια, σέ κατάσταση σταθερῆς ὀργανωτικῆς καί λειτουργικῆς βελτίωσης.

Ὅπως ἀναφέρεται στήν ἀπό 27 Δεκεμβρίου 1951 Ἐγκύκλιο τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἑλληνικῆς Βασ. Χωροφυλακῆς, ὁ Ἀντιστράτηγος Δρόσος Δροσόπουλος σκόπευε νά ἐκδόσει τά ἀπομνημονεύματά του μέσα στό 1952. Ἄγνωστο ὁμως γιά ποιό λόγο, ἡ ἐκδοση ἀναβλήθηκε γιά νά γίνει τελικά τό 1961. Ὁ συγγραφέας ἀφιερώνει τό ἔργο του στό Σῶμα τῆς Ἑλλ. Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς.

Στόν Πρόλογο ἐξηγεῖ ὅτι «Οὔτε δόξαν λογοτεχνικήν ἐπεζήτησε, οὔτε εἰς ἄλλό τι ἀπέβλεψε». Ἀκόμα ἐξηγεῖ ὅτι σκοπός του εἶναι ἡ πληροφόρηση τοῦ κάθε ἀναγνώστη γιά τό Σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς καί εἰδικώτερα γιά τό «ποιούς καί πόσους σκληρούς ἀγῶνας διεξήγαγε τοῦτο μέ αὐταπάρνηση καί αὐτοθυσία καί πόσας ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας προσέφερε εἰς τήν Ἑλληνικήν Πολιτείαν, ὥστε αὕτη νά φθάσει μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ σημερινοῦ ἐπίζηλου πολιτισμοῦ».

Πραγματικά, ὁ Ἀντιστράτηγος Δροσόπουλος, ἐνῶ θά εἶχε πολλά νά γράφει ἀπό τήν μακροχρόνια ὑπηρεσία του, προτίμησε νά ἀναφερθεῖ στή θέση τῆς Χωροφυλακῆς ἀπέναντι στήν Πολιτεία καί στα προβλήματα πού ἀντιμετώπισε κατά καιρούς.

Ἀπό τό κείμενο τῶν ἀπομνημονευμάτων ὑπάρχουν σελίδες πού μποροῦν νά διαβαστοῦν εὐχάριστα τόσο ἀπό συναδέλφους ὅσο καί ἀπό ἄλλους ἀναγνώστες καί ἀναφέρονται σέ κάποια γραφικά ὑπηρεσιακά στιγμιότυπα, πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό ἕνα ἀντικαθρέφτισμα μιᾶς κοινωνικῆς γραφικότητος τοῦ λεγόμενου «παλιοῦ καλοῦ καιροῦ».

Πολύ λίγες ἀπό τίς 150 σελίδες τοῦ βιβλίου ἀναφέρονται στό πρόσωπό του καί τότε χωρίς τήν χρησιμοποίηση στό λόγο του ἡχηρῶν λέξεων, πομπωδῶν ἐκφράσεων καί μεγαλοστομιῶν χωρίς οὐσιαστικό περιεχόμενο, ἀποβλέποντας στόν ἐντυπωσιασμό καί παραβλέποντας τήν οὐσία, ἀλλά μέ ἀπλότητα, λιτότητα καί ἀντικειμενικότητα πού ἐντυπωσιάζει, χαρίσματα καί προσόντα πού κοσμοῦσαν τότε τά στελέχη τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Χωροφυλακῆς.

ΑΠ' ΤΗ ΧΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Γ.Ν. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Ἐδῶ κάνουμε μιά προσπάθεια νά καταγράψουμε καί νά περιγράψουμε τά δένδρα πού καλύπτουν τόν ἐδαφικό χῶρο τῆς Φωκίδας. Καί αὐτά εἶναι πολλά καί ποικίλα καί πάντα ἄξια λόγου.

Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι τό ξύλο εἶναι ἡ «ὕλη». Τό ὕλοτομῶ σημαίνει τέμνω τήν ὕλη καί ὕλη γιά τήν ἐποχή πρίν τό πλαστικό ἦταν τό πᾶν στίς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Ἰκανοποιοῦσε ὅλες, μά ὅλες τίς ἀνάγκες. Ἡ θέρμανση, ἡ κατασκευή κατοικίας, ἡ κατασκευή πλοίων, ὅπλων, ἐργαλείων, ἀλλά καί στή διακόσμηση καί τόσα ἄλλα, ὅλα ἔχουν σάν πρώτη καί κύρια τό ξύλο.

Γιά τούς λόγους αὐτούς στά βόρεια τῆς Εὐρώπης τό δένδρο λατρεύτηκε ὅπως ὁ Θεός καί κατάλοιπο τῆς λατρείας αὐτῆς εἶναι τό... Χριστουγεννιάτικο δένδρο.

Ἀλλά καί οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες πίστευαν ὅτι τά δένδρα ἔχουν ψυχή. Πίστευαν ὅτι μέ κάθε δένδρο γεννιόταν καί μία «Ἄμαδρυάδα», ἡ ὁποία πέθαινε μαζί μέ τή Δρυῖ, δηλαδή «ἅμα τῇ δρυϊ».

Ἀλλά καί ὅλα τά ἄλλα δένδρα ἔχουν τίς δικές τους «Νύμφες τῶν Δασῶν». Ἀπό τίς Δρυάδες, πού χαρούμενες καί παιδικίζοντας ἀπεύφευγαν τήν καταδίωξη τῶν σατύρων πού τίς κυνηγοῦσαν γιά τόν ἔρωτά τους, ἀπ' αὐτές λοιπόν προέρχεται καί ἡ ἀγαπημένη σύζυγος τοῦ Ὀρφέα, ἡ Εὐρυδίκη, ἡ Τιθορέα κ.ἄ.

Αὐτές οἱ Δρυάδες, οἱ «νύμφες», κλαίουν καί ὀδύρονται ὅταν ὁ ξυλοκόπος κόβει τό δένδρο τους.

Στή Γουίνεα γιά νά πλησιάσει ὁ ξυλοκόπος νά κόψει τό δένδρο, πρῶτα τό πετροβολοῦν πολλοί γιά νά διώξουν πρῶτα τή νύφη γιά νά μή τούς κάνει κακό ὅταν αὐτοί τό κόβουν.

Οἱ νεοέλληνες γιά νά δείξουν τήν ἀγάπη τους καί νά τονίσουν τήν ἀξία τοῦ δένδρου, λένε ὅτι ὅποιος φυτέψει 1.000 δένδρα, πάει κατ' εὐθείαν στόν Παράδεισο. Καί ἂν αὐτό εἶναι ἀλήθεια τότε εἶμαι σίγουρος ὅτι στήν Κόλαση ὑπάρχει εἰδική θέση γι' αὐτούς πού καῖνε ἕνα δάσος.

Μέ τήν πανίδα καί πρῶτα τά δένδρα, πού ὁμορφαίνουν τή Φωκίδα, θέλουμε νά ἀσχοληθοῦμε καί δηλώνουμε ὅτι οὔτε Βοτανολόγοι, οὔτε Δασολόγοι εἴμαστε. Ἀπλά μιὰ περιγραφή κάνουμε γιά νά τά γνωρίσει καί ἀγαπήσει ὁποῖος κάνει τόν κόπο νά διαβάσει τούτη τήν προσφορά μας.

* * *

Ἡ σειρά τῆς καταγραφῆς εἶναι ἡ ἀλφαβητική καί ὄχι κάποια ἄλλη, γιά εὐκολία τοῦ ἀναγνώστη καί μόνο. Καί ἀρχίζουμε πάντα μέ τά δασικά καί διακοσμητικά καί ἔπειτα μέ τά ὀπωροφόρα.

α'. Η ΑΚΑΚΙΑ

Πρόκειται γιά ἓνα δένδρο μέ μεγάλη ποικιλία. Ὑπάρχουν γύρω στά 450 εἶδη. Ἀναπτύσσεται σέ εὐκρατα καί τροπικά κλίματα, γι' αὐτό εὐδοκιμεῖ σέ χώρες τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου.

Ἡ ζωὴ του δέν εἶναι μεγάλη, φθάνει μόλις τά 30 χρόνια.

Φθάνει τά 12 μέτρα ὕψος. Τά λουλούδια τῆς Ἀκακίας χρησιμεύουν στήν ἀρωματοποιΐα (Γαζία) καί στή Φαρμακευτική. Ἀπ' τή φλούδα τῆς βγαίνουν δεψικές ὕλες, κόλλα καί ἄλλες χρωστικές οὐσίες γιά τήν ἐπιπλοποιΐα, ἀλλά καί... σαπoύνι γιά τά μαλλιά τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀντέχει στήν ξηρασία καί πολλαπλασιάζεται μέ σπορά καί μέ νέα μοσχεύματα.

Ἀπ' τό 1883 στήν Ἑλλάδα εὐδοκιμεῖ ἡ αὐστραλιανή ἀκακία (eucalyptus), ἡ ὁποία εἶναι ἀειθαλής καί ἀνθίζει μιὰ φορά τόν χρόνο, κατά τόν Μάρτη, καί πολλαπλασιάζεται μέ σπόρους, φθάνοντας τά 6 μέτρα ὕψος. Τά φύλλα τῆς εἶναι σφαιρικά, χωρίς νά μυρίζουν καί μοιάζουν μέ ἐκεῖνα τῆς Γαζίας. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ φλούδα εἶναι κατάλληλη δεψικὴ ὕλη, τό δέ φύλλωμά τῆς κατάλληλο ὡς ζωτροφή.

Εἰχωριστό εἶδος εἶναι ὁ θάμνος μέ τό γνωστό ὄνομα «Γαζία». Ἡ Γαζία φθάνει τά 2-3 μ. ὕψος, εἶναι φυλλοβόλος καί τά ἄνθη τῆς μικρά, κίτρινα, σφαιρικά καί πολύ ἀρωματικά καί γιά τοῦτο χρησιμεποιοῦνται στήν ἀρωματοποιΐα.

Ἐνα ἄλλο ὁμορφο εἶδος ἀκακίας εἶναι ἡ «μιμόζα» τῆς Κων/πόλεως ἡ ροδομέταξος. Καλλιιεργεῖται παντοῦ γιά τό ὡραῖο πτερόμορφο φύλλωμά τῆς. Ἀντέχει στό ψύχος καί φθάνει τά 12 μ. ὕψος.

Ἡ αὐστραλιανή ἀκακία ἀλβεζία ἡ Λοφανθής εἶναι ἓνα ἄλλο εἶδος ἀκακίας. Αὐτή ἀναπτύσσεται γρήγορα σέ ἐδάφη ἀλκαλικά

καί ἄγονα καί εἶναι ἀνθεκτική στήν ξηρασία. Εἶναι φυλλοβόλος καί θά τῇ βροῦμε στά θερμοκήπια εὐκόλα.

Τά ἄνθη τῆς εἶναι κιτρινόλευκα, σφαιρικά καί μοιάζουν μ' αὐτά τῆς Γαζίας, ἀλλά λίγο μεγαλύτερα.

Μέ λίγα λόγια ἀναφερθήκαμε σέ μερικά εἶδη τοῦ ὁμορφου αὐτοῦ δένδρου πού στολίζει τά χωριά μας καί τίς πόλεις μας. Σταματᾶμε γιατί ἡ καταγραφή καί περιγραφή ὅλης τῆς ποικιλίας θά χρειάζóταν σειρά τόμων.

β'. Η ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Ἐτίναξε τήν ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά
μέ τά χεράκια τῆς
καί γέμισε ἀπ' ἄνθη πλάτες, ἀγκαλιές
καί τά μαλλάκια τῆς.

Καί σάν τήν εἶδα στολισμένη τήν τρελλή
τήν ἐπλησίασα
τῆς τίναξα τά ἄνθη ἀπό τήν κεφαλή
καί τήν ἐφίλησα.

– Τρελλή, σάν θές νά φέρεις στά μαλλιά σου
τῇ χιονιά, μή τόσο βιάζεσαι.
Μονάχη τῆς θέ νᾶρθη ἡ βαρυχειμωνιά
δέν τό στοχάζεσαι;

Θά γίνεις μιά γρηούλα μέ κατάσπρα μαλλιά
καί θά φορεῖς γυαλιά.

Ποιός δέν ξέρει τό ὑπέροχο αὐτό τραγούδι πού γράφτηκε τό 1879 ἀπ' τόν Γεώργιο Δροσίνη καί μελοποιήθηκε ἀπό κάποιον ἄγνωστο... μέχρι σήμερα:

Μιλᾷ γιά τά ὁμορφα καί πολλά συνήθως λευκά λουλούδια, τά ὁποῖα κάνουν ξεχωριστή ἐντύπωση γιατί τά βλέπουμε στόν χειμῶνα, ἐποχὴ πού δέν ὑπάρχουν ἄλλα.

Σύμφωνα μέ τῇ Στατιστική Ὑπηρεσία στήν Ἑλλάδα καλλιεργοῦνται 5.122.000 δένδρα ἀμυγδαλιάς (ἀπογραφή 1962).

Ἡ γνωστή μας ἀμυγδαλιά μέ τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τῆς, ὅπως ἡ ὁμορφιά τῆς καί ἡ τόλμη τῆς φαίνεται ὅτι μᾶς ἤλθε ἀπό τήν Ἀσία, ἀλλά συναντᾶται αὐτοφυῆς στήν Ἑλλάδα καί σέ ὅλες τίς Μεσογειακές χῶρες. Ὁ Κάτων, ὁ Πλίνιος κ.ἄ. ὀνομάζουν τήν ἀμυγδαλιά «ἐλληνικό Καρύδι».

Ἡ ἀμυγδαλιά ἔχει γύρω στά 750 εἶδη. Χωρίζεται σ' αὐτές μέ τόν γλυκό καρπό, σ' αὐτές μέ τόν πικρό, σέ κεῖνες μέ τό σκληρό τσόφλι καί σέ κεῖνες μέ τό ἀφράτο κι ἀκόμα στίς διάφορες ἀνάλογα μέ τό μέγεθος καί τό σχῆμα τοῦ... τσοφλίου της.

Ἡ ἀμυγδαλιά εὐδοκιμεῖ καί ἀποδίδει καρπό σέ θερμές περιοχές καί ξηρές μέ ἥπιον χειμῶνα καί σταθερό κλίμα. Θά τή βροῦμε πάντα ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἡ ἐλιά καί τό ἀμπέλι.

Φθάνει σέ πλήρη ἀνάπτυξη τά 12 μ. ὕψος. Ὁ κορμός της εἶναι ἀρκετά χονδρός καί πάρα πολύ σκληρός.

Εἴπαμε πιό πάνω ὅτι εἶναι τολμηρή καί τοῦτο γιατί ἀνθίζει ἐνωρίτερα ἀπό κάθε ἄλλο φυτό, μέσα στόν χειμῶνα, χωρίς νά φοβᾶται τίς συνέπειες.

Τά λουλούδια της πανέμορφα ἀπό ἄσπρα μέχρι ἐλαφρῶς ρόδινα μοσχοβολοῦν καί στολίζουν τό ὅλο δένδρο λές καί τό ντύνουν μέ λευκό ἢ ρόδινο πέπλο, ἀφοῦ ἡ ἀμυγδαλιά βγάζει τά λουλούδια της πρὶν βγάλει τά φύλλα της καί ἔτσι γίνεται πραγματική νυφούλα.

* * *

«Νά μήν τά πλύνῃς μέ νερό
παρά μέ τά δάκρυά σου
καί μέ τό μοσχοσάπουνο
πού λούζεις τά μαλλιά σου.

Νά μήν τ' ἀπλώσεις σέ κλαρί
οὔτε καί σέ κλωνάρι
παρά σ' ἀπικραμυγδαλιά
π' ἀνθίζει τό Γενάρη».

Ἔτσι παραγγέλει ὁ ἐρωτευμένος στήν καλή του συνεπαρμένος ἀπ' τήν ὁμορφιά τῆς ἀνθισμένης ἀμυγδαλιάς.

* * *

Στήν Ἑλλάδα ἔχουμε καλή παραγωγή ἀμυγδάλων ἢ τσαγαλιῶν, ὅπως θέλουν οἱ χωρικοί μας, καί ἀρκετές ἐξαγωγές.

Καί ἡ ἀμυγδαλιά ἔχει τίς ἀρρώστειες της καί σοβαρότερη εἶναι ἡ «Κομμίωση» ἡ ὁποία εὐδοκιμεῖ σέ τόπους ὑγρούς.

Τά ἀμύγδαλα, δηλαδή ἡ ἀμυγδαλόφυχα, εἶναι εὐγευστη, μοσχοβολᾷ, ἀλλά καί πολύ θρεπτική καί γι' αὐτό χρησιμοποιεῖται κυρίως στή ζαχαροπλαστική καί ἄλλοῦ. Τά ἀμύγδαλα ἔχουν 50% ἔλαιον, τό ἀμυγδαλέλαιο, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται στήν Φαρμακευτική.

γ'. ΤΟ ΕΛΑΤΟ

Μιά φορά κι ἕναν καιρό ἦτανε μιά ὁμορφη, λυγερή καί εὐταλῆς νεαρή, ἡ ὁποία ἔχασε τὰ ἀδελφια της, στούς Ἀ λ ω ά δ ε ς, καί θρηνοῦσε γοερά! Οἱ θεοί ἀπ' τὰ πολλά δάκρυά της συγκινήθηκαν καί τή μεταμόρφωσαν σέ ἕνα ὁμορφο δένδρο πού ἔχει τό ὄνομα τῆς κοπέλας, Ἐ λ ά τ η!

Τό δένδρο αὐτό ἀνήκει στήν οἰκογένεια τῶν ἐλατιδῶν, τῆς τάξεως τῶν κωνοφόρων, καί περιλαμβάνει 29 εἴδη.

Πρόκειται γιά ἕνα ἀειθαλές δασικό δένδρο πού τό βλέπουμε καί ὡς καλλωπιστικό.

Τό σχῆμα του εἶναι κωνικό, ὅπως καί οἱ καρποί του, τὰ κουκουνάρια. Θά τό δοῦμε στό βόρειο ἡμισφαίριο καί κυρίως σέ ὄρεινούς τόπους.

Στήν Ἑλλάδα ἔχουμε τήν Ἐλάτη τήν Κτενοειδῆ καί τήν Κεφαληνία καί ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τά δάση στήν Ἑλλάδα κατέχουν ἔκταση 2.280.000 στρέματα, ἡ τό 13% τῶν δασῶν μας.

Βορειότερα ὑπάρχουν καί ἡ Ἐλάτη ἡ Σιβιρική, ἡ Νορβηγική, ἡ ὑψικάρηνος, ἡ βαλσάμιος, ἡ ἱερά, ἡ εὐγενική ἡ μεγαλοπρεπής.

Τό ἔλατο ἀναδασώνεται μέ σπορά καί εὐδοκιμεῖ σέ λίγο ὑγρὰ ἐδάφη, ἀφοῦ δέν ἀντέχει τήν ξηρασία.

Τό δένδρο τοῦτο ἔχει καί παραξενιές. Ἡ μιά εἶναι ὅτι γιά ν' ἀναπτυχθεῖ χρειάζεται προστάτη. Εἶναι κατά τούς δασολόγους σ κ ι ό φ ι λ ο ς, ἀλλά καί ἀχάριστος γιατί μόλις ἀναπτυχθεῖ λίγο τό πρῶτο του μέλημα εἶναι νά... φάει τόν προστάτη του.

Καί ἡ ἄλλη εἶναι ὅτι μέχρι τὰ 15-20 χρόνια του ἀναπτύσσεται πολύ ἀργά, ἀλλά μετά ἀναπτύσσεται ταχύτατα.

Τό ἔλατο κάνει πανέμορφα δάση, τὰ ὁποῖα εἶναι πολύ ὑγιεινά.

Ὁ ἐχθρός πού τρέμει τό δένδρο τοῦτο εἶναι ἡ γίδια, ὅχι μόνο γιατί ὅταν εἶναι μικρό τοῦ τρώει τήν κορυφή του, μέ ὅλες, στή συνέχεια, συνέπειες, ἀλλά ἐπειδὴ μέ τὰ πόδια της καταστρέφει χιλιάδες νέα φυτά.

Τό ἔλατο εἶναι πολύτιμο δασικό δένδρο. Τό ξύλο του εἶναι μαλακό, εὐκολοκατέργαστο, πού χρησιμοποιεῖται στήν οἰκοδομή, τήν ναυπηγική, στήν κατασκευή μουσικῶν ὀργάνων, σπέρτων κ.λπ.

Ἡ θερμαντική δύναμη τῶν καυσόξυλων τοῦ ἔλατου εἶναι μικρότερη ἀπό αὐτή τῆς ὀξυᾶς καί μεγαλύτερη τοῦ πεύκου.

Ἡ φλούδα του χρησιμοποιεῖται στή βυρσοδεψία. Ὁ χυμός του,

δηλαδή ή «έλατόψυχα», είναι φάρμακο για τό έλκος τοῦ στομάχου καί τά μικρά τραύματα.

Ὁ Ἔλατος, τό Ἔλατο, ἡ Ἐλάτη, ἃς πάρει ὁ καθένας ὅ,τι θέλει, ἔχει μεγάλη παρουσία στό Δημοτικό Τραγούδι. Ὅμως ἐκεῖ πού ἔχει ιδιαίτερη... χρήση εἶναι στίς γιορτές τῶν Χριστουγέννων.

Πρόκειται γιά ἕνα ξενόφερτο ἔθιμο, πού καμιά σχέση δέν ἔχει μέ τήν Ἑλλάδα μας, τό ὅποιο θέλει τό δένδρο αὐτό, φυσικό ἢ τεχνικό, μικρό ἢ μεγάλο, στολισμένο μέ λαμπιόνια καί φανταχτερά στολίδια, σέ κάθε σπίτι, γραφεῖο ἢ κατάστημα, ἀλλά καί σέ κάθε πόλη.

Τό δένδρο αὐτό πού μᾶς ἤλθε ἀπό τόν Βορρά παραμέρισε τελείως τό Ἑλληνικό Καραβάκι, τό δικό μας Ἐθνικό σύμβολο.

Καί τό σπουδαιότερο εἶναι ὅτι αὐτό τό λέμε καί... πρόοδο!

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Γιά τή ΔΑΦΝΗ βλέπε στό 3/2011 (τεῦχ. 139)

Γιά τό ΔΕΝΔΡΟΛΙΒΑΝΟ βλέπε στό 2/2011 (τεῦχ. 138) καί

γιά τό ΔΡΥΣ - ΦΥΛΙΡΑ βλέπε στό 3/2009 (τεῦχ. 131) τοῦ περιοδικοῦ μας «ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΑΔΑ».

ΤΟ ΓΙΑΤΡΙΚΟ

Τοῦ Σ. ΝΤΟΜΑΛΗ

Τό ζῶο ἔβηχε σά νά εἶχε κοκύτη
ἓνα ζῶο καθαρόαιμο νά τό πάρεις μέ τά μάτια,
στέκονταν στή μέση τοῦ δρόμου καί λές
καί εἶχε καταπιεῖ ἓναν δαίμονα
ἔβηχε ἐπὶ ὦρα συνεχῶς μά δέν μποροῦσε
οὔτε νά φτύσει τήν κατάρρα τῶν σπλάχνων του
οὔτε νά κρατήσει τήν κοιλιά του
πού πηδοῦσε καί ἀνακατώνονταν
σά νά εἶχε μιά μυλόπετρα πού ἄλεθε
σκληρό σπόρο καί ἦταν ἀδύνατον
να τόν τρίψει παρόλες τίς προσπάθειες
πού ἔκαναν τό ζῶο νᾶχει σχεδόν τά μάτια του
γαλάζια.

Τότε, βρέθηκε ὁ γιατρός πού δέν τόν ὑποψιάζονταν κανεῖς
μιά γριά ἀπό τά νιάτα τῆς κουφῆς, πού φυσικά δέν ἄκουσε
τόν βήχα τοῦ ζώου, μά τόν μάντεψε
ἀπό τήν ταραχή τήν ὀλόσωμη τοῦ ζωντανοῦ
καί τό στόμα του πού τό ἄνοιγε ἀπελπισμένα.
Πάρετε, εἶπε ἡ γριά, πουκάμισο φιδιοῦ καί ἄλέστε το
καί ρίξτε μέσ στό πίττουρο πού θά φάει τό ζῶο
καί ἐάν σ' ἓνα εἰκοσιτετράωρο ὁ βήχας συνεχιστεῖ
ρίξτε του κι ἄλλο ἓνα πουκάμισο φιδιοῦ ἄλεσμένο.
Κι ἐνῶ τό ζῶο τό εἶχαμε ὅλοι γιά ψόφο ἀπό καιρό
μετά τό γιατρικό τῆς γριάς τῆς κουφῆς τό ζῶο σταμάτησε
νά βήχει, λές καί ὁ δαίμονας πού τό τυρρανοῦσε
κατανικήθηκε, ἄρχισε νά πηδάει χαρούμενα
δέκα χρονῶ ἄλογο βαρύ
σά νά ἦταν χτεσινό πουλάρι.

Ποῦ τό ἔφερε ἡ γριά τό γιατρικό; Εἶχε προλάβει
τόν προππάπο τῆς πού ἦταν μέγας ἀγωγιάτης
καί εἶχε τριάντα ζῶα πού κάναν δρομολόγια
Καρίτσα - Τσαγέζι, ἐπὶ τουρκοκρατίας.
Ἔτσι ἀφηρημένα εἶχε ἀκούσει γιά τό γιατρικό
καί ὅταν μᾶς τῶπε δέν ἦταν βέβαιη,
μπορεῖ, σκέφτηκε, νά τή γελοῦσε ἡ μνήμη τῆς
καί νά ψοφοῦσε τό ζῶο, μά τό διακινδύνευσε
πρῶτα - πρῶτα γιατί ἦταν ξένο τό ζῶο καί ὕστερα
ἀφοῦ ἦταν, μᾶς εἶπε, ἔτοιμο γιά ψόφο...

Α΄. ΧΑΡΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ!...

Τοῦ ΓΙΑΝΝΟΥ ΖΩΡΙΑΝΟΥ

Στὴν γεω-φυσικὴ περιοχὴ τῆς Κωμόπολης τῶν Εὐπαλιέων - Δωρίδος, στό «Ήσιόδειο» τοπίο τοῦ «Καρυώτη» Χείμαρρου καὶ πάνω στὴν ἀνατολική πλευρά λόφου στεφανωμένου μέ ἀρχαῖες ὄχυρῶσεις, διασώζεται, ἔστω καὶ σοβαρά λαβωμένος ἀπὸ τό χρόνο, ὁ μικρός ἱερός Ναός τοῦ «Ἁγίου Νικολάου τοῦ Σώζοντος», ἱερό καθίδρυμα τοῦ 12ου αἰῶνος, σπάνιας ἀρχιτεκτονικῆς, Μετόχι τοῦ ἄλλοτε ποτέ Μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Βοδονίτσας - «Μουντινίτσας - Θερμοπυλῶν».

Εἶναι ἓνα μικρῶν διαστάσεων κτίσμα (6,70 x 4,10), ἓνα ἀρχιτεκτονικό καλλιτέχνημα, πού ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴ τοῦ θεατῆ καὶ τὴν κρατᾷ αἰχμάλωτη γιὰ ὧρες...

Χρονολογικά τοποθετημένο, στό ξεκίνημα τοῦ δεύτερου μισοῦ τοῦ 12ου αἰῶνα -μέ τίς χορηγίες τοῦ Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνοῦ- μέ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἀποτέλεσε τό «Καθολικό» μικροῦ Μοναστηριοῦ, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ μελετητές του, Βυζαντινολόγοι - Ἀρχαιολόγοι ἐρευνητές [Α.Κ. Ὁρλάνδος, Δ. Εὐαγγελίδης, Γ. Σωτηρίου κ.λπ. καὶ κυρίως ὁ κύριος Βασίλης Κ. Κατσαρός - Βυζαντινολόγος, Διευθυντὴς τῆς Φ. Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. καὶ τοῦ ὁποίου τὴν εἰδική μελέτη μέ τὸν τίτλο: «Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΕΥΠΑΛΙΟ ΔΩΡΙΔΟΣ», δημοσίευσε σὲ καλαίσθητη ἔκδοση ἡ «ΕΝΩΣΗ ΕΥΠΑΛΙΩΤΩΝ ΔΩΡΙΔΟΣ», τό ἔτος 2007.] Ἐδῶ θὰ πρέπει, νά διευκρινισθεῖ, ὅτι ὁ ἱερός αὐτός Ναός, μετονομάσθηκε σὲ ναὸ «Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου», γιὰ διαφόρους, ἐξωπραγματικούς λόγους, καὶ οἱ σχετικὲς «Πινακίδες» αὐτῇ τῇ δεύτερῃ ὀνομασίᾳ προβάλλουν, χωρὶς καμία ἐπέμβαση τῶν ἀρμοδίων - ἐκκλησιαστικῶν κι Ἀρχαιολογικῶν Ἀρχῶν!

Πῶς τό λέει ἡ λαϊκὴ μας Παραοιμία: «Καλύτερα νά σοῦ βγεῖ τό μάτι, παρά τό ὄνομα»!...

Ὅμως ἡ παλαιότερη γραπτὴ μαρτυρία (Ἐπιστολὴ Μιχαὴλ Χωνιάτη, πρὸς Ἐπίσκοπο γειτονικῆς Ναυπάκτου Ἰωάννη Ἀπόκαυκο

12ου-13ου αἰώνα), ἄλλα μᾶς λέει, κάνοντας λόγο γιά μετόχι «Ἁγίου Νικολάου τοῦ Σώζοντος»...

Μέ τήν πάροδο τῶν χρόνων, γύρω ἀπό αὐτό τό μικρό καθολικό τοῦ Ἁγίου Νικολάου, σχηματίστηκε ἕνας ἀγροδίαίτος οἰκισμός, πού διατήρησε τήν ὀνομασία του –Χωριό «Ἁγιος Νικόλαος»– μέχρι τό τέλος τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 - 1829...

Μάλιστα ὁ περιηγητής Πουκεβίλ, πού πέρασε ἀπό τήν περιοχή στά 1815 –ἕξι χρόνια πρὶν ἀπό τό ξεκίνημα τοῦ Ἀγώνα– κάνει λόγο γιά χωριό «Ἁγιος Νικόλαος» μέ πληθυσμό 12 οἰκογενειῶν [Περίπου 60 ἀτόμων].

Τό τοπωνύμιο «Πηγές - Ὑδρονομέας - Ἁγίου Νικολάου», συχνά ἀναφέρεται στά Πρακτικά τῶν Εὐπαλιώτικων Κοινοτικῶν Συμβουλίων, ἕως καί τῆ δεκαετία τοῦ 2000...

Ἀλλά ἡ Ἱστορία αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ σ' Ἀρχιτεκτονική χάρη Χριστιανικοῦ Ναοῦ συνεχίζεται:

Κάθε χρόνο [8 Μαΐου] γινόταν, μέχρι τούς πρόσφατους σεισμούς, ὑπαίθρια λειτουργία –κάποτε κι Ἀρχιερατική– μέ τή συμμετοχή ὄλων τῶν Εὐπαλιέων τῆς περιοχῆς... Ἀκολουθοῦσε μεγάλο πανηγύρι στόν διπλανό «Πλατανιστά», μέχρις ἄργά τό ἀπόγευμα...

Φυσικά, ὅλα αὐτά τά χρόνια, οἱ Ἀρχαιολογικές - Βυζαντινολογικές, δημόσιες ἀρχές, ἦταν... ἀποῦσες...

Οι σεισμοί και ό «πανδαμάτορας» χρόνος, συνέχιζαν τό καταστροφικό τους έργο.

Πρώτα κατέστρεψαν τίς Τοιχογραφίες [Άλλά Τύχη Άγαθή, σέ παλαιότερη περίοδο ό ρέκτης Βυζαντινολόγος Καθηγητής κύριος Βασίλης Κατσαρός τίς είχε φωτογραφίσει κι έτσι διασώσει και σήμερα δημοσιεύονται στήν πιό πάνω αναφερόμενη έκδοση τής «Ένωσης Εύπαλιωτών Δωρίδος»...

Όστερα βάλθηκαν νά κατεδαφίσουν και τό όμορφο, τό μικρό μας, ιστορικότατο έκκλησάκι μας...

Και τελικά πέτυχαν τήν εγκατάλειψή του, για λόγους ασφαλείας, τών σ' αυτό προσκυνητών...

Όμως πρόσφατα (24/3/2013) και όλως τυχαίως, στό Νέο Δημαρχιακό Μέγαρο τών Εύπαλιέων, συναντήσαμε τόν κύριο Πέτρο Κυλάφη, Πολιτικό Μηχανικό του Ε. Μ. Πολυτεχνείου, πού μās μετέφερε ευχάριστες είδησεις:

Ό Όερός Ναός του 12ου αιώνα, εκείνος του Άγίου Νικολάου του Σώζοντος, στό Εύπάλιο, θά διασωθεί! Ήδη, εύρέθηκε χρηματοδότης (Εγώ θά τόν έλεγα «Έθνικός Εύεργέτης»), πού χρηματοδοτεί τήν ήδη συνταχθείσα αρχιτεκτονική μελέτη, αλλά και τήν όλη κατασκευή... Τά έργα, στό μικρό έκκλησάκι τών Κομνηνών, θά αρχίσουν σύντομα, μέ πρώτο, εκείνο τής αντιστήριξης του καταρρέοντος χώρου τής αύλης...

Κι ακόμα, δύο τινά:

Τό πρώτο: Ή μελέτη και τά έργα συντήρησης τής μεγάλης διπλανής γέφυρας του 1936, πάνω από τόν ρου του «Κάτω Μόρνου ποταμού», πού συνδέει Δωρίδα - Ναυπακτία και παλαιότερα συνέδεε Άθήνα - Γιάννενα, είναι πλέον υλοποιήσιμο έργο του Ε.Μ.Π. Άθηνών.

Τό δεύτερο: Τήν έπιστημονική επίβλεψη και τών δύο έργων, έχει αναλάβει ό ίδιος ό κύριος Καλύφης Πέτρος -όπως μās είπε- και πραγματοποιούσε έρευνητική αποστολή στήν περιοχή μας...

Αυτή τή χαρά μας, ως ευαγγελιστοῦν και τά πνεύματα παλαιότερων αγωνιστών τής σωτηρίας αυτού του πολύτιμου, μικρού και σπάνιου Βυζαντινού Ναού...

Καλοκαίρι του 2013

β'. Ἀπ' τὴν ἐφημερίδα «ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» τῆς 22-6-1921

Ἀγαπητές «ΣΕΛΙΔΕΣ ἀπ' τῆ Φωκίδα»,

Τό συνημμένο κείμενο, γραμμένο σέ χρόνους πού τό ἐπικοινωνιακό καί τό πρόβλημα ἀποκατάστασης τῶν προσφύγων στήν Ἑλλάδα βρισκόταν σέ δραματικό σημεῖο, εἶναι ἐπὶκαιρο καί στίς ἡμέρες μας, λόγῳ «Βατοπεδίου» καί ὄχι μόνο.

Ἀναφέρεται δέ καί στή Φωκίδα καί μάλιστα στήν Ἱ.Μ. Βαρνάκοβας τῆς ἐποχῆς. Καλό θά εἶναι νά τό γνωρίσουν οἱ ἐκλεκτοί σου ἀναγνώστες, ἀκριβῶς καί γιά τό τοπικό του ἐνδιαφέρον. Ὅπως εἶναι γνωστό, τά μεγάλα κτήματα τῶν Μονῶν –τουλάχιστο στή Δωρίδα– ἔχουν νόμιμα περιέλθει στό λαό τῆς περιοχῆς τους.

Γ.Ζ.

«Ἀπό ἐνός ἤδη ἔτους ἐκκρεμοῦν τό ζήτημα τῆς μισθώσεως τῶν κτημάτων τῆς Βαρνάκοβας, μονῆς κειμένης κατὰ τά σύνορα τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος καί Ναυπακτίας, κρατεῖ ἐν ἀναστατώσει τὰς πέριξ κοινότητος Ζωριάννο, Κουπάκι, Γκουμαῖοι, Κάμπος, Βλαχοκάτουνο...

Ἀξίζει νά ἐνδιαφερθῇ τις διά τοῦτο, τόσον μάλλον, καθ' ὅσον δέν εἶνε μοναδικόν, ἀλλ' ἔχει τεθῇ παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν μοναί καί ἐκκλησιαστικά ἀγροτικά κτήματα, ἡ δέ μελέτη του θά μᾶς δώσῃ μίαν εἰκόνα τῆς τακτικῆς ἣν ἀκολουθεῖ τό Γενικόν Ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον, ὅπερ διαχειρίζεται τήν ἐκκλησιαστικήν περιουσίαν.

Αἱ περί τήν μονήν Βαρνάκοβας κοινότητες, συνταχθεῖσαι κατὰ συνεταιρισμούς (Ἄρα καί ὁ συνεταιρισμός Ζωριάννου εἶχε συνταχθεῖ τουλάχιστον ἀπό τοῦ 1921. Δική μου ἡ παρατήρηση) γεωργικούς, ἐζήτησαν τήν εἰς τούς συνεταιρισμούς τούτους ἐνοικίασιν τῶν βοσκησίων καί καλλιεργησίων κτημάτων τῆς Μονῆς.

Ὁ σκοπός τῶν συνεταιρισμῶν δέν εἶνε νά βλάψουν τά συμφέροντα τῆς Μονῆς, ἀλλά νά ἔλθουν εἰς ἄμεσον λογαριασμόν μαζί της, ἐκβαλλομένοι ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος παλαιῶν μεσαζόντων - ἐνοικιαστῶν, οἵτινες ὑπενοικίαζαν ἐπὶ ἰδίῳ ὀφέλει τά καλλιεργήσιμα καί τὰς βοσκὰς εἰς τούς ἐνδιαφερομένους γεωργούς καί ποιμένας τῶν πέριξ κοινοτήτων.

Τό ὄφελος τοῦτο εἶνε σκόπιμον νά περιέλθῃ εἰς τὰς ὀργανώσεις τῶν χωρικῶν, οἵτινες εἶνε πολὺ μᾶλλον τῶν ιδιωτῶν ἀξιόπιστοι.

Πρὸς ματαίωσιν τοῦ σχεδίου τούτου οἱ παλαιοὶ ἐνοικιασταὶ προφανῶς θά πλειοδοτήσουν ἐπ' ἄπειρον ἔστω καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν προσωρινῇ, διότι προβλέπουν, ὅτι, καὶ ἂν ζημιωθοῦν τώρα θά ἔχουν τό ὄφελος ὅτι διέλυσαν τοὺς συνεταιρισμούς καὶ θά εἶνε ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι εἰς τό μέλλον.

Φυσικά ἡ Μονή δύναται νά χαίρῃ ἐκ τοῦ προκληθησομένου ἀνταγωνισμοῦ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐξογκώσεως τῶν μισθωμάτων, ἀλλ' ἡ χαρά αὕτη οὔτε χριστιανική εἶνε, οὔτε καὶ σύμφωνος πρὸς τό πραγματικόν συμφέρον τῆς Μονῆς.

Τό σημεῖον τοῦτο, τί δηλαδή εἶναι τό πραγματικόν συμφέρον τῆς Μονῆς, οὐδέποτε ἐμελετήθη καλῶς. Κατ' οὐσίαν πρόκειται περὶ κριτικῆς ἐπὶ τῆς στάσεως, ἣν τηρεῖ ἡ Ἐκκλησία ἐναντι τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος.

Τοῦτο, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ συμφέροντος τῶν ἀγροτῶν, εὔρε τοὺς ὑποστηρικτάς του καὶ τοὺς δημοκόπους του. Ἐξ ἄλλου, ὁλοένα καὶ συστηματοποιεῖται ἡ ἀντίθετος συντηρητικὴ φάλαγξ τῶν τσιφλικούχων. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία δέν δύναται νά ἐξομοιωθῇ, εἰς τὴν περίπτωσιν πού ἔχει μεγάλα κτήματα, μέ τοὺς ιδιώτας τσιφλικούχους. Δυστυχῶς αὕτη αὐτόματα καὶ παθητικά καὶ ἐντελῶς ἀπρονόητα, συνεστοιχῆθη εἰς τὴν ἀντιδραστικὴν διανοητικότητα τῶν μεγαλοκτηματιῶν ιδιωτῶν, ὡς ἐάν μία Μονή, Μητρόπολις ἢ Ἐπισκοπὴ εἶχε τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς καὶ τὰ αὐτὰ συμφέροντα μέ τὸν τυχόντα ἐκμεταλλευτὴν τσιφλικούχον ἢ τοκογλύφον.

Ἡμεῖς ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ θά δώσωμεν γενικῶς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς διακεκριμένης ἀπόψεως, ἣν ὤφειλε νά ὑποστηρίξῃ ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ ἀγροτικῷ ζητήματι. Τὰς γενικὰς δέ ταύτας παρατηρήσεις θά προσαρμόσωμεν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ΒΑΡΝΑΚΟΒΑΣ, ἀποτελοῦσαν παράδειγμα τυπικόν.

Καὶ γενικῶς μέν τό ζήτημα τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων (Μοναστηριακῶν, Πατριαρχικῶν καὶ Παναγιωταφικῶν), καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀξιώσεων τῶν χωρικῶν ἐτέθη ἤδη ὑπὸ ὀξείαν μορφήν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰς ἄλλας νέας ἐπαρχίας μας. Ἡ ἀξίωσις τῶν χωρικῶν εἶνε ξεκαθαρισμένη, ζητοῦν τὸν τεμαχισμόν τῶν κτημάτων τούτων καὶ τὸν σχηματισμόν μικροῖδιοκτησιῶν.

Θά ἦτο δέ σφάλμα μέγα νά ἀπορριφθῇ ἀσυζητητὴ ἡ ἀξίωσις τῶν.

Ἴδου ὅτι οἱ τσιφλικούχοι ἀντιδροῦν εἰς αὐτήν, ἐπιχειρηματολογοῦντες μέ ἐπιστημονικότητα καὶ τακτικὴν συγχρονισμένην. Μόνῃ ἡ

ἐκκλησίᾳ δεσμίᾳ εἰς ἀδράνειαν ἀδιάσειστον ἀπαντᾷ μέ μιαν ὑποκριτικὴν ἀφέλειαν τῇ ἀληθείᾳ καταπήσουσας = “Ἡμεῖς, λέγουν, ἔκπαλαι κύριοι τῶν κτημάτων τούτων, ἅτινα ἐδώσαμεν (ἐδώρισαν) ὑπὲρ τῆς ψυχῆς των παλαιοὶ καλοὶ Χριστιανοί, δὲν ἔχομεν σήμερον νὰ συζητήσωμεν μέ κανένα. Ἀναμιμνησκόμενοι ἐν τοῖς ἐωθινοῖς ἀπάντων τῶν ἀοιδίμων κτητόρων, δωρητῶν καὶ συνδρομητῶν καὶ ἀπαγγέλλοντες τὰς κανονικὰς εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν, κάμνομεν πᾶν ὅ,τι θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον, ἵνα καλῶς κατέχομεν τὰ κτήματά μας”.

Αὐτὰ ἀπαντοῦν τὰ ὁποῖα καὶ ἀκριβῆ ἐάν ἦσαν, πάλιν δὲν θὰ εἶχαν ἀξίαν σήμερον. Πλὴν δὲν εἶναι οὔτε κἂν ἱστορικῶς ἀκριβῆ.

Ἡ Ἐκκλησία ἐγένετο κατὰ καιροὺς κάτοχος κτηματικῶν περιουσιῶν κατὰ ποικίλους τρόπους. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἅμα ὡς κατισχύσασα καὶ ὀργανωθείσα, ἐγένετο διάδοχος καὶ κληρονόμος τῶν περιουσιῶν τῶν εἰδωλολατρικῶν ἱερῶν. Ἐπειτα διάφοροι Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες ἵδρυσαν Μοναστήρια καὶ ἐπροικοδότησαν αὐτὰ μέ περιουσίας μεγάλας, εἴτε ἀνηκούσας κατ’ εὐθείαν εἰς τό βυζαντινὸν στέμμα, εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δόγματος “Πᾶσα ἡ γῆ Βασιλική”, ἐξ οὗ δόγματος ἤντλουν δικαίωμα γενικόν. Ἐννοεῖται, ὅτι τὰ κτήματα αὐτὰ δὲν ἦσαν ἔρημα κατοίκων. Ὤκοῦντο κι ἐκαλλιεργοῦντο ὑπὸ πληθυσμῶν δουλοπαροίκων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ θεοσεβεῖς πλούσιοι ἵδρυσαν μοναστήρια κι ἐπροικοδότησαν αὐτά.

Ἐπὶ πλεόν πολλά κεφαλοχώρια ἐπὶ Βυζαντινῶν, ἐπειδὴ τὰ μοναστηριακὰ κτήματα δὲν ἐπλήρωναν φόρους, οὐδέ οἱ καλλιεργηταὶ αὐτῶν ἐστρατολογοῦντο, ὡς οἱ τῶν ἄλλων, ἀφιέρωναν τὰ κτήματά των εἰς μονὰς γειτονικὰς, ὅπως ἀπολαύσωσι τῆς προστασίας των, προσφέροντα μικράν τινά μορτὴν συνήθως εἰς εἶδος.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας πάλιν οἱ Χριστιανοὶ ἰδιοκτῆται ἀπειλοῦμενοι ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἀξιωματοῦχων τῆς περιφερείας των, ἀφιέρωναν τὰ κτήματά των, ἀφιερωνόμενοι καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὰς μονὰς, δίδοντες προσφοράς τινὰς εἰς εἶδος, ὅπως προστατευθοῦν.

Εἰς τὰς κρισίμους ἐκεῖνας ἐποχὰς. Ἐλάχιστα δὲ εἶνε τὰ κτήματα τὰ ἀφιερωθέντα ὑπὸ χωρικῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ λόγῳ σωτηρίας τῆς ψυχῆς τῶν δωρητῶν. Βλέπομεν, λοιπόν, ὅτι ἐξ ἱστορικῶν, κοινωνικῶν, καὶ πολιτικῶν ἐγκοσμίων λόγων ἀπεκτῆθη ἡ περιουσία αὕτη καὶ εἶναι συνεπές ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐάν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι μεταβληθοῦν ἢ ἂν νέοι παρουσιαστοῦν, ὀφείλει ὅχι νὰ μείνῃ στάσιμος ἀλλὰ νὰ συνεχῆ ἐλιχθῇ μετ’ αὐτῶν. Τοῦτο εἶναι νόμος ἱστορικός.

Κατ' ἀρχάς λ.χ. διέθετε τάς ἠθικάς καί ὑλικάς δυνάμεις της ὅλας εἰς τήν προπαγάνδαν τοῦ θείου λόγου, ἔπειτα ἐστήριξε τά θεμέλια τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Οὐ καί ἐπέζησε λόγω τῆς καλυτέρας συγκροτήσεώς της, ἐχρησίμευσεν ἐν τῷ μεταξύ ὡς ἀπόκοσμον καταφύγιον τῶν μυστικοπαθῶν καί θεολήπτων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, προϋχόντων καί ἀρχοντισσῶν, ἐχρησίμευσεν ὡς κρυφὸ σχολεῖο τῶν σκλάβων ἐπὶ Τουρκοκρατίας καί ἐστήριξε καί ἀνεφοδίασε τοὺς κλέφτας καί πολεμιστάς τοῦ 1821. Εἶναι προφανές, ὅτι ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, εὗρε καί αὐτὴ καί ἐξετέλεσε τὸν προορισμὸν της.

Τοὺς τελευταίους πάλιν καιροὺς, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν νέων συνθηκῶν τῆς ζωῆς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ὅπου ὁ πολιτικός καί κοινωνικός ρόλος τῆς Ἐκκλησίας ἡλαττώθη ἀπορροφηθεὶς ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὠργανώθη τὸ Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως συγκρατηθῇ τουλάχιστον ἡ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ ἐνιαίαν διαχείρισιν καί ὑπὸ σύστημα συγκεντρωτικόν, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὁ ρόλος τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἐμνηδενίσθη σχεδόν.

Τὸ φαινόμενον αὐτὸ τῆς συγκεντρώσεως εἶνε γενικὸν καί ὁμοιάζει πρὸς κρίσιν, τὴν ὁποίαν διῆλθον ὅλοι οἱ θεσμοὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐξημνηδενίσθη λ.χ. ἡ κοινοτικὴ πατροπαράδοτος αὐτοδιοίκησις καί τὰ πάντα ἐκρεμάσθησαν εἰς τὴν πανσοφίαν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Διὰ τοῦ μηχανισμοῦ δέ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμεῖου τὸ πλεῖστον τῶν εἰσοδημάτων διοχετεύεται πρὸς σκοποὺς κρατικούς, ἀπέναντι δέ τούτου ἡ Ἐκκλησία ἐξασφαλίζει μίαν ψευδῆ ἀνεξαρτησίαν καί διατήρησιν τάχα τῆς περιουσίας της.

Τῇ ἀληθείᾳ χάνει τὴν πραγματικὴν της ἐλευθερίαν καί τὴν πρωτοβουλίαν τῶν κινήσεών της ἀντὶ πινακίου φακῆς, γινομένη θεληματικὴ αἰχμάλωτος τοῦ Κράτους καί φυτοζωοῦσα ἐκ τῶν περισσευμάτων τῶν διαφόρων διαχειρίσεων, ἃς τυπικῶς μόνον διενεργεῖ. Ἡ Ἐκκλησία, ἀντὶ νὰ ἀνέλθῃ τάχα πρὸς τὸ Κράτος, οὗ ἡ πολιτικὴ εἶνε πολλάκις σύνθετος καί πολύπλοκος καί διεστραμμένη καί ἀσυνεπῆς ἀκόμη, ὥφειλε μᾶλλον πρὸς τὸν λαόν νὰ κατέλθῃ, νὰ συμμερισθῇ τὰς δυσκολίας του καί νὰ διαθέσῃ, ὁμόκληρο καί ὁμόνουχος αὐτοῦ, τάς ὑλικὰς καί ἠθικάς δυνάμεις της ὑπὲρ αὐτοῦ αὐτὴ μόνη καί ἀπ' εὐθείας καί ὄχι μέσον τοῦ Κράτους καί τοῦ ἐρμαφροδίτου ἐκκλησιαστικοῦ ταμεῖου.

Ὁ λαὸς ἔχει ἀνάγκην ὀργανώσεως ἐπαγγελματικῆς καί οἰκονομικῆς, τεχνικῆς διαφωτίσεως καί μορφώσεως καί τραπεζικῆς ἐνισχύσεως, ὁ λαὸς, ἐλλείψει τούτων, μεταναστεύει καί ἐγκαταλείπει τὸν τόπον... Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους οἱ καλόγηροι κυττάζουν πῶς

νά σώσουν τό σαρκίον των καί ὀχυρώνονται εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τίτλους ἰδιοκτησίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατακρατοῦν εἰς κατὰστασιν ἄγονον παμμέγιστον τμήμα ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ Ἑθνους, εἰς ὃ ὀφείλουν τὴν ὑπαρξίν των καί τὴν δόξαν των.

Ἀλλὰ ὁ λαὸς δέν θά σεβαστῇ τὰς βυζαντινὰς παλαιὰς ἀντιλήψεις, ἐφ' ὅσον δέν δύναται νά συγχρονιστοῦν πρὸς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας του. Ἡ δέ Ἐκκλησία ἔχει καθήκον καί συμφέρον, ἃν δέν σκοπεύῃ νά ἐξομοιωθῇ μέ τοὺς τσιφλικούχους καί τοὺς τοκογλύφους καθισταμένη ὀργανισμός παράσιτος, ἔχει συμφέρον νά ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀπὸ τῆς κρατικῆς κηδεμονίας καί νά συνεργαστῇ μετὰ τῶν κατωτέρων λαϊκῶν τάξεων, εὐνοοῦσα ἐν παντί τὴν Ἀποκέντρωσιν. Εἰς κάθε τόπον αἱ ὑπάρχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ εἶναι ἀρκεταὶ νά διοικήσουν, μετὰ τῶν λαϊκῶν γεωργικῶν ὁργανώσεων τὰ ἐκκλησιαστικά κτήματα ἐπὶ κοινῷ ὀφέλει ὑλικῷ καί ἠθικῷ.

Τοῦτο καί μόνον, ὅτι ὁλόγυρα εἰς τὰς διαχειρήσεις ταύτας θ' ἀναπτυχθῇ πνεῦμα συζητήσεως καί πρωτοβουλίας καί θ' ἀνοιχθῇ ἔδαφος πρακτικῆς ἐπαφῆς καί συνεργασίας τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν λαόν, εἶνε ἀρκετόν νά κινήσῃ τό ἐνδιαφέρον καί νά ἐνθουσιάσῃ πάντα, καί μάλιστα ἱεράρχην, καλῶς ἀντιλαμβανόμενον τὰ πραγματικά συμφέροντα τοῦ συνόλου μέσα εἰς τό ὅποιον ζῇ.

Ἦδη αἱ λαϊκαὶ ὁργανώσεις ἐπιφυλασσόμεναι διὰ τό ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας ζητοῦν νά ἐνοικιαστοῦν εἰς αὐτάς τὰ ἐκκλησιαστικά κτήματα. Τί ἄλλον πλέον εὐχταῖον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐάν αὕτη ἐπιθυμῇ ὅχι ἀπλῶς νά ἀδρανῇ ὑπὸ τὴν τυφλὴν αἰγίδα τοῦ Κράτους καί ἐγωιστικῶς νά ζῇ ἐκ κερδῶν παρανόμων, ἀλλὰ νά ἀνοίξῃ εἰς ἑαυτὴν νέους ὀρίζοντας συγχρονισμένης δράσεως.

Τό Κράτος, ἐάν ἔχει δαπάνας διὰ τὴν παιδείαν καί τὰς ἄλλας λειτουργίας του ἔχει καί τοὺς φυσιολογικοὺς πόρους του καί τὰς συνήθεις τακτικὰς μεθόδους φορολογίας καί ταμεῖον ὡς τό ἐκκλησιαστικόν.

Ἐξ ἄλλου ἡ Ἐκκλησία κακῶς σκιαζομένη ὑπ' αὐτό, χάνει εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἀνυπολογίστως, καθὼς τοῦτο εἶνε κατάδηλον καί ἐν Μακεδονίᾳ καί ἐν Ἠπείρῳ καί τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, καθ' ὃ ἐγωιστικῶς καί ἀδόξως ἀποσυρμένη καί ἀφαιρουμένη ἐκ τοῦ πεδίου τῆς δράσεως, ὅπου εἶνε τό καθήκον τῆς.

* * *

Καί ταῦτα μέν γενικῶς. Εἰς ὅ,τι δέ ἀφορᾷ τὴν Βαρνάκοβαν σημειωτέον ὅτι αὕτη ἐκτός τῆς περιουσίας, ἣν διὰ τῶν ἰδρυτικῶν τίτλων αὐτῆς ἀπέκτησε, προσαπέκτησε ἔκτοτε καί ἐτέραν ὡς ἐξῆς:

Αἱ γύρω κοινότητες, ἔχουσαι ἀνάγκην τῆς πολιτικῆς προστασίας αὐτῆς καί ἐπὶ Βυζαντινῶν καί ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὅτε διαρκῶς ἠπειλοῦντο ὑπὸ τῶν ἐν Λιδωρικίῳ καί Ναυπάκτῳ βέηδων καί τοπαρχῶν καί ἀργότερα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀφιερώθησαν εἰς τὴν Μονὴν ἐπὶ ρητῇ συμφωνίᾳ, ὅπως ἕκαστοι παραμένουν κύριοι τῶν κτημάτων καί τῶν βοσκῶν αὐτῶν, προσφέρουσι οἱ χωρικοὶ μικρά δῶρα οἰκειοθελῶς εἰς εἶδος, διαθέτη δέ ἡ Μονὴ τὰς ὑπολοίπους βοσκὰς καί τὰ κτήματα, ἐάν ἤθελε ἀνοίξῃ νέα τοιαῦτα, εἰς τρίτους. καί ἐπὶ μακρόν συνέβαινεν οὕτο. Ἀργότερον ὁμως, ὅταν ἡ πάροδος τοῦ χρόνου καθιέρωσε τό τυπικόν δικαίωμα τῆς συνηθείας, ἡ Μονὴ ἄρχισε νά ἐκθέτῃ εἰς πλειοδοσίαν ὄχι πλέον τὰ περισσεύματα, ἀλλὰ καί τὰς βοσκὰς καί αὐτὰ τὰ ιδιόκτητα κτήματα καί τὰ ἀμπέλια ἀκόμη τῶν χωρικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ιδιοκτῆται ἔμελλον ἐκάστοτε νά ἐκβληθοῦν, ἐάν δέν προσήρχοντο εἰς τὸν συναγωνισμόν καί δέν ἐπλειοδότην ὑπὲρ τοὺς ξένους.

Πολλὰ θὰ εἶχε κανεῖς νά προσθέσῃ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου παράπονα ἐκ μέρους τοῦ χωρικοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιφερείας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ὃ περιορίζομαι, οἱ χωρικοὶ ἰδρύσαντες νομίμους συνεταιρισμούς ἰδίᾳ πρωτοβουλία (Εἰς ἄλλα ἔθνη ὡς ἐν Ἰταλίᾳ ἢ Ἐκκλησίᾳ πρώτη ἔπραξε τοῦτο), προσφέρονται νά ἐνοικιάσουν τὰς βοσκὰς καί τὰ κτήματα ἄνευ δημοπρασίας, τοῦ ἐνοικίου καθορίζοντο κατὰ ἓναν μέσον ὅρον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐνοικίων τῶν τελευταίων ἐτῶν. Οὐδέν ἄλλο ζητοῦν ἢ τὴν ἀποφυγὴν τῆς δημοπρασίας καί τοῦ συναγωνισμοῦ, ὁ ὁποῖος τοὺς θέτει εἰς τό δίλλημα ἢ νά διαλυθοῦν ἢ νά πλειοδοτήσουν ἐπὶ ζημίᾳ των.

Μία μόνη εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου φρόνιμος καί συμφέρουσα εἰς ὅλους πρότασις λύσεως. Ὅπως τό Γ. Ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον ἀπὸ συμφώνου μετὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου Γεωργίας, διατάξῃ νά δοθοῦν τὰ κτήματα ἄνευ δημοπρασίας εἰς τοὺς γεωργούς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λογικοῦ καί νομίμου ἐνοικίου πρὸς προστασίαν τῶν ὑλικῶν καί ἠθικῶν ἅμα συμφερόντων τῆς Μονῆς.

Καταφανῇ εἶναι τὰ πλεονεκτήματα τῆς λύσεως ταύτης.

1) Καλύπτει τὰ ὑλικά συμφέροντα τῆς Μονῆς τελείως.

2) Ὑψώνει τό ἠθικόν αὐτῆς γόητρον καί δίδει εἰς τό Ἑγουμενο-συμβούλιον ἐλευθερίαν καί πρωτοβουλίαν ἀποκεντρωτικὴν καί ἔδαφος συνεργασίας εἰλικρινοῦς μετὰ τοὺς χωρικοὺς.

3) Προφυλάττει τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ νά ἔλθῃ ἀντικρυς ἐναντίον πρὸς τὰς ἐξελικτικὰς ἀνάγκας τῶν λαϊκῶν συμφερόντων καί

4) Τό σπουδαιότερον, δίδει εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν εὐκαιρίαν νά ὑποστηρίξῃ ἐμπράκτως τὰς λαϊκὰς συνεταιριστικὰς ὀργανώσεις, αἵτινες θὰ διαχειρισθοῦν ἐπὶ κοινῇ ὠφελείᾳ τὸ εἰς τοὺς ἰδιώτας, μεσάζοντας ἐνοικιαστὰς, μέλλον νά περιέλθῃ παραλόγως κέρδος καὶ θὰ θεωρήσουν τοῦτο ὡς πρώτην ζωντανὴν ἀπόδειξιν θετικῆς ἐπιτυχίας. Χωρὶς ἄλλο, λάθῃ θὰ συμβοῦν, ἴσως καὶ ἐκ μέρους τοῦ Ἡγεμενοσυμβουλίου καὶ ἐκ μέρους τῶν λαϊκῶν ὀργανώσεων, ἀλλὰ τὰ μὲν λάθῃ θὰ διορθωθοῦν πρὸς ἀνύψωσιν τῆς πείρας καὶ τῆς πρωτοβουλίας τῶν τοπικῶν τούτων παραγόντων, θὰ τιμωρηθοῦν δὲ ἀσυνδότηπως αἱ καταχρήσεις καὶ αἱ στρεψοδικίαι, τοῦθ' ὅπερ θ' ἀποβῇ εἰς ὄφελος τοῦ κοινοῦ φρονήματος τοῦ τόπου καὶ εἰς παραδειγματισμὸν τοῦ πλήθους καὶ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἔναυσμα πρὸς δημιουργίαν τοπικῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς κινήσεως καὶ αὐτοπεποιθήσεως πρᾶγμα εὐκταῖον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Περὶ σσότερο καταφανῇ εἶνε τὰ μειονεκτήματα τῆς ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἀνωτέρω προτεινομένην τακτικὴν. Θὰ δώσῃ ἴσως αὕτη εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Ταμείῳ ἡδύνοντας ἱεράρχας τὴν εὐκαιρίαν νά τρίψουν τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεγάλου μισθώματος, ἀλλὰ θὰ ἐξεγείρῃ ἐναντίον των ὅλον τὸν τόπον καὶ θὰ ἐξουθενώσῃ τὸ ἠθικὸν τῆς Μονῆς.

Ἐπὶ πλέον θὰ ἀναγκάσῃ καὶ ὅλους τοὺς περὶ τῶν τοπικῶν συμφερόντων μεριμνῶντας νά κάμουν ἀνοιχτόν πόλεμον ἐναντίον τῆς τακτικῆς ταύτης, παρὰ τὴν θέλησίν των, διότι ἐκεῖνοι δὲν ἐπιδιώκουν τὴν διάλυσιν τῆς Μονῆς, ἀλλὰ τὴν καταλληλοτέραν χρησιμοποίησιν τῶν πόρων της ὑπὲρ τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν, τὴν συμμετοχὴν τῶν λαϊκῶν ὀργανώσεων εἰς τὴν διαχείρισιν αὐτῶν καὶ τὴν συνεπῆ ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ τῆς Μονῆς καὶ τοῦ λαοῦ.

Εἶνε ὅθεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως φρόνιμον καὶ ὠφέλιμον ὄχι μόνον νά μὴ ἐμποδίσῃ ἡ Ἐκκλησία τοὺς σκοποὺς τούτους, ἀλλὰ καὶ νά συνδράμῃ εἰς αὐτούς, δεδομένου ὅτι ὁ τόπος ἐκεῖνος οὔτε πολιτισμὸν, οὔτε παιδείαν, οὔτε συγκοινωνίαν θ' ἀποκτήσῃ ποτέ, δὲν θὰ μάθῃ νά ἐκμεταλλευθῇ καλλίτερον τοὺς πόρους του, ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὀφείλει νά γίνῃ ἡ μεγάλη περιουσία τῆς Μονῆς, τὰ κτήματα, αἱ βοσκαὶ καὶ τὸ δάσος της.

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ ἑκατὸν τῶρα ἐτῶν ἐδιδάχθησαν πόσον εἶνε μάταιον καὶ γελοῖον νά περιμένουν τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰ ἄλλα ἔργα ἀπὸ τοῦ κράτους.

Οἱ γεωργικοὶ Συνεταιρισμοὶ πηχθέντες ὑπὸ οἰωνοὺς ἀρίστους,

ἀποβλέπουν εἰς τό νά προκαλέσουν νόμους καταλλήλους καί νά θέσουν οὕτω χεῖρα ἐπὶ τῆς διαχειρήσεως τῶν πόρων τῆς Μονῆς, δέν θά ἐγκαταλείψουν δέ τάς βλέψεις των αὐτάς παρά μόνον ὅταν θ' ἀποφασίσουν νά ἐγκαταλείψουν καί τά σπίτια τους καί τά χωράφια τους καί νά φύγουν εἰς ἄλλην χώραν, τόσον εἶνε ἐπάναγκες εἰς αὐτούς νά ἐπιτύχουν εἰς τήν προσπάθειαν των, χάριν τοῦ στοιχειώδους μέλλοντος τοῦ τύπου των.

* * *

Πολλά ἐνδείξεις ὑπάρχουν ὅτι αἱ ἀνωτέρω σκέψεις ἔχουν ἤδη καλῶς ὠριμάσει εἰς τόν νοῦν τῶν χωρικῶν. Εἴμεθα δέ βέβαιοι ὅτι δέν θά λείψουν ἐν μέσῳ αὐτῶν νέοι ἄνδρες ἀφιλοκερεῖς καί δραστήριοι, οἱ ὅποιοι νά τοὺς ὀδηγήσουν εἰς τήν ἀσφαλῆ ὁδόν τῆς ἐξόδου ἐκ τῶν παρόντων δεινῶν.

Μᾶλλον πρὸς τό μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας θά ἔπρεπε νά ἐπαναλάβωμεν ὡς συμπερασματικὴν τήν σημειωθείσαν ἤδη παρατήρησίν μας, ὅτι τό Γενικόν Ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον οὐδόλως ὠφελεῖ τά ἀληθινὰ συμφέροντα καί τό μέλλον τῆς Ἐκκλησίας καί ὅτι ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὀφείλουν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας νά λάβουν μέτρα ριζικά, ἀνάλογα μέ τήν γοργότητα τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ, ἐάν νομίζουν ὅτι ἔχουν ὑποχρέωσιν νά εἶνε εἰς τό ὕψος τῶν περιστάσεων καί ὅχι νά παρασιτιζῶνται προσκεκολλημένοι εἰς μεσαιωνικάς παραδόσεις, τάς ὁποίας ὠφείλαμεν ἐν τάχει νά ἀποτινάξωμεν.

Οἱ τοπικοὶ πόροι τῶν λαϊκῶν καί τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων πρέπει νά κρατηθοῦν ὅλοι εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν, λαϊκῶν καί ἐκκλησιαστικῶν. Ὁ χωρικός, ὁ ὅποιος εἰσφέρει καί μίαν πεντάραν ἔξω τοῦ σπιτιοῦ τούτου, ἅς γνωρίζη, ὅτι τήν ἀφαιρεῖ ἀπό τάς στοιχειωδεστέρας ἀνάγκας τῶν παιδιῶν του. Ἡ Μονή, ἡ ὁποία εἰσφέρει καί τό ἐλάχιστον ὑπὲρ ὀργανισμοῦ συγκεντρωτικοῦ καί ἑτεροκλήτου, εἰς τό Ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον αὐτή ἑαυτήν εἰς μαρασμόν, εἰς γραφειοκρατικόν διεπεραιωτήν ὑποθέσεως ἐπιβλαβοῦς καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί εἰς τόν λαόν.

Ὁ ἱεράρχης, ὁ ὅποιος, χάριν τοῦ μισθορίου πού τοῦ ἀσφαλίζει τό Ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον, δέχεται νά ἀπογυμνωθῇ τήν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων του καί νά λάβῃ, ἀπό σκοποῦ τόσον εὐτελοῦς, ἀντιδραστικὴν ἐκ τῶν προτέρων στάσιν κατὰ τῶν ἐπιτακτικῶν μεταρρυθμίσεων, πού ἀπαιτεῖ ἡ πρόοδος τῶν κοινῶν, διαπράττει τήν μεγίστην ὕβριν καί καθ' ἑαυτοῦ καί κατὰ τοῦ σώματος εἰς ὃ ἀνήκει».

Κ. Δ. ΚΑΡΑΒΙΔΑΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο Κ.Δ. Καραβίδας, κοινωνιολόγος, συνεταιριστής καὶ ΚΟΙΝΟΤΙΣΤΗΣ, ποιητής καὶ συγγραφέας πολυγραφότατος, ἔζησε τὰ ἐθνικά γεγονότα ἀπὸ τοῦ 1912 καὶ ὥς τὴ δεκαετία τοῦ 1980 καὶ ἐργάστηκε γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν Προσφύγων, γνωρίζοντας τὰ σχετικὰ προβλήματα ἄριστα, μὲ ιδιαίτερη προσφορά στὸν ἐποικισμό τῆς Μακεδονίας.

Ἐζησε τὰ παιδικὰ του χρόνια στὸν ΖΩΡΙΑΝΟ καὶ περπάτησε τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια τῆς ΙΤΙΑΣ καὶ ἐγνώριζε θεσμούς, πρόσωπα καὶ πράγματα.

Ἐτσι, ἡ ἀναφορά του στὶς ἐνοικιάσεις τῶν κτημάτων, λειβαδιῶν καὶ δασῶν τῆς Μονῆς Βαρνάκοβας καὶ ιδιαίτερα τοῦ Ζευγολατιοῦ ΙΤΙΑΣ βασίζεται στὴν πραγματικότητα καὶ πολλὰ μᾶς διδάξε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Ζωριανιτῶν Ἰτιᾶς καὶ τοὺς ἐπικρατοῦντες θεσμούς γύρω ἀπ' τὸ Μοναστήρι τῆς Βαρνάκοβας. Τὴν παρουσία της καὶ τίς σχέσεις μ' αὐτὰ τῶν καλλιεργητῶν-βοσκῶν Ἰτιᾶς-Ζωριάνου.

Ἐξαιρετικὰ χρήσιμες εἶναι οἱ πληροφορίες του γιὰ τίς γνώσεις μας γύρω ἀπὸ τὸ Συνεταιρισμὸ Ἐνοικιάσεων Γαιῶν (Λειβαδιῶν - κτημάτων Βαρνάκοβας) - Ζωριάνου - κεντρικὸ οἰκισμό, στὸν ὁποῖο ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνα συγκεντρώνονταν οἱ μικροοικισμοὶ τοῦ Ζευγολατιοῦ Ἰτιᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν γύρω περιοχῶν, ὅπως καὶ ἄλλοι καταγράφεται, ἀλλὰ καὶ τὸν μετέπειτα -ἀπὸ τοῦ 1923- Γεωργικὸ Συνεταιρισμὸ Ἀποκατάστασης Ἀκτημόνων Καλλιεργητῶν Ζωριάνου (Κατὰ πλειοψηφία Ἰτεωτῶν).

Πολλές ἀπὸ τίς καταγραμμένες ἤδη ἐνέργειες τοῦ ΓΣΑΑΚΖ, ἔχουν τὰ προηγούμενα, τίς αἰτίες καὶ ἀπαρχές τους, σέ παλαιότερα γεγονότα, ὅπως σφαιρικά τὰ καταθέτει ὁ Κ.Δ. Καραβίδας, προτείνοντας ὠραίες καὶ πραγματοποιήσιμες λύσεις, πού ὑλοποιήθηκαν κατὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια.

Οἱ ἀγῶνες τῶν συνεταιρικῶν ὀργανωμένων καὶ ὁρῶντων ἀγροτῶν τῆς δεκαετίας τοῦ 1930, οἱ ἀνάγκες τοῦ ἐποικισμοῦ καὶ ἀποκατάστασης τῶν προσφύγων καὶ οἱ κοινωνικὲς εὐαισθησίες τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας, ὀλοκληρώθηκαν στὴν περίπτωσι ΙΤΙΑΣ μὲ τὴν ὀριστικὴ διανομὴ τοῦ Ζευγολατιοῦ Ἰτιᾶς στοὺς Συνεταίρους Ζωριάνου, ἐνῶ τμῆμα του δόθηκε στὸ Συνεταιρισμὸ Κουπακιωτῶν.

ΚΙ ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ

*Τοῦ Ἀριστείδη Χρ. Πετρόπουλου
(Σκαρμυτσιώτη)*

Τό πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν εἶναι σήμερα τό πιό βαρύ καί μέ τή μεγαλύτερη ἔνταση κοινωνικό πρόβλημα στόν κόσμο ὁλόκληρο. Καί ἡ πατρίδα μας, ἀπό ἀπλός διαμετακομιστικός σταθμός καί ἀπλό πέρασμα πού ἦταν παλαιότερα, ἔγινε πλέον καί τόπος καταναλώσεως πού ἀκολουθεῖ τοὺς ρυθμούς αὐξήσεως τῶν τοξικομανῶν ἄλλων χωρῶν πού ἔχουν τό προβάδισμα.

Οἱ κατασταλτικές προσπάθειες πού καταβάλλονται, ὅπως καί σ' ἄλλες χώρες, ἔτσι καί σέ μᾶς ἐλάχιστα ἀποδίδουν. Τό ἐμπόριο ὀργιάζει δημιουργώντας καθημερινά ὄλο καί περισσότερα θύματα. Οἱ θρησκευτικές προσπάθειες γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν τοξικομανῶν καί γιά τήν ἀπεξάρτηση ἐκείνων πού ἔχουν ἐμπλακεῖ στά ναρκωτικά, ἐλάχιστα ἀποδίδουν, ἐνῶ στήν πατρίδα μας βρίσκονται ἀκόμη στή νηπιακή τους ἡλικία καί ὁ ρυθμός βελτιώσεώς τους εἶναι πολύ βραδύς. Ἀρκεῖ νά σημειωθεῖ ὅτι μόνο ἓνα μικρό ποσοστό (1,7%) ἀπό τοὺς τοξικομανεῖς τῆς χώρας προσέφυγαν γιά πληροφορίες στοὺς σχετικούς συμβουλευτικούς σταθμούς καί τά κέντρα περιθάλψεως. Οἱ ἄλλοι, τό 98,3%, δέν ἔδειξαν κανένα ἐνδιαφέρον. Καί αὐτό εἶναι τό μεγάλο πρόβλημα. Ποιός θά τοὺς πλησιάσει ὅλους αὐτοὺς; Ποιός καί πῶς θά τοὺς δώσει χέρι βοηθείας; Ἡ μήπως αὐτοὶ δέν εἶναι παιδιὰ μας;

Γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς μάστιγας τῶν ναρκωτικῶν εἶναι ἀνάγκη νά σηκωθεῖ ἓνα τεῖχος προστασίας πού θά προστατεύσει τοὺς νέους μας ἀπό τήν πλημμυρίδα τῶν ναρκωτικῶν πού πάει νά μᾶς καταπνίξει, ἀπό τή φωτιά πού βρίσκεται ἤδη στό σπίτι τοῦ διπλανοῦ, τοῦ γείτονα, ἂν δέν πρόλαβε κιόλας νά ἀγγίξει καί τό δικό μας.

Ἔχουμε χρέος νά προλάβουμε τό κακό, νά δώσουμε χέρι βοηθείας, ὅπου χρειάζεται, ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη, νά ξεσηκωθοῦμε σέ μιά πανστρατιά ὥστε ὅλοι μαζί νά ἀγωνισθοῦμε ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἐπιδρομῆς. Γιά τήν ἐπιτυχία στήν προσπάθεια αὕτη χρειάζονται δύο ἀπαραίτητες προϋποθέσεις:

– Ἡ μία: Ἡ σωστή ἐνημέρωση καί ἡ ἀπομυθοποίηση τῶν ναρκωτικῶν ὥστε νά εἶναι καλὰ γνωστό περί τίνος ἀκριβῶς πρόκειται.

– Ἡ ἄλλη: Θωράκιση τῶν νέων, κυρίως, μέ ἀρχές, μέ ἰδανικά, μέ «πιστεύω» τέτοια μάλιστα πού νά διαθέτουν κῦρος, ἀξιοπιστία καί ἀντοχή στό χρόνο, ὅπως εἶναι οἱ πραγματικές ἀξίες τῆς ζωῆς καί οἱ αἰώνιες ἀλήθειες.

Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔχουν τάξει στή ζωή τους σκοπούς ἀνώτερους καί στόχους ὑψηλούς, ἀξιοποιοῦν σωστά τά προσόντα καί τίς δυνατότητές τους. Αὐτοί εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δημιουργοῦν χαράκηρα καί προσωπικότητα πού ἀντέχει στίς δυσκολίες καί στίς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς. Αὐτοί ξέρουν νά παλεύουν στή ζωή. Κι ἂν συμβεῖ νά πέσουν ἢ νά γονατίσουν μπροστά σέ δυσκολίες, ἔχουν τήν δύναμη νά ξανασηκωθοῦν χωρίς νά ἀπογοητεύονται. Αὐτοί δέν διαθέτουν αὐτιά γιά τίς «σειρῆνες» τῶν ναρκωτικῶν. Ἀλλά κι ἂν συμβεῖ κάποιος νά παραστρατήσῃ στούς δρόμους τῶν ψεύτικων «Παραδείσων», γι' αὐτούς ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα νά βροῦν τό δρόμο τῆς «ἐπιστροφῆς».

Χρέος μας εἶναι ἡ δημιουργία τέτοιων ἀνθρώπων γιά νά προλάβουμε τό κακό. Καί στό πρόβλημα τῶν ναρκωτικῶν εἶναι ἀπείρως προτιμότερο «τό προλαμβάνειν, τοῦ θεραπεύειν». Γιά μιά συμπαράσταση σ' ὅλους ἐκείνους πού θέλουν βοήθεια στό θέμα τῶν ναρκωτικῶν λειτουργεῖ ἕνα εἰδικό κέντρο στήν ὁδό Ἀκαδημίας 45, Ἀθήνα, Τηλ.: 210 3645227.

ΤΟ ΚΑΤΕΒΑΣΜΑ ΤΩΝ ΚΟΠΑΔΙΩΝ

Τοῦ Γιάννη Ἀν. Σαντάρη

Τρέμει τ' ἀνεμοχόρταρο, σειέται τό μπλιατσικάρι,
 ἀπάνω στήν βουνοκορφή, κατάκορφα στή ράχη,
 κι ἀπό τά μαῦρα σύγνεφα κι ἀπ' τίς βαριές ἀντάρες
 πότε ψιχάλα ἔρχεται, πότε χοντρή σταγόνα
 καί πότε ἀνεμόχαλο καί τοῦ χιονιοῦ ἀνεμίζα,
 σημάντρα τοῦ χινοπωριοῦ, σημάδι τοῦ χειμῶνα.
 Φεύγουν οἱ βλάχοι ἀπ' τά βουνά, φεύγουν καί πᾶν στούς κάμπους,
 φεύγουν μέ τά κοπάδια τους, μέ πρόβατα, μέ γίδια
 κι ὅσα κοπάδια ξεκινᾷν, τόσα τουφέκια πέφτουν,
 τόσες κι οἱ εὐχές π' ἀκούγονται, ἀπό μιά σ' ἄλλη στάνη.
 – Γειά σας, βουνά, γειά σας, λογγιές, γειά σας, κρυερές βρουσοῦλες,
 κι ἐσεῖς, φρατζάτα ὁμορφα κι ἀχύρινες τουρλοῦκες,
 καλά φέτο πορέψαμε κι αὐτό τό καλοκαίρι,
 τώρα πῆρε χινόπωρος, κοντολογάει χειμῶνας
 καί πᾶμε γιά τά χειμαδιά, μά μή βαριοχολιᾶτε,
 σά θά ματάρθει ἡ ἀνοιξη καί λιώσουνε τά χιόνια
 καί τ' ἀηδονάκι ἀκουστεῖ κι ὁ τόπος χορταριάσει,
 πάλι θά καλοσμίξουμε, σά φέτο, καί τοῦ χρόνου.
 Ἀπ' τά τουφέκια τά πολλά κι ἀπ' τά βαριά τ' ἀρμούτια,
 ἀναταράζονται οἱ ἐρμιές κι ἀχολογᾷνε οἱ λόγγοι
 κι ἐκεῖ πού σβηροῦνται οἱ τουφεκιές καί χάνονται οἱ καπνοῦρες,
 ἀκούγονται σφυρίγματα καί σαλαγές καί σκουζες,
 σφυρίγματα στά πρόβατα καί σαλαγές στά γίδια.
 Ρίχνονται στόν κατήφορο καί ροβολᾷν καί πᾶνε,
 ἄλλοῦ κοπάδια πρόβατα κι ἄλλοῦ κοπάδια γίδια,
 πᾶν τά γκεσέμια ἀπό μπροστά μ' ἓνα διπλό καμάρι,
 γιά τό τρανό τους τό κορμί, γιά τό βαρύ κουδούνι,
 κι ἀκολουθᾷν πίσω οἱ κοπές, διασκορπιστό μπουλούκι,
 πρόβατ' ἀκολουθᾷν κι ἀρνιά, γίδια καί γιδομόσχια.
 Ὁ πρῶτος ἀρχιτσέλιγκας, σά μέγας πού 'ναι ἀφέντης
 καί μέσ στούς βλάχους ἄρχοντας, μπρός στίς κοπές παγαίνει,
 ἀπάνω στ' ἄσπρο του ἄλλογο, καβάλα στόν ψαρή του,
 πού 'χει τά γκέμια ὀλόχρυσα, τά πέταλ' ἀσημένια,

πού 'χει σαμαροσκούτι του πανώρια μαντανία,
πού 'χει κι αὐτός κάπα μακριά, πρατόμαλλα τσουράπια,
πού 'χει στό στήθος του χρυσά κουστέκια ἀραδιασμένα,
τσαρούχια ἀκόμα προκωτά μέ μιά ἀπαλάμη φούντα,
τετράψηλο στραβόραβδο, πού κρούει μέχρι τό χῶμα
καί дуό τρανά μαντρόσκυλα, πού τόν ἀκολουθᾶνε.
Βλάχοι καί βλάχες ἔρχονται μέ τά βλαχόπουλα ὅλα
καί μέ τά σέα τά βλάχικα στίς μοῦλες φορτωμένα,
δράμουν καμαροβάδιστες οἱ νυφοθυγατέρες,
δράμουν κι αὐτές οἱ νιόγεννες καί κουβαλᾶν στόν ὦμο
βυζασταρούδι σέ προβιά, μικρό παιδί στή νάκα,
ἀκόμα σέρνει ἐδῶ κι 'εκεῖ καί καμιὰ μικρομάννα
ἀγκούτσια τό βλαστάρι της, ἀφούντζια τ' ἄγουρό της.
Βροντᾶν τά χοντροκούδουνα, χτυπᾶνε τά τσοκάνια,
πότε βελάζουν πρόβατα, πότε βελάζουν γίδια
κι αὐτά τά τσοπανόσκυλα γαυγίζουν κάπου - κάπου.
Κάποτε στούς τσοπάνηδες ὁ τσέλιγκας φωνάζει.
– Βγές στό κοπάδι, Μῆτρο, μπρός, σταμάτα τό γκεσέμι,
πού πῆρε τόν κατήφορο καί πιλαλάει καί τρέχει,
βάνε τά κακοπιζαβα καί τ' ἄζαπα στή μέση
καί κᾶνα μολαῖμικο ρίξε μπροστά σουρτάρη,
μή λάχει κι ἀπορρίζουνε τά πρῶιμα μέσ στή στράτα.
Κι ἀκοῦς μπροστά σαλαγητά κι ἀκοῦς μπροστά ματσούκια
κι ἀκοῦς ἄγρια ξαμώματα καί σκούξιμο περίσσιο.
– Βρέ, γκιόσο, βρέ, πρῶτο τραῖ, βρέ, κακομαθημένο,
πῆρες σβάρνα τά γιδερά καί τώρα ποιός σᾶς πιάνει,
σᾶς κυνηγᾶνε οἱ ἀστραπές, σᾶς διώχνουνε οἱ ἀντάρες,
δέ σᾶς βαστᾶνε τά βουνά, μά σᾶς τραβᾶνε οἱ κάμποι,
οἱ κάμποι καί τά χειμαδιά κι ὁ χαμηλός ὁ τόπος.
Τοῦ κάκου πᾶν τά σκούσματα, τοῦ κάκου κι οἱ φοβέρες.
– Κόψε, ὦρέ Νάσιο, τήν κοπή, κάμε την дуό κομμάτια
καί πάρ' ἐσύ τό μπροστινό κι ἄσε στό Λιά τό πίσω,
νά 'ναι ἡ ροβόλ' ἀγαλινή, συγκρατερό τ' ἀράδι.
Κι ἄλλοτε πάλι ὁ τσέλιγκας στούς μπιστικούς του κρένει.
– Πρόγκα το, Βάιο, τό λισβό, πού κάθεται καί ξυέται,
σαλάγα, Παναή, τή γριά πού ξώμεινε πρατίνα
κι ἀμόλα κᾶνα βήσσαλο καί διῶξε τά κατσίκια,
πού τρῶνε μοῦγγρο στίς ὀχτιές, κλαρί ἀπό τά παλιούρια,

τί ἀκόμα ἡ στράτα εἶναι πολλή, φαίνεται ἀλάργα ὁ κάμπος.
 Στριγγλιές ἐδῶ, σκουξιές ἐκεῖ, φωνές σέρνονται ὀλοῦθε
 καί μόχαλα καί βήσσσαλα σιουρίζουν στόν ἀγέρα
 καί πέφτουν καί κατρακυλᾶν μέσ στοῦ γκρεμοῦ τίς σάρες.
 – Τσάπ, τσάπ, τραγιά ρογγάτσικα, ἄι, ἄι, βαρβάτα κριάρια,
 πού στέκεστε μεσοστρατίς κι ἓνα τ' ἄλλο κουντράει.
 Ἄπ' τό παλαμοδάρισιμο κι ἀπό τό ποδοκόπι,
 σηκώνεται ἄσπρος κουρνιαχτός, π' ἀνάγερ' ἀνεβαίνει
 κι ἀπ' τήν πολλή τή χλαλοή, ἀντιλαλοῦν τά πλάγια
 καί τόν ἀχό οἱ κουφοσπηλιές γλυκά τόν ματαλένε.
 Ἀφήνει ὁ πετροκότσυφας τό ξάγναντο λιθάρι
 καί μ' ἓνα σφύριγμα τραχύ γοργοπετάει καί φεύγει,
 ἐδῶ προγκάει κᾶνας λαγός, ἐκεῖ λακᾶ ἀγριοπούλι,
 ἄλλου ἀπ' τό θρό ξαφνιαζόνται καί στρίβουν τά ζουλάπια,
 τ' ἄγρια κουνάβια κρύβονται στίς δέντρινες κουφάλες
 κι ἡ ταρταρούγα σκιάχτηκε, παράδιπλα στό δρόμο
 κι ἔχωσε τό κεφάλι της κι αὐτή στό καύκαλό της.
 Κι ὁπού 'ναι γκοῦρες μέ νερό κι ὁπού 'ναι ἀπάγκιος τόπος,
 κοντοκρατᾶν καί στέκονται καί γιά τ' ἀπόι τῆς νύχτας
 τρανές ἀνάβουνε φωτιές καί ψένουν χαμοκούκι
 καί τρῶνε γύρ' ἀπ' τή φωτιά κι ἀποσταμένοι γέρνουν
 καί τό πουλί τῆς ἐρημιᾶς γλυκά τούς νανουρίζει.
 Ὁ ἥλιος τρώει τό δρόμο του κι ἐκεῖνοι τό δικό τους
 καί φτάνουν πιά στίς κατοχές, τά ριζοβούνια πιάνουν,
 πού πέφτει χιόνι πού καί πού, τά κρούσταλλα εἶναι λίγα
 κι αὐτός ὁ ἀγέρας τοῦ χιονιά πιό μαλακός φυσάει.
 Τό χιονιστάρι στό βορό, στό φράχτη ὁ καλογιάννος
 καί τό κοτσούφι στήν κοπριά, σέ κάθε στάνη ἀπ' ὄξω,
 τούς βλάχους καλοδέχονται καί τούς καλωσορίζουν,
 μέ χίλια δυό λαλήματα, μέ χίλια δυό τραγούδια.
 Πεζεύει ὁ ἀρχιτσέλιγκας κι εὐχεται πέρα ὥς πέρα.
 – Παιδιά μου, καλοφτάσαμε, παιδιά μ', καλό χειμῶνα.
 – Καλά ξεχειμωνιάσματα φέτο ὁ Θεός νά δώσει,
 καλό μαξούλι καί καλά στά ζά μας γεννητούρια.
 Στόμα σέ στόμ' ἀχοῦνε οἱ εὐχές, χεῖλι σέ χεῖλι τρέχουν
 κι οἱ βλάχοι μέ τίς βλάχες τους καί τά βλαχόπουλά τους
 ὅπου ζεστή καλύβα πᾶν κι ὅπου κονάκι μπαίνουν,
 πᾶν κι οἱ κοπές στά γρέκια τους καί στά ξεχειμαδιά τους.

Γλωσσάρι

ἀγκούτσια, ἐπίρρ. = σηκωτά στὸν ὦμο.

ἄζαπο, τό = ἀκατεύναστο, ἀδάμαστο.

ἀνεμίζα, ἡ = λεπτή νιφάδα χιονιοῦ, ποὺ ὁ ἄνεμος τὴν πάει πέρα - δῶθε, χιονόψιχα, ἀνεμόχαλο, ἐλαφρό ἄχυρο.

ἀνεμόχαλο, τό = μικρὴ καὶ ἀραιή νιφάδα χιονιοῦ, ἀνεμίζα, χιονόψιχα.

ἀνεμοχόρταρο, τό = λεπτό καὶ χαμηλό χόρτο τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ποὺ κουνιέται διαρκῶς ἀπ' τὸν ἄνεμο, μπλιατσικάρι.

ἀπάγκιος, ὁ = ἀπάνεμο μέρος.

ἀπόι, τό = δροσερός ἀγέρας τῆς νύχτας, ἀπόγειο.

ἀπορρίχνω = ἀποβάλλω τό ἔμβρυο, γεννῶ πρὶν τὴν ὥρα μου.

ἀράδι, τό = συχνοπέρασμα, περπάτημα.

ἀρμούτι, τό = τουφέκι.

ἀφούντζια, ἐπίρρ. = σηκωτά στὸν ὦμο.

βαρβάτο, τό = κριάρι ἢ τραγὶ κατάλληλο γιὰ τὴν γονιμοποίηση ἄλλων ζώων, σπορίτι.

βήσσαλο, τό = μικρὸ κομμάτι κεραμιδιοῦ, μόχαλο, δρόγκαλο, χαλάβρα, πίτσος.

βορός, ὁ = περιφραγμένος χώρος στό μαντρί, ὅπου σταυλίζονται ζῶα, αὐλὴ σπιτιοῦ, ὀβορός.

γιδουμόσχι, τό = τό μικρὸ κατσίκι ποὺ εἶναι ὁ μόσχος τῆς γίδας, ὅπως τό μοσχάρι τῆς ἀγελάδας.

γκεσέμι, τό = τό κριάρι ἢ τό τραγὶ ποὺ ὁδηγεῖ τό κοπάδι.

γκιόσος, ὁ = τραγὶ ποὺ ἔχει μαῦρο χρῶμα στό σῶμα καὶ κηλίδες ἄσπρες ἢ κόκκινες στό κεφάλι καὶ κοντὰ στά μάτια.

γκούρα, ἡ = πηγὴ ποὺ ἀναβλύζει, ἀνάβρα.

δέντρινη, ἡ = αὐτὴ ποὺ εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ ξύλο βελανιδιάς, ποὺ κάθε εἶδος βελανιδιάς λέγεται δέντρο.

ζουλάπι, τό = ἀγρίμι τοῦ λόγγου, λύκος, τσακάλι, ἀλεπού.

θρός, ὁ = ὁ ἐλαφρὸς ἦχος ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν τριβὴ τῶν φύλλων τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων, θρόισμα, φουρφούρι, θόρυβος.

κακοπίζαβο, τό = ιδιότροπο, ιδιόρρυθμο, ἀνάποδο.

καλογιάννος, ὁ = τό μικροσκοπικὸ πουλί ὁ ἐρύθακας, ποὺ ἔχει κόκκινο χρῶμα στό λαιμὸ καὶ στό στήθος του, εἶναι ὁ προάγγελος τοῦ χειμῶνα, ξυπνᾷ πρῶτος ἀπ' τ' ἄλλα πουλιά τό πρωὶ καὶ κουρνιάζει τελευταῖος τό βράδυ, κοκκινολαίμης, κοκκινοστήθης, κοκκινογούτης, κοκκινότραχηλίτσα, κάρζιακας, πυρόχρους.

κοπή, ἡ = κοπάδι ζώων.

κατοχή, ἡ = χειμαδιό, χαμηλὸς τόπος.

κουνάβι, τό = ὠραῖο ὀρεσίβιο τρωκτικὸ, ἔχει σῶμα ἐπίμηκες, κυλινδρικό καὶ πολὺ ἐλαστικὸ, ἡ οὐρά του εἶναι μακριὰ καὶ θυσανωτή, τό μαλακὸ του δέρμα καλύπτεται ἀπὸ πυκνὲς τρίχες, τό χρῶμα του εἶναι καστανό-μαυρο, μ' ἓνα ἄσπρο τρίγωνο στό λαιμὸ καὶ μέ λευκὴ κοιλιὰ, εἶναι

σαρκοφάγο, ἔχει αἱμοβόρα ἔνστικτα, μαυροκούναβο, δενδροκούναβο, ικτίδα ἢ δεινρόβια.

κουντρῶ (γιά ζῶα) = κτυπῶ μέ τά κέρατα ἢ μέ τό κεφάλι, κερατίζω, κριαρώνω.

κουρνιαχτός, ὁ = σκόνη τοῦ δρόμου, πλίχουρας, μπουχός.

κουστέκι (στήθους), τό = ἐπιστήθιο κόσμημα, μονό ἢ διπλό, χρυσό ἢ ἀσημένιο, μέ συρματερό διάκοσμο, πού φοριόταν στό στέρνο σταυρωτά ἢ χιαστί μόνο ἀπό τοὺς καπεταναίους, τοὺς γαμπρούς, τίς νύφες καί τοὺς τσελιγκάδες, κιουστέκι, τσαπράζι.

κρούω = ἀγγίζω, πιάνω, ψηλαφῶ.

λίσβό, τό = ἀδύνατο.

λακῶ = φεύγω τρέχοντας σέ ἴσο μέρος, ἐξαφανίζομαι.

μαντανία, ἡ = κουβέρτα μάλλινη, χρωματιστή, πού χρησιμεύει ὡς σκέπασμα καί ὡς στρώμα.

μαξούλι, τό = τό σύνολο τῆς ἐτήσιας σοδειᾶς τῶν γιδοπροβάτων.

μολαῖμικο, τό = ἡμερο, ἡσυχο.

μουγγρο, τό = τό πρῶτο τρυφερό ἀνοιξιάτικο κλαρί πού ταγίζονται τά νεογέννητα κατσίκια.

μούλα, ἡ = θηλυκό μούλαρι.

μόχαλο, τό = πέτρα πού χωρᾷ στή χούφτα, βήσσαλο, δρόγκαλο, χαλάβρα, πίτσος.

μπλιατσικάρι, τό = φιλόλιγνο χορτάρι, σάν λεπτό σύρμα, πού τό προτιμοῦν γιά φαγί τά ἀρνιά, ἀνεμόχορτο.

νάκα, ἡ = ἐλαφριά κούνια παιδιοῦ, πού ἀποτελεῖται ἀπό πέτσινο πάτο, στοῦ ὁποίου τίς μακρύτερες πλευρές εἶναι περασμένοι δύο ξύλινοι ἄξονες, στίς δύο δέ ἄκρες τῶν ξύλων εἶναι προσδεμένο σχοινί, πού χρησιμεύει νά φορτώνεται ἡ κούνια στήν πλάτη ἢ νά κρεμιέται σέ δένδρο, ἀνεμόκουνα.

ξάμωμα, τό = χειρονόμημα ἀπλωτό μέ φοβέρες, ἀπειλή, χειροδικία.

ξαμώνω = ἀπειλῶ μέ ἀπλωμένα τά χέρια, ἀπλώνω τά χέρια νά σταματήσω ζῶο, χειροδικῶ.

παλαμοδάριμο, τό = τό βάδισμα μέ ξυπόλητες πατοῦσες καί ὁ πόνος στίς παλάμες τῶν πελμάτων, καταπόνηση ποδιῶν.

παλιούρι, τό = θάμνος ἀγκαθωτός, κατάλληλος γιά περιφράξεις, ἔχει εὐθύ στέλεχος γεμάτο ἀπό λεπτές διακλαδώσεις, τά ἄνθη του εἶναι κίτρινα καί οἱ καρποί του περιβάλλονται ἀπό ἄσπρο σκιάδι, ἀποτελεῖ τήν ἀνοιξη θελκτική τροφή τῶν γιδιῶν, πάλιουρας, ἀρπάκι.

πετροκότσυφας, ὁ = εἶδος κοτσυφιοῦ, ὅμοιο μέ τόν μαῦρο κότσυφα, μέ τή διαφορὰ ὅτι τό φτέρωμά του ἔχει γκριζο χρώμα, σκοτεινό καί θαμπό, μέ ἀνοιχτά στίγματα, σάν πετράδια, τό στέρνο του εἶναι εὐρύ καί τό κεφάλι του τριγωνικό, δέν ἔχει κίτρινη μύτη καί συχνάζει στούς γυμνότοπους, στίς πέτρες καί στούς βράχους, στίς σχισμές τῶν ὁποίων κτίζει τή φωλιά του, προικισμένος τραγουδιστής μέ lάλημα ἡχηρό καί

διαρκές, κάθετα ὥρες ἐπάνω στίς πέτρες καί κελαδεῖ μέ τῇ γλυκιά φωνή του, μελωδικά τραγουδᾷ καί κοντά στή φωλιά του, πού κλωσσᾷ ἡ συντροφισσά του, κότσυφας ὁ γκριζόμαυρος.

πιλαλῶ = τρέχω γρήγορα.

πορεύω = συντηροῦμαι, περνῶ τῇ ζωῇ μου, διάγω, ἐξοικονομῶ τά ἀναγκαῖα γιά τῇ ζωῇ.

πρατίνα, ἡ = προβατίνα.

πρατόμαλλο, τό = μαλλί προβάτου.

προγκῶ = ἀποδιώχνω μέ φωνές ἢ θόρυβο ζῶα, ξαφνιάζω κάποιον, ἐκδιώκω, ἀπομακρύνω.

ροβόλα, ἡ = γρήγορο κατέβασμα ἀπό βουνό.

ρογγάτσικο, τό = κριάρι ἢ τραγί πού τοῦ ἀφαιρέθηκε ὁ σπερματικός λῶρος καί δέν ἔχει γενετήσιο ὄργασμο, ἀρσενικό ζῶο πού δέν ἔχει ὄρεξη γιά ὀχρεία.

σαλαγή, ἡ = ἡ κατεύθυνση τοῦ κοπαδιοῦ τῶν ζώων μέ φωνές ἢ σφυρίγματα, καθοδήγηση.

σαλαγῶ = κατευθύνω ζῶα μέ φωνές ἢ σφυρίγματα, καθοδηγῶ.

σαμαροσκούτι, τό = ὕψωμα κεντημένο, πού τοποθετεῖται στή σέλα τοῦ ἀλόγου, ὅπου κάθετα ὁ καβαλάρης, ἐφίππιο.

σάρα, ἡ = κατωφερής τόπος πού τροφοδοτεῖται μέ πέτρες κάθε μεγέθους ἀπό τήν ἀποσάθρωση τῶν ὑπερκείμενων βράχων.

σβάρνα, ἐπίρρ. = παίρνω μέ τῇ σειρά, παρασέρνω, ἀνατρέπω.

σιουρίζω = σφυρίζω μέ ὀξύ ἤχο.

σουρτάρης, ὁ = τό κριάρι ἢ τό τραγί πού ὀδηγεῖ τό κοπάδι, σουρτης, γκεσέμι.

ταρταρούγα, ἡ = χελώνα.

τί, σύνδ. = γιατί, ἐπειδή.

τουρλούκα, ἡ = ἀχύρινη τουρλωτή καλύβα, φαρδιά κάτω καί στενή ἐπάνω, ἀπ' ὅπου πῆρε καί τ' ὄνομά της.

τσοκάνι, τό = τσίγκινο κουδούνι γιά γίδια, μέ πλακέ σχῆμα, τροκάνι.

φρατζάτο, τό = θερινό ποιμενικό κονάκι, φτιαγμένο μέ κλαδιά ἐλατιοῦ ἢ κέδρου.

χαμοκούκι, τό = ψωμί καλαμποκίσιο πού ψήνεται στή χόβολη, τυλιγμένο μέ φύλλα κουτσουπιᾶς (κερκίδας).

χιονιστάρι, τό = τό χειμωνιάτικο πουλί ὁ σπίνος, πού συγγενεῖ μέ τό σπουργίτι, τό χρώμα του εἶναι κοκκινοπράσινο μέ ἄσπρες ταινίες στά φτερά του, ἔχει ράμφος κοντό καί δυνατό, ζεῖ στά δάση, στά χωράφια καί σέ κατοικημένους χώρους, ὁ δέ ἐρχομός του τό φθινόπωρο καί ἡ σύντομη λαλιά του τσιόν - τσιόν, προαναγγέλλει τό χειμῶνα, ἔχει κι ἄλλο κελάδημα, πολύ μελωδικό, χειμωνιάς, χιονάδα, τσιόνι, βλαχότσιονο, δροσίτης, χειμωνιάτης.

χλαλοή, ἡ = ὄχλοβουή, θόρυβος.

φαρής, ὁ = ἄλογο πού ἔχει γκριζόασπρο τρίχωμα.

ΕΝΑ ΧΑΛΚΙΝΟ ΑΡΙΣΤΕΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821

Γράφει ὁ Εὐθύμιος Χ. Ταλάντης

Μετά τό τέλος τοῦ ἐθνικο-απελευθερωτικοῦ ἀγῶνα κατά τῶν Τούρκων καί τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία σηματοδοτήθηκε οὐσιαστικά μέ τό πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου τό 1830, ὅταν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων, Ἀγγλία, Γαλλία, Ρωσία, ἀναγνώρισαν καί ἐγγυήθηκαν τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ὀριοθετώντας τά πρῶτα σύνορα τῆς μικρῆς ἐπικράτειας «Ἡ Ἑλλάς θέλει σχηματίσει ἐν Κράτος ἀνεξάρτητον καί θέλει χαίρει ὅλα τά δίκαια, πολιτικά, διοικητικά καί ἐμπορικά τά προεπεφυκῶτα εἰς ἐντελῇ ἀνεξαρτησία», περιγράφοντας σαφῶς, τά σύνορα τοῦ νεοσύστατου κράτους. Σύνορα, τά ὁποῖα, τό 1832 μετατράπηκαν στήν γραμμή Παγασητικοῦ - Ἀμβρακικοῦ, μέ τήν λεγόμενη σύμβαση τῆς Κωνσταντινούπολης, ὅπου ὁ Σουλτάνος ἐπικύρωσε τό πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου. Ἀρχισε μιά προσπάθεια τοῦ πρώτου Κυβερνήτη, Ἰωάννη Καποδίστρια, γιά τήν πολιτικοοικονομική ὀργάνωση τοῦ νεοσύστατου κράτους καί τήν δικαίωση τῶν ἀπλῶν ἀγωνιστῶν, ἡ ὁποία θά ἀνακοπῇ μέ τήν δολοφονία του.

Μετά τόν Καποδίστρια, τά πράγματα, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀπλῶν ἀγωνιστῶν ἔγιναν ἀκόμα χειρότερα. Ἡ Ἀντιβασιλεία τῶν Βαυαρῶν πού εἶχε ἀναλάβει διακυβέρνηση τῆς χώρας (Ἄρμανσπεργκ, Αἰντέκ, Μάουερ) οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦσαν τή χώρα μέχρι τήν ἐνγληκίωση τοῦ Βασιλέα Ὁθωνα, διέλυσε τά ἄτακτα στρατεύματα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 καί προχώρησε στήν σύσταση τακτικῶν ἔμμισθων στρατευμάτων.

Μαζί μέ τόν Ὁθωνα εἶχαν ἔρθει καί 5.200 Βαυαροί καί ἀπό ἄλλες ἐθνικότητες στρατιῶτες, γιά νά πλαισιώσουν τό στρατό τοῦ νέου Βασιλείου καί οἱ ὁποῖοι ἔπαιρναν σκανδαλώδεις μισθοῦς, σέ σχέση μέ τούς Ἑλλήνες ὁμοιόβαθμούς τους.

Ἡ αὐταρχική διακυβέρνηση τῶν Μπαυαρέζων (ὅπως τούς ἔλεγε καί ὁ Μακρυγιάννης) εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐντονή δυσἀρέσκεια τοῦ

λαοῦ καί τῶν παλαιῶν ἀγωνιστῶν, μέ ἀποκορύφωμα τήν Συνταγματική ἐξέγερση τοῦ 1843, κατά τήν ὁποία ὁ Βασιλιάς ὑποχρεώθηκε νά παραχωρήσει στό λαό Σύνταγμα καί νά κυβερνήσει ὡς συνταγματικός Βασιλέας καί ὄχι ὡς ἀπόλυτος μονάρχης πού ἤθελε ὁ ἴδιος.

Μέ τή διάλυση τῶν ἀτάκτων στρατευμάτων καί τήν προσπάθεια δημιουργίας τακτικοῦ μισθοφορικοῦ στρατοῦ, κατά τά πρότυπα τῆς τότε Εὐρώπης, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα 10.000 ἕως 15.000 ἄτομα, πού τόσα χρόνια εἶχαν συνηθίσει τόν πόλεμο καί δέν ἤξεραν τίποτα ἄλλο παρά μόνο νά πολεμοῦν γιά ν' ἀρπάξουν, νά βρεθοῦν ξαφνικά χωρίς «δουλεία», χωρίς ἐπαγγέλματα, ἀφοῦ δέν ἤξεραν νά κάνουν τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπό πόλεμο. Χωρίς γῆ δέν μποροῦσαν νά ἀντεπεξέλθουν στίς στοιχειώδεις βιοποριστικές τους ἀνάγκες, ἤ καί αὐτοί πού πῆραν κάποια γῆ, αὕτῃ εἶχε μείνει χρόνια ἀκαλλιέργητη καί ἦταν ἀντιπαραγωγική. Διεκδικοῦσαν λοιπόν τό δικαίωμα νά ἐνταχθοῦν σέ κάποια μόνιμη θέση στό νεοσύστατο τακτικό Βασιλικό στρατό, ἔτσι ὥστε νά ἔχουν μισθό γιά νά ἀντεπεξέλθουν οἰκονομικά στίς οἰκογενειακές τους ἀνάγκες.

Ἀφοῦ δέν μποροῦσαν νά ἀπορροφηθοῦν ὅλοι αὐτοί στό στράτευμα, (ἄφηναν οἱ ξένες βδέλλες πού εἶχαν τίς καλύτερες θέσεις μέσα στά φρούρια, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες εἶχαν τήν εὐθύνη φύλαξης τῶν παραμεθόριων περιοχῶν) ἐπόμενο ἦταν νά ἔρθουν σέ σύγκρουση μέ τήν ἀλαζονική ἐξουσία καί νά ἐκτραποῦν στήν τέχνη πού ἤξεραν, πόλεμο καί ἀρπαγή, δηλαδή παρανομία καί ληστεία.

Γιά τούς λόγους αὐτούς ὁ στρατηγός Μακρυγιάννης, ἀλλά καί ὁ πατριώτης μας Ἀναστάσιος Λιδωρίκης, εἶχαν κάνει σχετικές εἰσηγήσεις στόν Ἀρμανσπεργκ, οἱ ὁποῖες δέν ἔγιναν κατανοητές ἀπ' τούς Μπαυαρέζους.

Τό 1835 μέ Βασιλικό Διάταγμα τοῦ Ὁθωνα, θεσπίστηκε τό ἀριστεῖο τοῦ ἀγῶνα, ὡς ἀνταμοιβή τῆς προσφορᾶς ὅλων τῶν ἀγωνιστῶν πού ἔλαβαν ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση κατά τῶν Τούρκων.

Τό ἀριστεῖο ἦταν ἓνας μεταλλικός σταυρός (Παράσημο), πού συνοδευόταν μέ ἓνα χαρτί, τό δίπλωμα τοῦ ἀγῶνα, τό δέ παράσημο τό κρέμαγε κάθε ἀγωνιστής στό στῆθος του. Ὁ μεταλλικός σταυρός ἦταν ἀπό ἀσήμι γιά τούς ἀξιωματικούς, ἀπό χαλκό γιά τούς ὑπαξιωματικούς, καί σιδερένιος γιά τούς ἀπλούς στρατιῶτες.

Ὁ θεσμός τῶν ἀριστείων ἦταν μιά ἐφεύρεση τῶν Βαυαρῶν, γιά νά ικανοποιήσουν κατά κάποιον τρόπο ἀνέξοδα τούς ἀγωνιστές, ἐνῶ οἱ ἴδιοι λυμαίνονταν τό ταμεῖο τοῦ μικροῦ κράτους.

Τό γεγονός ὅτι κι αὐτά ἀκόμα τά ἀριστεῖα, δέν δίνονταν κανονικά

καί σύντομα, ἀλλά τὰ καθυστεροῦσαν ἐπιλεκτικά, εἶναι μιά ἀπ' τῆς αἰτίες πού ξεκινοῦν οἱ ληστεῖες τήν ἐποχή ἐκείνη σέ μεγάλη ἔκταση, ἀπ' τοὺς παλιούς ἀγωνιστές πού βλέπουν τήν κοροϊδία τῶν Βαυαρῶν.

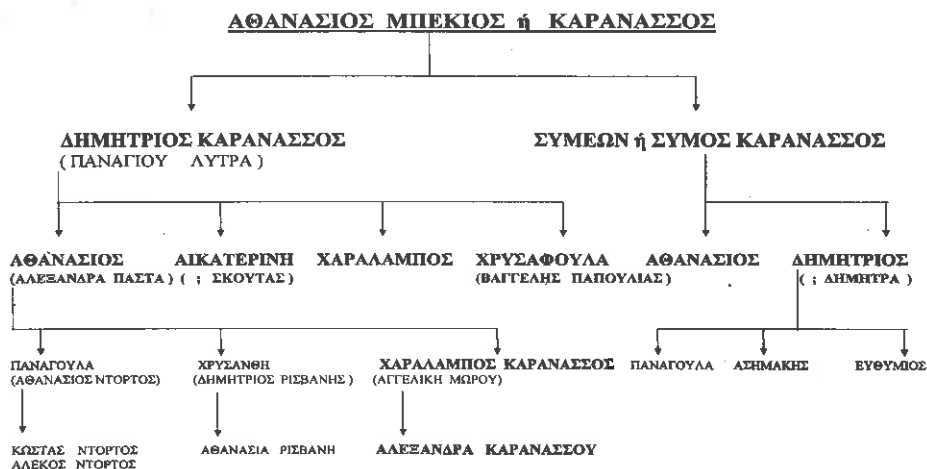
Ἐνα τέτοιο ἀριστεῖο δόθηκε στίς 20 Μαΐου τοῦ 1849 στὸν Ἀθανάσιο Μπέκιο ἢ Καρανάσσο.

Ὁ Ἀθανάσιος Μπέκιος ἢ Καρανάσσος καταγόταν ἀπ' τήν Τοπόλια Παρνασσίδος (Ἐλαιώνας). Ἀπ' τήν ἀρχή τοῦ ἀγώνα πολέμησε σέ πολλές μάχες κατὰ τῶν Τούρκων καί ἔφτασε στό βαθμό τοῦ ὑπαξιωματικοῦ Α' Τάξεως, δηλαδή κάτι σάν τὸν σημερινό ἐπιλοχία.

Τό 1833 καί τό 1836 ἔγινε μιά πρώτη προσπάθεια νά καταρτισθεῖ ἀπὸ κάποιες ἐπιτροπές ἓνα μητρώο μόνο γιὰ τοὺς Ἀξιωματικούς πού ἔλαβαν μέρος στήν ἐπανάσταση. Ἀλλά τό μητρώο αὐτό δέν κάλυψε τῆς ἀπαιτήσεως καί τῆς προσδοκίης ὅλων τῶν ἀγωνιστῶν.

Ἀργότερα μέ τήν συνταγματική ἐπανάσταση τοῦ 1843 καί συγκεκριμένα τό 1845 σέ ἐφαρμογή τοῦ Ε' ψηφίσματος τῆς Ἐθνοσυνέλευσης τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1843, συγκροτεῖται μιά ἐπιτροπή ἐκδουλεύσεων, ὑπὸ τὸν Καθηγητὴ Γεώργιο Κρέμο, γιὰ νά καταγράψει αὐτοὺς πού εἶχαν ἀγωνιστεῖ. Ἡ ἐπιτροπή αὐτή δέν ὀλοκλήρωσε τό ἔργο της καί μᾶλλον διαλύθηκε περὶ τό 1847. Ὁ Ἀθανάσιος Μπέκιος ἢ Καρανάσσος, ἀναγνώρισε τήν προσφορά του ὡς ἀγωνιστῆς καί ἐγγράφει στό μητρώο τῶν ἀγωνιστῶν αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς μέ αὐξο-ντα ἀριθμὸ 2804. Καί τό 1849 τοῦ ἀπονεμήθηκε τό Χάλκινο ἀριστεῖο τοῦ Ἀγώνα.

Ἀπόγονος τοῦ ἄξιου αὐτοῦ πολεμιστῆ τοῦ 1821, εἶναι σήμερα ὁ ἐξάιρετος συμπολίτης μας Ἰατρός, Χαράλαμπος Ἀθ. Καρανάσσος.

Το Δίπλωμα

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀφοῦ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς ἐπεφόρτισε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν νά ἀπονέμη εἰς τὸν Ἀθανάσιον Μπέκιον Καρανάσσον ἐντίμως μεθεῶντα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἡρωικοῦ ἀγῶνος τὸ συστηθέν τὴν 18/30 Σεπτεμβρίου 1835 Χαλκοῦν ἀριστεῖον, παραδίδεται τοῦτο εἰς αὐτόν μέ τὴν ἄδειαν τοῦ νά τό φέρῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ πρὸς πιστοποίησιν τούτου τῷ ἐγχειρίζεται συγχρόνως καὶ τὸ παρὸν Δίπλωμα.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 20 Μαΐου 1849

Τό Υπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν

Σφραγίδα Ὑπογραφή

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου
Ὑπογραφή

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Μέ τήν εὐκαιρία συμπλήρωσης 40 χρόνων ἀπό τήν ἱδρυσὴ της, ἡ Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν διοργανώνει γιὰ τὰ μέλη καὶ τοὺς φίλους της συνεστίαση πού θά πραγματοποιηθεῖ στίς 21 Σεπτεμβρίου 2013 ἡμέρα Σάββατο καί ὥρα 20.30 στήν ταβέρνα «Βλάχου» στήν Τοπόλια.

Κατά τήν διάρκεια τῆς ἐκδήλωσης θά τιμηθεῖ ὁ ἀπερχόμενος ἐπίτιμος πρόεδρος κος Γεώργιος Κουτσοκλένης.

* * *

Ἡ Έταιρεία μας συμμετεῖχε εἰς τόν ἐορτασμόν τῆς ἐπετείου τῆς Έθνοσωτηρίου μάχης τῆς ΑΜΠΛΙΑΝΗΣ (14-7-1824) πού ὀργάνωσε ὁ Δῆμος Δελφῶν.

Ἡ ἐκδήλωσις ἔγινε στίς 14 Ἰουλίου 2013 στή θέση ΠΛΑΚΑ.

Ὁ Ἐλαιώνας τῆς Ἄμφισσας

*Απαγορεύεται ή μερική ή όλική αναπαραγωγή τών κειμένων, ή αναδημοσίευση, ή αποθήκευση σέ οποιοδήποτε σύστημα ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια τοῦ συγγραφέα ή τοῦ περιοδικοῦ.

